tomris uyar

ÖDEŞMELER

ve
şahmeran hikâyesi

SİNAN

ejderhanın soluğunun / 'hafit yakhjrnun ns/nidir

#5 ÖDEŞMELER VE ŞAHMERAN HİKÂYESİ

TOMRİS UYAR

□

Birinci Basılış
Haziran 1973

□

KİTAP No: 35
Hikâye Dizisi: 7

□

Dizgi: Erenler Matbaası

□

Baskı : Haşmet Matbaası

□

Kapak : Matbaa 70

□

Kapak Düzeni:
Ferit Erkman

□

Copyright
Sinan Yayınlan

O

Yöneten:
Hayati Asılyazıcı

□

Himayei Etfal Sok.
Kredi Han 8/3 — Cağaloğlu
P. K. 740 — İstanbul
Tel : 27 40 60

TOMRtS UYAR

ÖDEŞMELER

(Hikâyeler)

Resimleyen
Nedim GÜNSUR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7
KÖPÜK 17
ÇİÇEKLERLE 25
GÜLER YÜZLÜ BÎR KOMŞU 39
DÖN GERÎ BAK 49
ELÎŞÎ GÖLLERDE..... 63

EPTALÎKOS ÜÇLÜSÜ
KÖPEK GEZDIRICISI 73
DERİN KAZIN..... 81
SAĞLAR 89

YUSUF İLE ZELÎHA..... 103
SEVDALILAR 109
ORMANLARIN GÜMBÜRTÜSÜ ... 115
ŞAHMERAN HİKÂYESİ 129

ÖNSÖZ

-- Yemekten sonra açarız, dedi Anne. Konuşur, tartışırız hep birlikte. Bir karara bağlarız.

— Süha beyler geleceklerdi dedi Nine. Izgarayı musluğun altına tuttu.

- Gelsinler. Yabancı mı Süha beyler?

Anne gözlerini kısmış, tabaktaki köfteleri sayıyordu. Herkese ikişer tane düşüyor. Kıza üç tane de verilebilir ama Dede kızar. Her şey kararında olmalı. Köfteler, lokumlar, canerikleri öyle hemen bitmemeli. Kiraz bile olsa çocuğun tabağına bir kaşık konmalı: yeter. Öyle herkesin tencereye çatalım-kaşığını serbestçe daldırdığı gecekondu sofrası değil bu sofra. Çocuk öğrenmeli ve alışmalı küçük yaşta. Hakkına düşene boyun eğmeli. Koparıp almamalı. 'Öğrenmezse, ilerde karşılaşabileceği kıtlık yıllarına nasıl göğüs gerebilir? Daha da önemlisi alışmazsa şimdiden, başkaldırır. Oysa Dede'yle Nine haksızlıklara, yoksulluklara tatlılıkla karşı koymuşlardır. Ne olmuştur sonunda? Daha ne olabilir? Selânik'in bir mahallesinden kalkıp İstanbul'da ev sahibi olmaktan, bir üst sınıfa kurul-

maktan daha büyük bir armağan düşünülebilir mi? Dede'yle Nine ustalıkla bölüşmüşlerdir bu armağanı aralarında. Eşyaları, malları, saatleri paylaşmışlardır.

Sözgelimi ikindi, Nine'nindir; onun saatleridir. Nine buzdolabını açar, kışsa portakalları eller, sayar; yazsa domatesleri. Hepsini birer birer çıkarır dolaptan, yumuşamışları, düşmüşleri, çürümeye yüz tutmuşları ön sıraya alır; dirileri arkaya itei: Böylelikle dolabı zamansız, Nine'ye sormadan açanlar, bu saygısızlığı gösterenler hiç değilse önlerine ilk gelen yemişlerle sebzelerden almak zorunda kalacaklardır. Denge bozulmayacaktır. Dolap yerleştirme töreni böyle bir gözdağıdır işte. Ancak akşam yemeğindeki haklarını ikindi üstü kullanmak isteyen bir çocuğa -o da çocukluğu gözönünde tutularak ve yalnız bir kereye özgü olarak- diri bir domates uzatılabilir gerilerden, gönülden koparsa. Yoksa evde her şey bir gün sonra, üç gün sonra, hep pörsüdükten, sarardıktan sonra yenir.

Akşam saatleri Dede'nindi. O yüzden Nine, tabağı Anne'nin elinden aldı, sofraya kendi taşıdı ve kocasının önüne koydu. Ona sundu. Köfteleri paylaştırırken, yağ lekeleriyle dolu önlüğünün cebindeki kocaman anahtar destesinin şıngırtısı duyuldu. Evdeki hangi gizemli köşeleri açıyordu bu anahtarlar? Kimse tamtamına bilmezdi. O yüzden ürkünçtü belki. Akide şekerine, yastık yüzüne bile kilit vurulan bir evde hangi anahtarın ne işe yaladığı kestirilemezdi ki. Bilinen tek şey, anahtarlaıdan birinin, Nine'nin yatak odasını açtığıydı.

Dede'yle odalarını ayırmışlardı çoktan. Dede, önceleri zarif ve kültürlü bularak istettiği bu yabancı kadının (Selânikli oldukları halde akraba

değildiler) pasaklılığından, daha ilk günlerde tedirgin olmuştu. Gerçekten de bu kadında erdemlerini bile kötüye kullanabilme gibi alışılmadık bir yetenek vardı. Bektaşi bir aileden geldiği için umursamaz ve dağınık; tanrı-tammazlığı bilinçle benimsediği için hınzır ve alaycıydı. Kendine güvenirdi ve kayıtsızdı. Sürmeleri gözaltlarına bulaşırdı. Kocasıyla ilk gittiği baloda takma lülesi düşmüştü. Patiska gömleği hep sarkardı entarisinin altından. Zamanla, sevilmedikçe, göğüsleri de küçülmüştü, sırtı kamburlaşmış, fransızcası seyrelmiş, ezbere bildiği şiirleri ve keman çalmayı unutmuştu. Unutmadığı tek şey Rumelili olduğuydu. Tiksinirdi Anadolululardan. «Geçenler geçmiş, kaymak tabakası Rumeli'de kalmıştı. Avrupa'da yani.» Selânikte kaç-göç yoktu o yıllarda evet. Peçeymiş, yok cara girmekmiş... Rumlarla Yahudilerle içiçe yaşarlardı. Kadınlarla erkekler dostluk edebilirlerdi rahatça. Çünkü AvrupalIydılar. îki çocukla yetinmeyi bilirlerdi. Bu «Istanbol askeri» gibi kabasaba davranmaz, gece yatısına kalmaz, ansızın çıkıp bir yere yemeğe gitmezlerdi; en yakınlarına bile. Yok canım, kabalar geçmişti Anadolu'ya, seçkinler Rumeli'deydi. Torunu biraz benziyordu kendisine; doğru. Bilekleri inceydi, teni beyazdı ama kalkıyor bir Anadolulu gibi işe sıvanıyor, o bileklerle güzelim Çekoslovak işi ağır karyolaları yerinden kaldırıyor, altlarını silip süpürüyordu: «Çetin ceviz». Nine, dilini diizeltmemişti. İnatla savunurdu bozuk şivesini. Anadoluluyu küçümsemek için en uygun deyimleri Rumeli ağzından seçmekte titizlik gösterirdi: «Kazdağlı» derdi, «Okumaktan yazmaktan, şimdi gelir bağ kazmaktan.» Kinini bilemekle geçiriyordu artık günlerini, incecik, ihtiyar bacaklarıyla

odadan odaya durmaksızın dolaşırken, dolapları açıp kaparken, makbuzları düzene koyarken, oyaları, yazmaları havalandırırken anahtar destesinin şıngırtısı yayılıyordu eve; sahibinin varlığını, egemenliğini haber veriyordu. Dişiliği tükenmiş, ev kadınlığı hâlâ süren bir ihtiyarın tek süsüydü.

Çünkü sinemalara, tiyatrolara, operetlere, terzi Sabri'ye takım elbise ısmarlamaya, iyi konuşmaya, güzel kıravatlara ve güzel kadınlara tutkun, yaşlanmak bilmeyen bir erkek olan Dede için tek çıkar yol kalmıştı geriye: iki çocuk peydahlamak ve anahtar destesini karısının eline vermek. Dişiliğinin kilidini geri verirken, odaları ayırırken, onu kendi namusuyla bağlamak ve titiz bir rahibe gibi sorumlu kılmak evin gidişinden. Bu sımsıkı işbirliğinin gevşediği anlar olurdu. Bir zeytinyağı tenekesi zamanından önce açılırdı sözgelimi, havagazı makbuzu yüklü gelirdi bir ay: işte o zaman ikisinden biri evdekilerle kısa süreli bir anlaşmaya girebilirdi. Toruna bir portakal kopardı gönülden, damada yeni bir gömlek armağan edilirdi. Yine de ilk seçilen ortak, Anne olurdu çoğunluk. Nine'nin beceriksizliğini, tembelliğini kendi çabasıyla örtbas etmeye çalıştığı için, pişirdiği çeşit çeşit yemeklerle Dede'yi hoşnut edebildiği, eve bağlayabildiği için.

îşte şimdi de telâşlı gözlerle sofrayı süzüyor, bir eksik olup olmadığına bakıyordu. Gidip Baha'yı çağıracaktı birazdan. Kaymbaba sofrasının dayanılmaz baskısından kaçardı Baba. Katılmazdı. Ama bu gece mutlaka gelmesi gerekiyordu. Kızının geleceği tartışılacaktı. Ya gelmezse?.. Anne, her zamanki korkaklığın, çaresizliğin yüreğine yerleştiğini duydu. Bunca yıllık koşuşturma, el ulaklığı, küçük hizmetçilik boşa gidecekti o zaman.

Öyle ezik büyütülmüştü ki, parlak zekâsını, coşkun içgüdülerini tanıyamamıştı bile. Yüksek öğrenim görmüştü. Dede'yle Nine, kendilerinde eksik kalan fransızcayı kızlarının tamamlaması için ellerinden geleni ardlarına koymamışlardı ama bunca emek, bunca masraf neye yaramıştı? Çocuk doğurmaya, yemek yapmaya, herkesi uzlaştırmaya. Anne, kendinde eksik kalanları Kız'ın tamamlayacağına inanıyordu. Bu gece o yüzden önemliydi. Onun için de önemliydi. Kız okuyordu, çok iyi okuyordu doğrusu. Ama buna okumak demek mi daha doğruydu, kaçmak demek mi? Kimseye sokulmaz bu çocuk. Kapanır edasına, okur. Burnu da nasıl büyük. Nine'yi bile azarlar sırasında. Neye güvenir? Yol parası verilmezse yürür; istemez. Harçlık nedir bilmez. Düzenlidir orası öyle, dürüsttür, ama bir gün bakarsın sözgelimi 18.30'da geleceğim demiş (ki hep dediği saatte gelir), kalkmış 21.30'da gelmiş. Yaıii ürkütür, işte şimdi oturmuş sofrada tırnaklarını kemiriyor. Dede kızacakmış, umurunda bile değil.

Kız terliklerini çıkanp atmış, cılız bacaklarını uzatmıştı masanın öte yanına. Geleceği konusunda karar alınacakmış. O, küçücük yüreğiyle bu gece asıl temeldeki sorunun çözümleneceğini, iki ucun (Dede'ye Baba'nm) uzun süredir sessizce sürdürdükleri gerginliği gidereceklerini sezmişti. Olanakları, yeni gelir âlanları tükenmiş, bitmeye, çökmeye yüz tutmuş bir evin ayakta durabilmesi için birşeyler istenecekti kendisinden. Geleceğini konuşmak özrüyle. Uzlaşmaz uçlar bile biraraya geleceklerdi. Çoktandır gözden çıkardığı damadına kucak açacaktı Dede. Gerekirse, ilk adımı kendisi atacak kadar alçakgönüllüydü de. Ne de olsa çokluğun dü-

zeltici gücünü bilirdi. Oniki kardeştiler. Mahalle aralarında yırtık donla oynadıkları günleri unutmamıştı daha. Şair ve avukat olan babalarının, katı, ilgisiz bakışlarla süzdüğü bu perişan çocukları cahil ana tek başına büyütmüştü sayılabilir. Ama o acıları, o yoksunlukları bir daha yaşamamak için yeterince savaşmıştı Dede. Altılarda kalkıp işe gitmişti, gece yarılarına kadar çalışmıştı. O yüzden biriktirmişti belki, «gayrimenkule» yatırmıştı her kurşunu, O yüzden evinde bir köftenin fazla yenmesini hoşgörmezdi. Oysa nasıl hoşgörülüydü dışarıya karşı. Tatlı konuşurdu, yoksulları sevindirir, zenginleri yoklar, gönlünce gezer eğlenirdi. Hem de cebinden tek kuruş harcamadan. Ne de olsa, Rumeli toprağında dayanışmanın, birbirini gözetmenin bütün olanakları yeşerirdi kolaylıkla: yardımlaşma, dayanışma, «biraderlik.»

Damadına gerçekten bel bağlamıştı başlangıçta. Varsın Karadenizli olsun, babası yirmi yıl mebusluk etmiş ya -köylü möylü. Derler ki adamcağız oğlunu İsviçre'de okutabilmek için Köylü cigarası içmiş, aslını hiç gizlememiş, yürekliymiş. Sözgelimi maliyeci Cavit beyi evinde saklamış da Gazi'nin aklına bile gelmemiş onun evini aratmak. Kısacası, o da kendisi gibi savaşmış hayatını hayat yapabilmek için. Oysa damada ve öbür gençlere neler sunuldu? Kendiliğinden? Kıllarını kıpırdatmadan elde edebilirlerdi istediklerini. Edebilenler, başarılı olanlar, ettiler de. Koleje müdürlük, bankalarda genel yönetim kurulu üyelikleri, sonraları Ereğli Demir Çelik'in hisse senetleri... Bakanlık.

Baba, bu tatsız toplantıya katılmak için merdivenleri çıkarken düşünüyordu: Pek mi haksızdı Kayınpeder? Türkiye'nin ayağına Avrupa'yı getir-

mek için dışarıya gönderilen ilk «hârika çocuklardan kaçı «başarılı» olmuştu? Gerçekten? En yeni sanat akımlarını izlemişlerdi, Rimbaud okumuş, Gaugin sevmiş, ince hastalığa yakalanmış, salonlarda felsefe yapmışlardı kendilerinden beklendiği ölçüde. Yakup Kadri beyin deyimiyle halka, köylüye ulaşmak, onu eğitmek, onunla elele vermek ortaklaşa düşleriydi. Oysa dönüşlerinde konservatuarda müzik ya da resim öğretmenliği ya da uyduruk bir hukuk müşavirliği, bir müfettişlik bekliyordu onları, işin kötüsü, eğitmeye çalıştıkları çocuklarla, ilişkiye girdikleri kimselerle hiçbir ortak yanları kalmamıştı, istekleri dışında koparılmışlardı toplumdan. Başkaldırmayı öğrenmiş, gelip ufacık bir halkası olmuşlardı bürokrasinin. Yapılabilecek şeyler sınırlıydı: 89 Fransız Devrimini bile görmemiş Markiz Pastanesine işgalci bir Alman askeri sertliğiyle girmek; Park Pastanesinde akşamüstleri (pastaneler dönemiydi), bol kıremah peşmelba yiyip Yahya Kemal bey'in tarih dedikodularına kulak verirken esnemek. Sonra sağ köşede, bahçeye açılan kapının ağzındaki masada oturan Ingiliz Kemal Esat'ın soluk kesici serüvenlerini dinlemek sıkıntıyla; Küçük Moda'da birlikte bir kotra gezintisi için gün kararlaştırmak (semt adlan da bu uzlaşmazlıkların kopukluğunu ortaya koyar gibiydi, alay eder gibiydi onlarla: Küçük Bebek, Küçük Moda, Şifa, Belvü.) Yaz akşamlan Todori, kış akşamlan Cumhuriyet kahvesi. Dede efendi söz konusu değildi; Selâhattin Pınar'a da yoktular pek. Varsa yoksa Osman Nihat.

Bunlar yetmezse daha da ileri gidilirdi (!) Peyami Safa'nm ünlü ruh çağırma toplantılannda -ışıklar bir ara yandığında- Reşat Nuri bey'Ie kısa

bir söyleşi halk kültürü konusunda. «Natürmort» larmdaki devrik karpuzların canlılığıyla ünlenmiş bir dostun yalısında Falih Rıfkı bey'le, arasına fransızca sözcüklerin bol bol serpiştirildiği bir tartışmaya girmek kıyasıya. Boyun eğmemek. Omleti bıçakla kesmek, eti elle koparmak, gürültüyle sümkürmek. Bu arada ufak memur aylığını yetirememek Hüseyin Cahit muhalefeti.

«Yeni kurulan partiye girmem için baskı da artıyor,» diye düşündü Baba. Kürtajdan para kazanan bir doktorla bir kırtasiyeci ayarlıyorlardı bu işi. Herkes koşuyordu yeni partiye, yeni geçim kaynağına. Kayınpeder öncülerdendi. Ama ikinci bir kopukluk göze alınamazdı artık. Yeni ödünler verilemezdi. Baba, adı gibi biliyordu bunu.

— Evet, diye sözü bağladı Dede. Demin de söylediğim gibi, biliyorsunuz çoktanberi gerektiği gibi çalışamıyorum. (Sözün burasında Süha bey'le karısına baktı; kahve içiyorlardı. Anne, kapının yanındaki iskemleye ilişmişti, bir şey istenirse hemen fırlayacaktı.) Evet astım bindirdi. Anjin dö puatrin keza. Bari, diyorum, elimde kalan beş-on kuruşu yerli yerinde harcıyayım. Ailenin köklü geçmişi bunu bekliyor bizden. Yeni yetişenleri düşünmeliyiz önce, değil mi efendim?

— Şüphesiz, dedi Süha bey, kimsenin bir şey söylemediğini görünce.

— Efendim, sorun şu. Elimdeki cüzi miktardaki parayı (bir de cenaze masrafım için ayırdığım var ayrı bir zarfta) nasıl harcayaca<ğız? Nereye? Kısaca, bizim torunu iyi bir okula mı yollayacağız yoksa ona çehiz mi düzeceğiz bu parayla?

Uzun bir sessizlik oldu. Sonunda dayanamadı Anne:

— Okusun bence, dedi, iyi bir okulda. Dil öğrensin.

— Yalnız, iyi okul, iyi giyim-kuşam ister. Başka masraflar da gerektirir yani.

— Ben dikerim, dedi Anne havaya garip bir makas çizerek. Ben biçer, dikerim, iki etek, dört bulûz yeter de artar bile. Değiştirir değiştirir giyer. Geçen yıl diktirdiğim paltoyu da veririm. Zaten giyimde kuşamda gözü yoktur pek. Annemle benim eskilerimizi gündelikçiye verip uydurtuyorduk onun üstüne göre. İyi bir raslantı: hepimiz 35 numara pabuç giyeriz (Süha beylere baktı). Bizim eski pabuçları giyer kızım.

— Kültürlü kadın her zaman geçerlidir, dedi Baba. Bence de okusun. Çalışsın sonra. Serbest olsun.

- Ezilebilir belki, dedi Süha beyin kansı. ilk kere konuşuyordu. Okumamış, ama sezgileri ve içgüdüleri güçlü bir kadındı. - Yani o iyi giyimli kızların içinde...

— Ezilmez ezilmez, dedi Anne. Çok çalışkandır, ezilmez.

— Zengin bir koca da kötü değil ama, dedi Dede şakayla. Bir mühendis, ya da bir doktor.

— Arabalı bir damat hepimizi gezdirir arabasıyla, dedi Süha bey gülerek.

— Zayıftır kızım, diye iç çekti Anne. Maden mühendisleriyle Zonguldaklara falan gidemez. Dokumların da saatleri vakitleri belli değil.

— Herkese verilmez elbet, dedi Dede, iyi bir düğün yapsınlar.

— Okusun, dedi Nine. Okursa zaten iyi bir kısmet bulabilir. îyi bir kısmete de çehiz gerekmez. Yani okumakla, bir taşla iki kuş—

Küçük kız, tırnak yemeği sürdürüyordu. Ödenecek vakti çoktu.

Mart 1972

KÖPÜK

Saat beşti.

Saatin sesi, duvarlara asılmış geyik başlarını, doldurulmuş kuşlan, yırtıkları özellikle onarılmamış antika koltuk yüzlerini, gümüşleri ve kristal aynaları bir dokunuşta geçerek Bedia'nın oturduğu küçük bölmeye vardı son hızla.

«Öff, saat de beş oldu,» dedi Bedia. «Hazırlanmalı yavaş yavaş.» Sonra küçük, sedef boyalı tırnaklarını kadife terliğinin içinde gezdirdi: kurumuş. Öff, kalorifer yanmıyor yine! Saat beş oldu. Giyinme, boyanma derken... Kocaman saç saracaklarının üstünde kaskatı bir ışıltıyla duran saçlarını elledi: kurumuş. Zeynep'e seslenmek; banyoyu doldursun. Yavaş yavaş hazırlanmalı. «Hazırlanmak»; bir erkeğe, bir duruma, bir geceye hazırlanmak demek olan günlerinin (bir yekpare elmasın -bir yılın- birbirlerini usulca tamamlayan ışıltılı dilimleri: yeşil farlar, simli çoraplar, gül kurusu ruj kalemleri, sedefli tırnak cilâları, yüz temizleme sütleri, elma kokan köpüklü sabunlar, siyah rugan pabuçlar, öğleden sonraların parlak iskam-

bil kâğıtları; arada göz atılan aynalı pudriyerler; gece kulüplerine, sabah kırlarına en uygun bakışlar; kıyılarda dalıp dalıp gitmeler; yeni çıkan şarkılar; yağmurda giyilen çizmeler) herhangi biriydi bugün, yine de takvimde kırmızı ruj kalemiyle belirtilmişti. Öff!

— Zeynep, diye seslendi. Zeeeyneeeep! Kızım bırak toz almayı da banyoyu doldur. Çabuk!

— Geliyorum hanımefendi.

Zeynep, kapının yanındaki duvarda asılı duran tüfeklerin tozunu alıyordu. «Geliyorum.»

— Bırak ben alayım tozu, sen banyoyu doldur!

— Hiç olur mu hanımefendi?

Zeynep'in başak rengi Sıvaslı yüzünde şaşkınlık pembelik halinde belirirdi: hiç olur mu?

— Neden olmasın? dedi Bedia. Anlamını kendinin de çözemediği o kahkahalarından birini attı. Tutuk, gücünü içinde gizleyen bir kahkaha- yavaş yavaş hazırlanan bir gül, ansızın açılan bir gülümseme. Bir keresinde, bir Nişantaş dolmuşunda (araba onarımdaydı o sıralar), ağzı yeni çiğnenmiş taze simit kokan bir delikanlı düşmüştü yanma. Eli yüzü düzgün, temiz giyimli bir genç. Elinde kalın bir kitap. Dönemeçlerde, öbür eliyle ön koltuğa çakılı küllüğü kavrıyor, bacağına değmemeye çalışıyordu. Sonra bir yerde yol bitti, indi, inerken gözgöze geldiler. O an, «inmeyin,» demek gelmişti Bedia'nın içinden, «inmeyin, bu dolmuş gitsin böyle.» Sonra, çok sonra bu olayı düşündükçe kahkahayı basardı, işte o kahkaha.

Bir keresinde, odayı dolduran zengin konukların, güzel kadınların, ellerinde içki kadehleriyle köşelerde oyalanan erkeklerin arasında nasılsa farke-

dildiğinde -bunca hazırlanma çabasını ustaca yok gösteren düz siyah giysisiyle birden belirdiğinde dudaklarındaki kahkaha: kışkırtıcı, güvenli, sıcak. «Böylece becerikli bir ev kadını olmasaydın nasıl bir kadın olurdun bilmem,» der ya Macit arasıra. Kocasınm konuklara dönüp «Karım halkın içinden gelme bir kadındır. Bakın, tarhana çorbasını hâlâ kendi pişirir, kimselere bırakmaz.» dediği zaman attığı kahkaha: kışkırtıcı, güvenli, sıcak; biraz tutuk, biraz kısık belki ama mutlaka beklenmedik.

Bedia sabahtanberi gömülü durduğu kuştüyü yastıklardan sıyrıldı, elini uzattı.

— Hiç olur mu hanımcığım? dedi Zeynep. Şimdi biter.

— Peki peki, dedi Bedia, yine yastıkların arasına gömüldü. Öfff! (Sonra, uzun bir süredir açmaktan kaçındığı bir konuyu yeni hatırlamışçasına) Şeyyy... Şeyi soracaktım Zeynep. Kimmiş o adam? Anlaşıldı mı kim olduğu?

— Anlaşılmadı, dedi Zeynep. Bilmiyoruz kimmiş.

— Nasıl biriydi, anlatsana.

— - Bilmem ki hanımcığım. Düpedüz bir adam işte.

— Peki nerden gelmiş, nasıl gelmiş Hüseyin'in yanına? Kahveden çıkarken nasıl gelmiş de demiş?

Zeynep, bir olayı birkaç kere anlatmış birinin vazgeçemediği, bilmeden ezberlediği sözcüklerle başladı :

— Hüseyin tam kahveden çıkıyormuş...

— Saat kaçmış?

— On falan herhal. O da kalkmış peşisıra. Meğer orada otururmuş.

— Hüseyin görmemiş yani daha önce. Oturuyormuş ama onun ilgisini çekmemiş.

— He ya.

— Sonra?

— Kalkmış, peşine düşmüş bizimkinin. Hüseyin hırsız sanmış. Buralar belli olmaz, değil mi hanımcığım? Bakarsın hırsızdır.

— Doğru doğru. Ya konuşması? Köylü gibi mi konuşuyordu ?

— Birazcık köylüydü besbelli. Kasketi vardı ama bilemeyeceğim.

— İyi düşünsene kızım, kafanı çalıştır biraz. Nereden tanıyormuş beni, söyledi mi? Bizim oradan mı?

Bilmem ki hanımcığım. Sormadık. Tanrı misafiri. Bedia hanımı göreceğim dedi, ne zaman gelir dedi, o kadar. Biz de sormadık. Ama keşke sorsaydık. Ne biçim adammış o hanımefendi. Hiç görmedim öylesini, hiç duymadım. İnanmayacan, yattığı çarşafı, yastık yüzünü yudum durdum da yağları çıkmadı. Yastığın içine geçmiş kir. Yepyeni yüzler, pamuklar hep yağ içinde kalmış. Nasıl yağmış, nasıl kirmiş bu böyle? Kabahat Hüseyin'in. Sen kalk tanımadığın adamı Tann misafiri diye... Güneş çıksın pamukları da yıkayacam inşallah. O ne biçim adammış öyle...

Zeynep, bir yandan geyik başlarının, doldurulmuş kuşların, kapının yanındaki duvara asılı tüfeklerin tozunu alıyor, bir yandan da sızıldanıyordu: O nasıl kirmiş öyle...

— îş istemeye gelmiştir, dedi Bedia, kestirip attı.

«Babamın akrabalarından biridir,» diye düşündü. «Hiçbirini tanımam görsem! Kaç yıl oldu?»

Takvimde ruj kalemiyle belirtilen bu sıradan gün, evliliğinin onuncu yıldönümüydü. Saate baktı: beşi yirmi geçiyordu. Birazdan Macit, kırmızı güller ve bir pırlanta yüzükle çıkagelirdi. On yılda on yüzük. Her yıl için bir yüzük, bir değerli taş. Yıllar böyle geçmişti. On yıl olmuştu Manisa'dan çıkalı. Birbirlerine deliler gibi tutkun iki genç. Biri, şimdiki kendisi: konuklarını hazır mezelerle, lokantalardan getirtilen yemeklerle ağırlamayı öğrenmiş, tarhana çorbasını unutmamakla övünen Bedia. Manisalı çiftlik kâhyasının kızı. Hâlâ alımlı. Yalnız artık ince çorap giyiyor, kalın donunu fırlatıp attı. Lâstik eldivenlerle toz almayı öğrendi, koku markalarını, gözaltı kırışıklarını giderici özel kremleri, erkeklerin sevdiği kısa siyah gecelikleri. Öbürü Macit: sapsarı saçlı, incecik, Manisalı çiftçinin oğlu. O zamanki Bedia'ya deliler gibi tutkun; şimdi alışmış, durmuş oturmuş, saçları dökülmüş, evlilik yıldönümlerini titiz bir kuyumcunun tam zamanında yolladığı değerli bir yüzükle hatırlayan saygılı koca. Manisa'yı görse tanımazdı Bedia şimdi. Hangi nıevşimdi orada? Güneş var mıydı? Güneyde olduğuna göre. Yok canım, güneyde olan Mersindir, Manisa... boşver.

Uzun bir süredir şehirler, sonsuz bir otomobil yolunun gereksiz, sıkıcı kesintileriydi Bedia'mn gözünde: lâstik iner, motor durur, işte bir şehirdesin. Hangisi olursa olsun. Oysa insan gideceği yere bir an önce varmalıdır. Macit öyle der. Macit on yıldır öyle der. Hiç değişmemiştir. Niye değişecek? Daha ne olabilir? îşte bu koskocaman ev, bu değerli silâhlar, Avrupa yolculukları, Bedia, bu doldurulmuş kuşlar.

— Öfff! dedi Bedia, kuştüyü yuvasından sıyrıldı, ayağa kalktı. Saat beş buçuk olacak birazdan. Zeynep! Zeynep kızım doldu mu banyo?

— Doluyor hanımefendi, siz soyunanaca dolar.

Zeynep'in sesi yaklaştı.

— Ben giriyorum Zeynep. Sen de git istersen kızım. Macit bey neredeyse gelir.

— Peki hanımefendi.

Zeynep, hep «peki» demenin anlamsız güleçliğini yüzünde tutmaya çalışarak sokak kapısına yürüdü.

«Kim olursa olsun, Macit'e söylemeliyim,» diye düşündü Bedia soyunurken. Banyoda uzun saçlarını naylon başlığın içine özenle yerleştirdi. Bu sessizliği öyle severdi ki. Elma çiçeği kokan bir toz attı banyoya, su köpürdü. Uzakta bir kapı kapandı; Zeynep çıktı. Saat beş buçuğu vurdu.

«Neden daha önce söylemedim sanki? Amaan nereden de takıldı kafama? Canım Manisa'dan kim olabilir: Emmimin oğlu, Şahingilin Osman...Yok canım... îş isteyecek mutlaka.» Su ılıktı, pembeydi, dinlendiriyordu. Gözleri kapanacaktı. Kirpikleri buğuyla ıslanmış, öyle dingin... Derken zil çaldı.

«Hep böyle olur,» dedi Bedia irkilerek, «Macit anahtarını unutmuştur yine. Ne zaman banyoya girsem... Bıktım artık.»

Hızla, öfkeyle fırladı banyodan. Bornozuna gelişigüzel sarındı, terliklerini bile giymeden koştu. Koridoru geçti. Üstünden sızan sular, ince bir iz bırakıyordu ardında. Karanlıkta, el yordamıyla açtı kapıyı: Dışarsı karanlıktı! Aşağılardan biri asansörü çağırmıştı. Asansör sarsıla sarsıla inerken o, iki kat arasındaki belirsiz aydınlığın, müthiş kor-

kunun daralan yüreğine yerleştiğini duydu. Bir an önce öbür kata, açıklığa, güvene ulaşmak için parmaklarının ucunda hafifçe kalkarak çevresine bakındı: Asansörün ışığında kasketli bir adam duruyordu.

Adam yaklaştı. Bedia tanıyamadı; yabancı mıydı, değil miydi kestiremedi. Bornozunun açık duran önünü örttü hızla. Aşağıdan biri bindi asansöre. Macit geliyordu herhalde. Zaman kazanmak için, bir şeyler hatırlayabilmek için, bir şeyler düşünebilmek için:

Kimsiniz? dedi Bedia. Tanıyamadım birden.

Adam hiçbir karşılık vermeden öylece durdu, ayağıyla kapıyı itti biraz.

— Kimsiniz? diye haykırdı Bedia. tş mi istiyorsunuz? Zeynep - arkasına döndü; Zeynep yoktu. Asansör yukarıya doğru çıktı, katı geçti.

Bedia, tanımadığı, tanıyamadığı bütün yüzlerin, bıraktığı yerlerin, unuttuklarının, hatırlamadıklarının acımasız bir parıltıyla üstüne doğru geldiğini gördü. Gözlerini kapadı.

Şubat 1970

ÇİÇEKLERLE

Seçkin'e

öğlesi

— Bu değil senin gördüğün, dedi Barba. Bu öbürü, Yunanistan'a giden.Kosta. Hani beklemiştik de gelmemişti. Uğurlayacaktık. Sen görmedin onu, gelmedi. Bu onun küçüklüğü.

— Çapkın olan değil yani? dedi Çolak. Akşamları kızlarla kadınlarla komşu lokantalara gelen., yani o değil.

— Değil, dedi Barba. Tütünden içi sararmış, boğumlarına yılların tozu-toprağı sinmiş parmağını resmin üstünden çekti; sol eliyle hafifçe sildikten sonra resmi yeleğinin cebine yerleştirdi. Üstünden yokladı: yerinde duruyor mu.

— Evli miydi? dedi Çolak.

— Hangisi?

— Çapkın olan.

— Ha, ha, dedi Barba. Karısı evde bekler; getirmez böyle yerlere.

— Olabilir, dedi Çolak.

O bundan biraz daha iyidir. Çok değil biraz. Nasıl derler-

Bäyle güçlük anlarında cinler gibi üşüşüp beynine küflü bir ağ geren türkçe sözcüklerin arasından istediğini çekip çıkarabilmek için gözlerini kıstı, durdu. Takma dişini yerine yerleştiriyordu. Bu diş takılalı on yıl var. On yılda ne oldu ki ağzına uymuyor; gevşemiş, engelliyor konuşmasını, ansızın fırlıyor. Yeni bir dişliği eskitebileceğini-azıcık eskitebileceğim- bilse yaptıracak ama yaş 80, değmez artık.

Ekmek kırıntılarının düştüğü yere, şimdi yaz gelince mutfağa atılmış gaz sobasından uzun kış bcyu sızan gazlar küçük, yuvarlak bir leke olup çakılmıştı. Barba o lekeye baktı.

— Biraz daha uysal herhalde, dedi Çolak. Daha kibar bu oğlun.

— Yok, dedi Barba. Kibarlık değil. Küçükken de böyle zayıftı. Anasıyla ölecek diye beklerdik. Sonradan toparladı ama o öksürük hiç bitmedi.

— Yazık, genç adam, dedi Çolak, içini çekti.

— Niye yazık olsun? O veremse benim de belim tutuldu, dizlerim ağrıyor. Hem ihtiyarım ben.

Barba, kendi dünyasının bu gaz lekesi gibi kapalı ve bencil olduğunu düşündü. Elindeki kuru ekmek dilimine baktı. Köpeklere, kedilere, süt çocuklarına, ihtiyarlara kuru ekmek verirler ki boğazlarında kalmasın. Ama kendileri tazesini yerler.

Kapının önünde sebzeci, arabasını kaldırıma çekmiş, bira içiyor. Şişeyi dikmek için başını her kaldırdığında, Mayıs güneşi ter lekeleri halinde yerleşiyor gömleğine. Hafif bir esinti, gömleği terli bedenine yapıştırıyor. Yarım ekmeği yarmış ortasından, peyniri araya koymuş, bira şişesini dükkâ-

nın penceresine dayamış. Bir de iri domates seçti arabadan. Yiyor. Öğle bastırdı. Asfalt cıvışıyor atın nalları altında.

Kâzım usta, arabanın arkasından dolandı, çıktı:

— Ulan Çolak, nerdesin be?

- Burdayım usta, diye geldi Çolak'ın sesi içerden.

— Ne var öğleye bugün?

— Türlü, pilâv.

— Gene mi türlü be? Sen bir şarap aç bana, ben kaşar alıp geliyorum köşeden. Sizde bulunmaz.

— Ha, al gel sen, olur, dedi Çolak. İçerde tencereleri karıştırıyordu.

İki göz bir ocak ama yetiyor. Kaç müşteri var ki? Bazı kere akşama da artıyor yemeklerden. Salata, peynir falan ekliyor Çolak. Şehirden apansız çıkıp gelebilecekler için : eski müşteriler, Nihat'ın arkadaşları. Bir de komşu inşaattan paydos eden işçiler.

— Baba sen ne yiyecen? diye seslendi Çolak.

— Sonra, dedi Barba. Sonra.

«Türlü, pilâv, kuru... türlü, pilâv, kuru... türlü, pilâv, kuru... bıktım artık,» dedi kendi kendine. «O veremse karısı var. Benim kimselerim kalmadı. Söyler istediğini; karısı pişirir.»

Dışarıya, sıcak öğleye baktı.

bakışı

Kıyıda, komşu lokantanın bir çiçek dürbünü gibi dönen oynak, güneş yansıtan şemsiyesinin altında genç, güzel bir kadın, yanındaki erkeğin uzattığı leylâk salkımını aldı, gölgede kalan dudaklarına götürdü. Kolunu kaldırdı sonra, denizden gelen soluk

esintide saçlarını düzeltti. Tırnakları, tuttuğu leylâkların rengindeydi. Demek akşamları lokantalarda. beyazlıkları kolayla diri tutulan yemek örtülerinin, garson ceketlerinin, tabakların tozunu şöyle bir almaya yarayan beyaz bezlerin ve parlak içki kovalarının yanında pörsümüş leylâklara ve hep o renge boyalı kadın tırnaklarına raslanacak bu yaz. Öğle güneşi, ıslatılmış asfaltın üstünden geçen marul, yeşil soğan, domates yüklü küfelerden son dayatıcı, koruyucu nemi de alıp götürüyor. Kadının kolları terli, gür, sarı tüylerle kaplı.

Barba on yıldır her şeyi görerek, yok yok öyle değil, gördükten sonra düşündüğünü sezdi. On yıldır, çok gerekli kalkmalar dışında -içeriye, komşu bakkala, arasıra parkta oturmaya- hep çakılı durduğu şu hasır iskemleyi bile ancak gördükten sonra kavrıyordu. Yoksa yoktu. «Nerde şu benim iskemle Çolak?» demek aklına bile gelmezdi görmese. îyi ki Çolak kaldırmıyordu, kendisi de sık kalkmıyordu. îskemlesiz düşünemezdi kendini. Babasının marangozhanesinden bozma bu aşçı dükkânında, bu mahallede, bu dünyada bir iskemlesi kalmıştı yaşadığını (bir zamanlar) kanıtlayan; oturduğu günlerin izlerini (ekmek kırıntılarını, tütün tanelerini, sürtünmekten eskiyen pantalonların havlarını), babasının yonttuğu taze tahtanın kokusunu, sonraları karısının öğleüstü uğrayışlarını: «Hadi bre Barba, yemek hazır,» (rumea), bütün o günleri o sesleri hasırında barındıran. Artık ne karısı ne leylâk salkımları. Ne de bunları -kadınları ve çiçekleri, ayva tüylerini ve taç yaprakları- hemen birleştirmeye teşne o aceleci, o bol akışlı deli-kan.

Kâzım usta, kaşar peyniriyle girdi.

— Koyuver şunu bir tabağa oğlum. Öff be baba, ne sıcak ha? Bakkalın bozuğu yoktu, sana bırakayım parasını. Bir zahmet yollarsın Çolaklan.

Çolak, peynir kâğıdını aldı ama yürümedi. Durdu. Kâzım usta, onun biçimsiz gövdesine ağır gelen kocaman başını yana eğip uzaklara baktığını gördü. Leylâk kokusunun oraya.. Önce davrandı:

— Ne dersin Çolak?

— Ne diyeyim, aman aman derim, dedi Çolak. Elini gözüne siper etmişti. - Asıl babalığa sor sen. O nelerini görmüştür kimbilir.

Ha babalık? Doğru mu dediği?

— Ne var? dedi Barba.

— Bak ne diyor Çolak.

— Ne diyor?

— Nelerini görmüştür bunların, diyor. O ne hergeledir, diyor.

— Ben bilmem oğul, dedi Barba dalgın dalgın.

— Bilirsin bilirsin uyutma bizi.

Çolak, peynir tabağını, türlüyü, bardağı çatalı getirirken; mutfağa koşup geri gelirken kıyıdan gözünü ayırmıyordu. Arkadaki karanlık, havasız bölmede geçireceği bu günü öbür tekdüze günler arasında bir parıltıyla belirlemekti bu: leylâk rengi bir ışıkla.

— Eskiden anlatırdın bana arasıra, diye diretti. Şimdi niye susuyorsun?

-- Eskiden başkaydı, dedi Barba. Gözlerini suçlu suçlu yere indirdi. - O zaman her şey birbirine göreydi. Gençtim, bakardım, tutulurdum, anlatırdım.

— Ya şimdi? Şimdi de kaçırmazsın güzelleri ama, diye atıldı Kâzım usta. Bak kaçırıyor musun?

Türlüyü bitirmişti. Pilâvını kaşıklıyordu. Lokmaların arasından boğuk geldi sesi.

— Şimdi başka, dedi Barba. Daha rahat. Daha başka. Çok rahat. Anlatamam ki.

Rahatlık diye adlandırdığı duygunun ne olduğunu ancak kendine anlatabilirdi. Bu yaşta, kaç yıldır kalın bir doku tabakasıyla dışarıya sağırlaşmış, kendi kendini dinleyen kapanık, ihtiyar gövdesinin için için filizlenmesi, taze bir sürgün vermesi, o yeni anlamla sürmesiydi rahatlık. İçinde, yüreğine çok yakın bir yerlerde, artık bütün kadınlar birdi onun için; anası, ablası, şu kıyıdaki kadın, mutsuz gelini, tanıdığı birkaç orospu, birkaç sevgili, hepsi, hepsi birdi artık. Sönmüş bir volkandan boşalırcasına harsız ama yakıcı, yoğun bir ateşle, bambaşka bir sevecenlikle, o gençlik tutkularının, burulmaların, bencilliklerin dışından, doyasıya, tadına vara vara sevmeyi öğreniyordu kadınların -kim olursa olsun- güzelliklerini ayırıp bir kenara koymayı, günlerini uzatsınlar diye.

— Anlatamam dedim, diye kesti.

-- Hadi boşverin bu lâfları, dedi Kâzım usta. Herkesin işi gücü var. Hesabı yapsana oğlum Çolak.

— Peki abi. Şarabı kendin mi getirmiştin sen?

— Yok be oğlum. Sen açtın ya. Tövbe tövbe! Ne oldu size bugün! Baksana, babalığın bile ağzını bıçak açmıyor. Ne tadı var ne tuzu.

— Bir gaz lekesi gibi renksiz ve kalıcı, dedi Barba.

— Ne ne? Ne diyor bu?

— Hiç, dedi Barba.

— Nihat düşmüştür aklına, dedi Çolak gizü bir öfkeyle. Varsa yoksa Nihat. Oğulları bilem vızgeliyor. Kürdan ister misin usta?

— Ver, ver bakalım. Neyse., keyfi gelir artık. Nihat için çıktı çıkacak diyorlar. Bugün yarın gelirmiş. Hadi hoşça kal. Allahaısmarladık baba! Çok bekledi zavallı. Haklı be oğlum. Kızma.

Kâzım usta çıktı. Güneş tepeyi bulmuştu. Otele doğru yürüdü. Barba kalktı, arkasından baktı ustanın. Ona öyle geliyordu ki şu yarım saatlik yemek paydosunda bile otel biraz daha genişlemiş, biraz daha yayılmıştı.

— Ben parka gidiyorum, diye bağırdı Çolak'a, ayaklarını sürüyerek çıktı.

sesi

Park kanapesine oturduğunda soluk soluğaydı. yorgunluktan, sevinçten. Kendi kendine, kimselere göstermeden sevinebilmek için gelmişti parka. Nihat çıkıyor. Nihat çıkıyor. Geliyor işte. Sonunda. Belinde bıçağı, elinde tahta bavul. Barba, Nihat'ın geleceği yöne doğru gülümsedi.

— Merhaba babalık! diye bağırdılar motordan. Ne yapıyorsun bu sıcakta? Kavrulacaksın.

Sebze motoru parka yanaşmıştı. Birazdan sandıkları taşımaya başlarlar. Park serindi, ağaç'ar yüksekti ama öğle sonrası ne de olsa. Güneşin buğusu havada asılı kalır renksiz bir bulut gibi. Rüzgâr durur. Bu soluk kesici durgunlukta koca sandıkları çıkarmak, parktan geçirip karşı kaldırıma taşımak... Karşıda lokantalar kötü bir mantar gibi yayılmış, kaplamış kıyıyı. Üç dört yıl içinde nasıl çıktı bunlar, nerden bitti?

Eskiden ihtiyarların çay içtiği, gazete okuduğu; kadınların yün ördüğü, çocukların oynadığı bu

sağlıklı çay bahçeleri nasıl oldu da karşı koymadan, usul usul boyun eğdiler? Lokantaların hepsi boş, hepsi pahalı, hepsi birörnek. Garsonlar, tabakları-çatalları, çiçekleriyle tepeden tırnağa hazır masaların çevresinde dörder beşer bekliyorlar. Gizemli bir törene katılırmışçasına gözlerini durmadan geçen, yanaşan, kalkan özel arabalara dikmiş, öylece duruyorlar. Arabalardan parka girilmiyor, kaldırım küçüldü, asfalt genişledi, iskele kaldırıldı. HAYIR! YETER! diyen yok. Yok. Yok. Yok. Ne çocuklarını denize sokamayan analar, ne eve vapursuz dönen babalar, ne dükkânları ellerinden alman marangozlar, terziler, aktarlar (Nihat vermeyecek dükkânı, vermez. Nihat yiğit çocuktur, mümkün değil. Son direnç, son barınak orası. Vermez). Hem ileri, hem geri, hem de yanlara doğru büyüyen, bütün yan sokakları, ara sokakları, kıyıyı ve anacaddeyi yutan, sindiren, kendine göre yeniden biçimlendiren bu canavara karşı ne gelir elden? Herkes dükkânını değiştiriyor.

Eskiden misinaların satıldığı köşe aktarda şimdiki «Kuru Temizleme» levhasının tam altında sandığı yere bıraktı oğlan :

- Alerhaba dedik babalık.

— Kolay gelsin oğul, dedi Barba. Keyifle gülümsedi. (Şu sebze motoru yanaşmıyor mu, «park» bir durak adı olmaktan çıkıyor, ansızın çiçeklerle ilgi kuruyor böyle, çocuklarla işçilerle.)

— Dur geliyorum. Şu sandığı da götüreyim, iki çift lâf ederiz seninle.

Eğildi, delikanlı kollarıyla kuş gibi uçurdu sandığı. Sandık, onun hünerli, çalışarak gelişmiş güzel ellerinde öyle ufak, öyle uysal duruyor ki. Sarışın, genç bir oğlan. Ayaklarını denize sokuyor çılgm-

)ar gibi, arabaların önünden ürkmeden koşuyor bir solukta. «Ohhh be!» diyor, «Ohhh be!» Sonra bir sandık daha kucaklıyor: hoooop! Basamaklardan yukarı, karşı kıyıya. Kulağıyla kasketi arasına sıkıştırılmış çingene karanfilini yokluyor arada bir,

— Öff be babalık, amma sıcak ha!

- Yaa, dedi Barba. Yaz erken geldi bu yıl.

- Gelsin gelsin. Biz de serinliyoruz bahaneyIen. Nihat ağabey çıkıyormuş diyorlar. Aslı var mı?

— Bugün yarın, dedi Barba. Utançla gülümsedi.

— Sarı'ya bir haber sa'ahm öyleyse. Gelsin öpsün elini. Değil mi baba? Hep onun yüzünden. Nihat ağabeyin hakkını ödeyemez ha; böyle bilsin bunu.

Barba, önemsemez bir gülümsemeyle hoşnutluğunu gizledi:

--Ya ya, haklısın.

Oğlan bir mendil çıkarmıştı cebinden. Mor bir mendil. Güneşe, alnındaki kaskete, bu güzel günde konuşulanlara uygun alaca bir mendil. Terini siliyordu.

— Pişman mıdır dersin?

— Kim?

— Nihat ağabey. Yani bu kadar çekti...

— Olur mu hiç! diye haykırdı Barba. Nihat pişman olacak!

— Olamaz ya öylesine geldi aklıma, diye bağışlattı oğlan. Asıl Sarı'ya kızıyorum ben. Şeytan dürtmüş. Ulan nereden gelir aklına manolya çalmak! Hem de otel inşaatının bahçesinden! Ulan sen kim, manolya kim!

— Satacakmış, dedi Barba kesin bir sesle. Ben bilmem ama Nihat diyor ki çok para veriyorlarmış

o çiçeklere. Komşu lokantalarda lâvanta çiçeğinin demeti bile on kâğıda gidiyormuş akşamları.

— Bizim lavanta çiçeğinin mi?

— Ha ya.

— Amma iş ha!

— O da satacakmış. Aklına düşmüş. Manolya pahalı çiçek. «Otel inşaatımn bahçesinde sürüyle var bu ağaçtan,» dediydi Nihat. «Kimse ellemez; açar açar dallarında kendi başlarına solar çiçekler. Şimdi mi kıymetlenmiş?»

— Öyle deme ama, adam da bekçi, işi bu.

— işi bu, orası başka. Ama Nihat da çocuğa el sürdürtmüyor işte. Onun da işi o.

— Amma kanşik işler ha!

— Önce tatlı tatlı söylüyor Nihat. Çocuktur diyor, işsizdir, görmezlikten gel falan. Yok, diyor bekçi, ben bir kere yakaladım diyor. Karakolda anlatır derdini diyor, bak levhada ne diyor: inşaata girmek yasak ve tehlikelidir diyor.

— Tabi zorla götürecek çocuğu.

— Tabi ama Nihat bırakmıyor. Çekişiyorlar bekçiylen. Belinde bıçağı vardır hep bilirsin. Onu çekiyor. Ben diyor, bu çocuğa el sürdürtmem, bekçi eli polis eli değdirtmem diyor.

— Yazık be! dedi Oğlan. Neye, kime acıdığım tamtamına kestiremeden, yine de büyük bir acıyla elini göğsüne bastırdı.

— Yazık ya! dedi Barba.

— Ben söyliyeyim San'ya da gelsin öpsün elini.

Kalktı. Çıkmaz bir sokaktaymışçasına kendi kendine söylenerek yürüdü gitti.

— Neredeyse gelir Nihat, dedi Barba. Bugün yarın.

Oğlan gitmişti.

Eğildi, onun kulağından düşen çingene karanfilini aldı.

yankısı

Barba uzun yıllar önce bir gül gibi el değiştirdiğini düşündü.

Önce talaşlar süpürüldü, tahtalar kaldırıldı. Sonra keserler, testereler, işkenceler yüklendi bir arabaya, götürülüp satıldı. Kapı pencere açık tutuldu, kokuları da gitti. Bir-iki masa, birkaç tahta iskemle getirildi. Bir tezgâh yapıldı girişe.

«Kusura bakma baba,» dedi Nihat. «Meyhane yapacağım ben burayı. It kopuk dolacak, artık balıkçısı, motorcusu, patırtı gürültü. Ne yapayım, başka işten anlamam ben. Oğullarına söyledim, akşamaz dedim bu yaştan sonra. Ama tınmadılar. O dükkâna alışıktır o, ayrılamaz diyorlar. Bir kap yemek koyarsınız önüne, oturur köşesinde diyorlar. O ne demek dedim, baba benim babam, dükkân yine onun dükkânı sayılır dedim. Biliriz biliriz sen bakarsın dediler; parayı saydım, alıp gittiler. Ne diyeyim bilmem ki... Geç otur şöyle, bak senin evin sayılır artık burası.»

Barba o gün hasır iskemleye oturdu. Artık ekmeğini kazanamıyordu.

diişü

Yorgundu. Gittikçe incelen, seyrelen sesleri daha iyi duyabilmek için uzandı, park kanapesinin serinliğine dayadı kulağını.

İkindi güneşinin oradan ters dönmüş bir adam geliyor. Barba baktı; lâcivert giysili bir adam, elinde tahta bir bavul, belinde bıçağı görünmüyor. Nihat! Yüzü pırıl pırıl! Gülüyor yine. Ben demedim mi dayanır diye? Dövemezler onu; korkarlar, vuramazlar ona. Bak, saçlarını bile kesmemişler. Barba'nın bir park kanapesinde sıcaktan ve kimsesizlikten öldüğünü ne bilsin? Gülüyor. Geliyor işte.

Usulcacık, Barba'yı uyandırmamak için parmaklarının ucuna basa basa giriyor dükkâna:

— Ulan Çolak amma pis adamsın ha! Bu park kanapesinin ne işi var burada? Otuz beş yıl önceki cigara izmaritleri, gaz lekeleri bile duruyor yerde. Ayıp be, ayıp. Ben bunun için mi sana emanet ettim babayı? Beş kuruş istemem senden, dükkânı bildiğin gibi işlet, yalnız babaya iyi bak demedim mi sana?

— Dedin Nihat ağabey.

-- Eee bu ne?

— Baba öldü Nihat ağabey.

Ağlama be Nihat. Ağlamasaıia canım. Neden böyle kestirdin saçlarını onu söyle sen. Biri demişti, sen demiştin, hapiste saçları kısacık kesiyorlarmış, dövüyorlarmış ve cepleri anyorlarmış. Sesin çok uzaktan geliyor, bir bıçağın arkasından. Kalkacağım ama karnımda ağırlık var.

— insan bir haber salmaz mı be Çolak ? Zavallı neler çekti kimbilir...

— Yok be ağabey¸ iyiydi valla. Bir gün biraz yatayım dedi, sonra hep yattı. Parkta bulmuşlar. Ağaçlara bakıyormuş. Ayaklarını suya sokmuş; üşütmüş. Motorcu oğlana sor istersen.

— Doğru, diyor Motorcu.

Köşede, motorcu oğlanın yanında iki genç duruyor. Bir kaikabilsem tanıyacağım kim bunlar. Bunlar zengin iki Kum: biri Kosta, biri Niko.

— Oğullarını tanımadın mı baba? Bunadı bunadı, diyor Kâzım usta içeri girerken. Sırtında bir domates küfesi var. Yere bırakıyor küfeyi.

Barba yattığı yerden doğruluyor; erdemli menekşeler, güzel hercailer, yüzsüz papatyalar fışkırmış dört yanından. Burnuna keskin bir toprak kokusu geliyor.

Artık yalan söyleyemem istesem de, diyor. Benim bir tek oğlum var. Adı Nihat'tır.

— Bunadı, diyor Kâzım usta. Sana doğrusunu söyliyeyim mi Nihat, kendini yiyip bitirdi o.

— En doğrusunu ben söyliyeceğim, diye bağırıyor Barba. En doğruyu. Anlatıyorum:

kendisi

— - Dün akşamüstü Otel'e geldi. Bir daire ayırttı aşağıda. En üst katta olsun diye diretti. «Yorulursun. ihtiyarsın,» dediler. Yok, en üst katta olsun. Oradan deniz görünüyor engelsiz. Cadde, dükkânlar, lokantalar', insanlar küçücük.

Otel'in kapısı açılıyor. Rüzgâr giriyor içeri. Barba, ıslık çalarak çıkıyor merdivenleri. Çıkıyor, çıkıyor, çıkıyor.. Rüzgârın peşinden.

Oda sıcaktı. Yatak hafifçe aralanmış, tertemiz. Radyodan ince bir ses yükseldi açınca. Bu dingin

odaya gözucuyla baktıktan sonra rüzgârın çağrısına uydu. Basılmamış halının üstünden uçarcasına geçti. Parlak parkede durup balkonu açtı. Yürüdü. Çakıllardan yapılmış çiçek setinin kıyısına dayandı, baktı.

Aşağıya bakma, dedim. Ağaçlar göz alır, su çeker. Bakma sakın. Eğilme sakın. Sakın.. sakın., sakın., sakın., sakın....

Uzun bir düşüş...

dirimi

Yapraklardan sızan akşam güneşi gözlerini yakıyordu. Kalktı Barba. Dükkâna doğru yürüdü. En doğrusu bu işte. En doğruyu ancak böyle anlatabilir. Her şeyin irine kesmiş bir manolya gibi şu Otel'e sunulduğu; insanların, dükkânların ve hayatların içten içe sarardığı, bittiği bu kıyıya inecek Nihat. Çaresi yok. inecek. Bugün yarın.

Mayıs 1970

GÜLER YÜZLÜ BİR KOMŞU

Dükkânın ön camı boydan boya çatlamıştı. Mavi bir çizgi sağ üst köşeden kopup geliyor, tam ortada, arkadaki dağınıklığı birdenbire özetleyen keskin bir lâciverde dönüşüyordu. ince kıvrımlı, kötü bir gülümseme gibi. Bu alaycı, küçümser mavinin berisinde (Ömer dışardan bakıyordu çünkü), Koka Kola, Fruko, gazoz şişeleri, çay bardakları, muhasebe defterleri, lotaryadan çıkmış filtreli Amerikan cigaraları, duvarlara dayalı lâstikler, kutular duruyordu. Masanın başında Ömer'in teyzeoğlu Erol'la Erol'un eniştesi Sadık bey bir şeyler konuşuyorlar ama seslerinden dışanya yalnızca bir uğultu sızıyordu. îşte bütün bunların üstüne, açıklı koyulu parıltılarda yansıyordu günışığı. Çatlaktan giriyordu.

Ömer, çatlağın keskin yerinden gözlerini kaçırıp önündeki sandıklara baktı. Dokuzda gelen kamyondan, beş-altı kişinin güçlükle indirdiği şu sandıkları tek başına bir bir boşaltmış, mallan dükkândaki yerlerine dizmişti. Lâstikler, çamurluklar, arabaları araba, kamyonları kamyon yapan bin-

lerce ufak ayrıntı yerli yerindeydi şimdi. Sabahın dokuzundanberi sandık söküyordu Ömer. Sandıklar önce çivilerinden ayrılacak, sonra çiviler de sökülecek. yeni yapılacak sandıkların boyutlarına göre yeniden çakılacak, köşebentler takılacak, kapaklar oturtulacaktı. Gece, yakacaktı kalan tahtaları. Ensesinden boşalan sıcaklığı, apansız bastıran teri geçiştirmek için bir cigara yaktı, cama yaslandı.

Sabah altıda temizlik için dükkâna gelirken, ilk telâşlı, beyaz, buzdan kuşlan görmüştü. Yumuşak kanatlarıyla göğü delip geçiyorlardı. Güzel bir güneş doğacaktı aradan, o boşluktan.' Eylül'ün son yaz günleriydi. Ömer, ince gömleğinin altında hafifçe ürperdi. O gün sandıklar boşaltılacak diye ince giyinmişti. Pabucunun ucuyla önüne çıkan taşlara vuruyordu keyifle; biraz da ısınmak için. Yol ıssızdı. Taşların sesi duyuluyordu yalnız. Kediler çöp tenekelerinin yanında uyukluyorlardı. Bu sokağın ağacını, kedisini, çocuklarını hep bilirdi Ömer. Bu sokaktan geçen herhangi biri de -ister şoför olsun ister kapıcı- Ömer'i tanırdı. Şöyle: sandık söken. sabahtan akşama kadar koşuşturan, çaycıya gidip gelen, gerektiğinde komşu dükkânlarda badanaya boyaya yardım eden çalışkan, güler yüzlü bir komşu. Yani şimdi şu güzel güneşi -sanki o görsün diye- bir süre dallarında oyalayan akasya ağacı gibi, şu her gün yıkanan satılık otomobiller, onlarda yansıyan keskin Eylül güneşi gibi bu sokağın malıdır Ömer.

Sırtında hafif bir sızı başlamıştı. Ürktü. Bir süredir sivri 'bir şey gördü mü başlayan çarpıntıydı bu. Nedenini çözemiyordu. Bildiği tek şey varsa,

geceleri uykusunu seyrelten, sabahın umudunu bile çok gören bu anlatılmaz kıpırtı -kine benzer, öfkeye benzer bu garip tedirginlik- günün, güneşin, renklerin tadını kaçırıyordu. Titredi; çivileri elinden atıp camdan içeri baktı. Biri bir bardağa bira dolduruyordu (Saat ilerlemiş). Beyazlık köpürdü, damlalar irileşti, sarardı, bardağa sığdı. Havaya dağılan köpüklerin arasından, çatlağın sağ yanında iki yüz belirdi. Kapıdan iki kişi giriyordu. Dönüp baktı Ömer; çok genç bir oğlanla babası. Şoför olan oğlandı herhalde, babasıyla gelmişti. Ekmek parasını kendi kazandığı halde korumalı ailelerde sürüp giden o anlaşılmaz bağı koparmamıştı çocuk. Bu, onların dıştaki düşman dünyaya karşı birlikte dayatmaları mıydı neydi? Oğlana sevgiyle baktı.

— Ömer oğlum, iki kahve söyle şuradan enişteyle bana; iki çay da müşterilere, diye geldi Erol'un sesi.

Ömer kapıdan içeri, çatlağın öte yanına yürüdü.

— Az şekerli miydi?

— Biri az, biri şekerli.

— Ne yapıp yapıp bulsak bir tevzi makarası; her yere baktık, son umudumuz sizde artık, dedi baba Erol'a.

Oğlan, önüne bakıyordu. Babasını iyi konuştuğu için getirmişti anlaşılan.

- Bizde kalmadı ama tanıdıklardan bir sorduruz bakalım, dedi Erol. Varsa neden vermeyelim değil mi? Biz de kazanacağız. Satacağız ki kazanacağız. Ama piyasada kıtlığı varmış - biri çok az şekerli olsun Ömer- Siz şimdi sanıyorsunuz ki belki...

Geldiğindenberi ilk kere ağzını açıyordu oğlan:

— O ne demek? Estağfurullah beyim, dedi utançla. Kim sanacak öyle şey? Bir yandan öfkeyle babasına baktı. Kasketini geriye itmeden başını kaşımaya çalıştı. - Çay için de zahmet etmeseydiniz.. Yani biz., kalkacaktık., işler falan.

— Ne zahmeti canım.. Hem varsa o tanıdıkta başımızla beraber. Yalnız fiyatlı olacak biraz. Malûm herkes bir değil; pahacıdır onlar.

— Ne yapalım, mecburuz. Veririz istediklerini, dedi baba.

— O zaman hemen söyleyelim bizim Ömer'e; bir sorsun bakalım var mıymış. Varsa kolay. Yarın tamam.

Ömer, dükkândan çıkarken bir daha dönüp baktı: Baba, tevzi makaralarının saklı durduğu kutuya dayanmış, Erol'a yalvarıp duruyordu.

— Oğlum, iki kahve iki de çay, diye seslendi kahvecinin çırağına.

— Kahveler nasıl abi?

— Biri az, biri şekerli. Çabuk ama.

— Saat kaç Ömer? Erol soruyordu.

— Saat kaç? diye seslendi araba yıkayan çocuğa.

— Oniki falan.

— Onikiymiş.

— Eee biz de davranalım kahveleri içip, dedi Erol. Nevzat beyi bekletmiyeÜm sonra.

— Nasılsın bakalım Ömer oğlum? Off bugün de sıcak yani. Eniştenin sesi gittikçe yaklaştı.

Ömer, ayırdığı sandık tahtalarım üstüste diziyordu.

— Yorulmuşsun bak, dedi enişte, hiç durmadın sabahtanberi. Kendini yormasana oğlum; hep diyoruz.

— Yer tutmasınlar şunlar dükkânın önünde, dedi Ömer. (Elinin tersiyle alnında biriken teri sildi.) Hem yorulmuyorum ben.

— Daha sandık da yapacaksın değil mi? Ne boy istedilerdi?

— Bir daha soracağım. Yanlış olmasın.

— Biraz ara vermezse yanlış olacak mutlaka. (Ömer, tahtaları kaldırmak için eğildiğinde Erol'un sivri burunlu keten pabuçlarını gördü. Lekesiz bir pantalon giymişti. Kazağı gözalıcı bir beyazlıktaydı: hiç yıkanmamış daha.) Ne diye böyle didinir, ne ister bilmem. Akşama kadar o dükkân senin, bu dükkân benim. Yok raf çakılacakmış yok bilmem ne.

Ömer, Erol'un gözlerinin içine içine baktı ama ses çıkarmadı.

— ...açık açık söylese, zam yapın, şunu istiyorum falan diye olmaz sanki. Alttan alsa, söylese, bulurduk bir çaresini ama burun kafdağmda.

Ömer günlerdir şakaklarında zonklayan kinin koca bir çıbanda başverdiğini, bütün gövdesini zorladığını duydu. Yine ses çıkarmadı.

Enişte gerginliği gidermek için girdi araya:

— Çalışkan insanın iş eksik olmaz başından. Ben de bir şey isteyecektim oğlum senden. Bugün bir ara uğrasan Mürüvvet teyzenin mezarına. Bir baksan bakalım çloğru dürüst ekmişler mi çimleri, bakımlı mı? Bunca iş arasında zahmet olacak ama..

— Giderim tabii, dedi Ömer, doğruldu. Gitmez miyim hiç? Mürüvvet teyzemi öz anamdan çok severim ben.

— Annemin mezar hikâyesi de bitmez bir türlü, dedi Erol alayla. Hadi enişte biz gidelim artık. Kahveleri çocuklar içerler. Gecikiyoruz.

Onlar kebapçıya uzaklaşırlarken enişte cebinden bir zarf çıkarıp Erol'a uzattı.

— Aman enişte ömürsün valla, diye güldü Erol. Zarfla falan. Sen merak etme, veririm ben.

— Şu çiçekleri, çimleri görmüyor muyum oğlum Ömer, içim bir tuhaf oluyor. Her pazar geliyorum buraya. Bugün fazladan geldim. Hava güzel. Ne iyi etmişim, bak seni de gördüm. Tesadüf işte! Ne diyordum., ha! Geliyorum, kuruluyorum sıcak toprağın içine, tellendiriyorum bir cigara. Her alışkanlığımı bıraktım da cigaradan geçemedim oğlum. Burada her yan günlük güneşlik. Sonra kuşlar. Uzaktan deniz bile görünüyor başını uzatsan. Dünyada olmadı böyle bir evim diyorum, bari orada olsun. Küçücük, tek göz bir oda ama benim neme yetmez? Başımı sokarım. İki kulhuvallah bir elham.. tamam.

Mürüvvet teyze çukurun içine yatmıştı. Cigarasmdan çıkan ılık duman halkaları, çiçeklere, çimlere, kuşlara, toprağa karışıyordu. Burada her şey, egemen güz mevsiminin bir parçasıydı sanki. Ömer, mezarın başında durmuş şaşkın şaşkın Mürüvvet teyzeye bakıyordu. Şaşırmıştı ne diyeceğini.

— Başka çiçek istiyorsan, getireyim bizim oradan, dedi.

— Ah! Akşamsafası olsaydı isterdim oğul ama nerden bulacan? Çok uzak.

— Ben getiririm, sen karışma.

— Bilirim bilirim, getiririm dedin mi getirirsin sen. Evlâtlarımın hiç değilse biri benzeseydi ya sana. Hep beraber büyüdünüz, ağabeyleri sayılırsın, benzeselerdi ya.. Nerdeee. Zaten derler, bir ai-

!eöe ancak bir tane buhınurrçuş senin gibi. Ama talihin yokmuş oğlum, elden ne gelir? Benim kazık kıza da kızmıyorum bak. Enişte olacak ahmağa kendi elimle vermedim mi onu herif zengin diye? Erol'un elinden tutar, dükkân mükkân açar diye... Cezamızı çekeceğiz gayrı, kimsenin suçu yok. Erol desen-

— Ama sen de aramıyorsun ki onları teyze, dedi Ömer usulca. Sen de uğramıyorsun evlerine.

— Canımın çektiğini ararım ben, dedi Mürüvvet teyze. Yeni bir cigara yaktı - Erol'un metresi duruyor mu hâlâ?

- Duruyor.

— Dedim ya, canımın çektiğini ararım ben. Evlâtmış, anaymış bilmem.

— - Ama enişte söyledi bugün buraya gelmemi, dedi Ömer. Git bir bakıver teyzenin mezarına diye e dedi.

Mürüvvet teyze birdenbire ciddileşti:

— Bu mezarı biz ikimiz yaptık. Hiç kimseyi karıştırmayacağız bu işe. Yerini bulduk, kazdırdık, mermerini hazırlattık, çimlerini bile ektik. Bu mezar bizim. Onlar adımlarını bile atamazlar buraya.

Çukurun içinde doğrulmuş, oturmuştu. Ömer, nereden çıktığını kestiremediği bir esintide titredi. Teyzesi konuşurken, bu kesin, dosdoğru, acımasız sözleri söylerken, yüreğine adsız birtakım duyguların doluştuğunu duyuyordu.

— Serinlik çıktı, dedi boş boş. Çık o çukurdan artık. Ben hepsini toplar getiririm sana, evine, el öpmeye.

— Gelmezler.

— Gelirler.

— Gelmezler. Utanırlar benim evimden.

— Gelirler dedim.
— Sığmazlar.
— Sen bilirsin teyze.
Ömer elini uzattı. Mürüvvet teyze güçlükle toparlanıp çıktı çukurdan. Elele toprak yolda yürüdüler. Ömer, teyzesinin bileğindeki altın bileziklerin azalmış olduğunu fark etti. Parmaklan nasıl da sertleşmişti! Bir yere çamaşıra falan mı gidiyordu gizliden? Sorsa söylemezdi ki.

Bayırda duraladılar. Ömer'in solukları daralmıştı.
— Sen de iyi bak kendine, dedi Mürüvvet teyze. Pörsümüş dudaklanyla onu alnından öptü. (Ömer, bellibeürsiz bir ıslaklık duydu yüzünde.)
— Bekliyorum seni ha! Açarız bir şişe rakı. Mangal da var. Ama onları getirmeyeceksin.
— Peki getirmem.
Ayrılışı uzatmak için birşeyler bulmaya çalışıyorlardı. Ansızın elini çekti Mürüvvet teyze :
— Şeyy.. dedi, senden bir şey isteyecektim ama bilmem yapabilirmişim Hani demin bu mezar ikimizin demiştim ya... sana tuhaf gelecek ama beton koydurtma üstüme diyecektim. Seni dinlerler. Toprak dökülsün yeter. Yaşarken ayak basmadım evlerine, ölünce kalkıp gelmem korkmasınlar.

— Peki, dedi Ömer, merak etme sen. Hiç merak etme.
Teyzesinin yüzüne -son kere bakıyormuşçasuıadoya doya baktı. Ne kadar da benziyordu Erol'a, daha önce hiç fark etmemişti. Yalnız teyzesinin dudakları dolgundu, canlıydı hâlâ. Gözlerinin önüne, Erol'un hep alaycı bir gülümsemeyle aralanmış duran çarpık ağzı geldi. Kafasında yavaşça hazırla-

nan. artık önüne geçemediği o kaçınılmaz sorunun dudaklarından döküldüğünü duydu:

— Ben de bir şey., şey soracaktım sana teyze. Erol'a bir şey olsa sözgelimi., ne bileyim., bir şoför gelse., çok beddua alıyor bilmezsin. Yani b'r şey dsa, herhangi bir şey., çok üzü<ür müyaün diye soracaktım.

Mürüvvet teyze durdu bir süre, düşündüğü yüzünden belliydi.

— Belki üzülürüm ama, dedi sonunda, tez geçer. Doğru doğru dosdoğru. Adam haklıysa elden ne gelir? Benim üzülmem neye yarar hem?

Ateş, ufak bir rüzgârla kuruldu. Tahtalar keyifle çatırdamaya başladı. Küçük korlar birleşti, küçük çıtırtılar kocaman bir yalaz oldu. Sıcak dumanlar geceyi yanp yükseldi göğe. Yalnız ateşin sesi duyuluyordu artık, yalnız ateş vardı.

Çocuklar geldiler. Yüzlerini yalaza uzattılar. Giysileri, kıpkırmızı yandı ışıkta. «Yaşşa Ömer abi!», «Bir sandık daha at!», «Kimse ateş yakamaz Ömer abi gibi, di mi?» sesleri çınladı gecede.

Ömer uzun uzun çocuk kahkahalarıyla dolu bu sessizliği dinledi. Tertemiz yanan, yandıkça kendini de usulca tüketen ateşe karşı konuştu:

«Bu gece Tarçrı adma, bütün komşularım, sevdiklerim adına, onlar hatırına, kendi elimle hazırladığım o mezarı yine kendi elimle dolduracağım.» Ateşe karşı söylenen silinmezdi. Tekrarladı:

«Bu gece; gökten, denizden, bütün gitgel maviliklerden biriktirdiğim kinle o mezarı dolduracağım. Hakçasına. Ve kimseye bırakmadan. Tanrıya bile.»

içi rahatlamıştı. Dükkâna baktı. Erol, muhasebe defterlerini gözden geçiriyordu. Ömer o yana yürüdü.

— Sen misin Ömer? Oğlum temizleyiciden aldın mı gri kostümü? Güzin gelecek birazdan, çabuk ol. Bizimki telefon ederse, işi çıktı falan dersin, uydurursun bir şeyler. Güzin'in pabuçları geldi miydi tamirden?

Ömer cebini yokladı, bıçağını çıkardı. Uzun yıllar sonra bir öpüşü anımsayan, böylelikle kendini bulan bir ağız gibi aralandı avucu.

Ekim 1970

DÖN GERİ BAK

Nesrin öldü.

Kapıyı çaldım. Yaşlı bir kadın açtı. Başında kara bir çatkı, üstünde kara bir yeldirme. Donuk gözlerle yüzüme baktı, tanıyamadı. «Buyur,» dedi, «gir.» Bizim oraların kocakarıları hep böyle çatık olur, onlardan biri sandım. Bizim oralar dediğim, kenar mahalleler elbet, arka sokaklar, apartman önleri bazı. Arabayla geçerken, eve dönerken görürüm.

içeri girdim. Bir sessiz ağlama, hep birlikte bir ağlama sesi geldi kulağıma. Elimde Nesrin'e borç vereceğim 250 kâğıt, kalakaldım. Uzatamadım. Kadınlar doluşmuş her yana. Her yan kadındı, bir de ağlama.. Suzan ablayı (Nesrin'in anasıdır Suzan abla) seçtim aralarında. Yıllardır görmemiştim. Saçları aklaşmış. Nerede o eski Suzan, o kaçın kurrası Suzan? Hey gidi... Bir sarı saten pijaması vardı Delikanlı, mahallede suya giderken görsen. Neyse.. diyeceğim, toyluğumuzda bunlar açtı bizim gözümüzü, hep güzel kadınlar gördük; o ara sokaklarda öğrendik kadınlan sevmeyi. Neyse., 250 lira elim-

de uzatılmış duruyordu. Herkes ağlaşmakta. Anladım. Bir odada Nesrin yoksa o oda öksüzleşir birden Delikanlı; oradan anladım.

— Bir görebilir miyim Suzan abla? dedim.

— Gör oğlum Mustafa, dedi. Gör.

Kapıyı açan çatık kocakarı:

— Olmaz, dedi, günahtır.

Şişman bir kan:

— Ne günahı? dedi. Ölüye bakmak sevaptır sevap. Dinimiz öyle buyurur.

Derken başka bir karı kanştı söze:

— Biz tanımazdık kendisini ama iyi kız olduğu yüzünden belliydi, dedi. Kapıda karşılaşırdık arasıra.

— Ah! Ah! Ölüm ferman mı dinler kardeş? dedi yanındaki. Benim yeğenim de öldü geçende. İki sübyan bıraktı arkasında. Bu taze, çocuksuz hiç değilse. Efendim Avrupa'ya yollamıştık bizimkini ama bu hastalık aman vermiyor ki..

— Kader! diye içini çekti deminki. Bizim bir tanıdık bir öksürmüş, ciğerleri gelmiş ağzından. Hiç değilse bu «kolay ölüm» dediklerinden. Acısız felân.

Masanın başında oksicenli bir kan duruyordu,

— Bizim Fevzi bey de öldü geçende, dedi. Yani ölen çok. Allah geride kalanlara sabır versin. Alışırsınız zamanla. Ben nasıl alıştım? Çiçeğim burnumdaydı dul kaldığımda. 20 yaşımda. Dünyam yıkıldı sandım. Ama bakın şimdi..

— Nasıl oldu teyze? diye sordu oksicenlinin kızı.

— Geçen akşam. Kızcağız oturuyormuş şu sedirde. Şimdi sizin oturduğunuz gibi. Kitap okuyormuş. Meraklıydı çok..

Ben aptal aptal bakmıyordum. Kimdi bu karılar yahu?

Sesleri acayip bir gürültü haline gelene kadar bekledim, sonra çıktım usulca, kapıyı ardımdan örttüm. Suzan abla seğirtti, gösterdi.

Hastane odası gibi bir yerdi: her yan beyaz. Formika bir dolap (kocaman üç gözlü bir gardolap), bir çekmecelik, bir aynalı süs masası, süs masasının üstünde fırça, makas, törpü falan bir de güllü dikiş kutusu. Yatak da kocamandı, iki yanında iki -komidin mi ne diyorlar- onlardan. Bir kitap: Siyah Şapkalı Kadın. Nesrin o yanda yatıyor, kitaptan anladım, yoksa kırk yıl düşünsem.. Ne bileyim, kadını sol yana almak ters gelir bize, yeri değil ya hoş.. Ne demiş şair: Delikanlı çağımızdaki cevher.. Neyse. Bütün bunları kafama bir bir kaydettikten sonra (çünkü bir bokluk vardı bu işin içinde; biri gelip sorarsa..) yataktaki tümseğin üstünden sıyırdım beyaz çarşafı. Altından Nesrin'in kalıbı çıktı. Dudakları mordu, ağzı hafif aralıktı. Çenesinde kocaman bir bağ vardı dişi ağrıyormuş gibi. Işıklı gözleri kapalıydı. Karnına bir bıçak koymuşlar. Elleri bir garip, bir sahipsiz duruyordu iki yanında.

Eğilip alnından öptüm. Onun kokusunu duydum. Hemen parmaklarına baktım kokuyu duyunca, iki tırnağı gene ayrı ayrı boyalıydı, ayrı renk ocalıydı yani. Zaten onun için istemiştim görmek. Yoksa kim ister Nesrin'in ölüsünü görmek, di mi Delikanlı? Diri Nesrin'in ölüsünü?

— Silmemişsin Suzan abla, dedim.

— Hal mı kaldı Mustafa? dedi. Akıl mı kaldı? dedi. Gözleri kıpkırmızıydı; ağzını güçlükle toparlıyordu konuşurken. Öyle titriyordu yani.

— Ağlamayı bırak canım ablam, dedim. Çamaşırlarını değiştirdin mi bari?

— Eksik olmasınlar, değiştirdiler.

O an, işte o an bir garip oldum. Ben bu karıların içinin kurduyumdur, Delikanlı.. Ölüsü bile olsa, Nesrin gibi bir kız ellerine bırakılmaz bunların. Bir şey demedim ama tabi, bana söz düşmez.

— Kim değiştirdi ki? dedim yalnız. Bizim mahalleden biri mi?

— Yok canım.. Faik'in yengesiymiş (Bu Faik dediği, Nesrin'in kocasıydı). İlk geliyormuş evlerine. Ben de bugün tanıştım zati.

Suzan abla sümüklü bir mendil çıkardı cebinden, burnunu sildi. Hınkırdı, bir daha sildi.

— Ağlama da aklını başına topla canım ablam, diye terslendim. Diriyken sahip çıkmadılar kıza, evine adım atmadılar, şimdi sahip çıkartma. Ben bilirim bu esnaf takımını Delikanlı, bunların içinin kurduyumdur ben. Yalnız ölüye sahip çıkar bu akbabalar.

— Haklısın Mustafa dedi. Git bari asiton al köşeden.

— Pamuk var mı? dedim.

— - Aybaşı pamuğu var. Top top. Büyük. Na şurada.

— Kolanya?

Suzan abla uzandı, Nesrin'in komidinine baktı, bir Esen marka kolanya çıkardı, limon çiçeği. Komidinin gözünde küçük beyaz havlular duruyordu üst üste. Şeyden değil ama bir tuhaf oldu içim. Şişenin boğazına bir de pembe kurdele takmışlar. Ulan kim akıl eder bunları?

— Yer ayırttınız mı? dedim. Sen şimdi düşün bana vereceğin işleri. Bakkaldan dönüşte yazarız bir kâğıda, dedim.

— Yok yapacak bir iş. Hepsi tamam. Faik'in ablası, yengesi, eniştesi her şeyi yaptılar, artık yapılacak bir şey kalmadı, dedi Suzan abla. Yer falan da ayrıldı. Gazetede ilân çıkartacaklarmış gömmeden,

Suzan abla hem konuşuyor hem de elimden çekiştiriyor beni. Daha fazla oyalanmayalımmış odada, biz kız tarafıymışsız ne de olsa, ayıpmış.

— Al şu 250 kâğıdı bari, dedim. Geçende - Sonra fırladım odadan.

Bir içim kabarmış ki sorma Delikanlı. Sen bilmezsin beni, tanımazsın yani. Şoför Mustafa dersin, o kadar. Ama ben oturuşundan anladım senin iyi adam olduğunu. Bardağını tutuşundan bildim. Bir yarım daha söyleyip bölüşelim mi ha? Yaşşa! Dedim ya ben adamı bardak tutuşundan - Gözüm keserse iyi.. Yoksa açılmazdım sana, içim kabardı demezdim. Ama merdivenlerden bir inmişim ki o biçim...

«Yuf olsun sana Suzan abla!» diyormuşum bir yandan. «Yuf olsun! Ulan beş kuruş için yedireceksin güzelim kızı şu akbabalara. Ulan sahip çıkılmaz mı be?»

Kapıya indiğimde sesimi duydum. Yüzüm ıslanmış. Merdivenler gülsuyu kokuyordu.

2

O koku yaz akşamlan daha keskinleşir. Günün sıcağından artakalan koltukaltı teri, yıkanmış saç,

kolonya karışımı bir koku. Delişmen, toy genç kız kokusu. Nesrin ne zaman otursa, koltukta kalırdı.

— Kız işler nasıl gitti dükkânda bu gün?

— Ne bileyim ben? Öyle işte.. Bir iki manikür pedikür falan.

— Kız manikürü anladık da öbürü ne oluyor?

— Ayak tırnaklarına da cilâ sürüyoruz. Manikür gibi o da, aynısı ama ayağa.

Nesrin önemli bir şey anlatırken soluğu biraz hızlanır, gözlerinden bir ışık geçerdi.

— Senin ayaklarında da var mı o boyadan?

Nesrin, hiçbir şeyi umursamaz, utanmaz, haşarı elleriyle önce eteğini sıyırdı, sonra pabuçlarını attı ayağından. Tırnakları renk renk boyalı ayaklarını koltukta toparladı: «Bak bakalım var mıymış...»

— Kız dur deli! Kız görecekler valla!

— Görsünler! Hem kim görecek? Ömürsün Mustafa abi.

Dişlerini sonuna kadar parlatan bir gülümsemeyle açıldı dudakları. Dişleri sanydı, üstüsteydi biraz, uçları tırtıklıydı ama güldü mü sonuna kadar parlardı.

— Onun için kötü konuşuyorlar ya senin için. Onun için diyorlar yok Adnan'la sandala binmişsin de...

— Ne olmuş binmişsem? Bindim.

— Daha ne olsun? Denilenleri duysan.

— Adnan demiyordur. Hem ben kendim biliyorum ya bir şey olmadığını. Kötü bir şey olmadığını.

— Ama öpmüştür seni allahbilir.

Nesrin yine güldü. Onun ılık, dişmacunu kokan soluğunu önce kulağında sonra yanağında duydu Mustafa: Sen de öp...

Bu kız adam olmaz! Vallah billâh olmaz! Anası da Suzan karısı olduktan sonra! Adı çıkacak bunun garanti. Mümkünü yok çıkacak.

Nesrin'in saçlan uçarı kızıldı. Hareli. Sıkı sıkı geriye tarardı da gene kıvırcıklanırdı alnında. Kurdeleyle bağlardı. Boğumun tam altından bol, kızıl lüleler inerdi ensesine. Saçlan hep omuzlarına dökülü duran bir kadının ansızın o saçları toparlaması, kaldırması, ensesinin görünmesi gibi bir duygu.

— Bizim için de ediyorlardır belki dedikodu, dedi Nesrin. Şenle benim için.

Gür, dağınık kaşları çocuk elinden çıkma acemi bir yayla çatılmıştı.

— Yalan mı ama Mustafa abi? Bilirsin ben esirgemem sözümü. Her gün gelip dükkândan alıyorsun beni. Kışın, okulun önünde bekliyorsun. Mahalleye arabayla giriyoruz, yalan mı?

— Yalan. Çünkü benim yolum düşüyor oralara, ondan geliyorum.

— îyi ama herkes bilir mi senin yolunu?

— Kız bu kitaplar bozuyor aklını senin, diye üste çıktı Mustafa. Hep görüyorum elinde. Yok Kosta Rahibesi'ymiş, yok Yeşil Geceler'miş. Nereden bulursun bunları bilmem.

— Yeşil Geceler değil bir kere «Yeşil Gece». O senin dediğin «Beyaz Geceler.»

— İyi ya ne fark eder, yeşil gecelermiş yok beyaz gecelermiş.'.

— Faik veriyor bunları. Hukuğa giden Faik var ya o veriyor işte. Anlatmıştım sana.

— Anlatmadın. Kim o Faik?

— Canım söylemedim mi, babamın eski bir arkadaşının oğlu. Hukuk bire gidiyor; ondan alıyorum,

— Söylemedin. Mustafa duraladı. - Akıllı, çalışkan bir çocuk mu bari?

— Akıllı. Çalışkan.

— tyi öyleyse.

Nesrin, çöken akşam karanlığını bastıran bir kahkaha savurdu :

— Sen kime benziyorsun biliyor musun Mustafa abi?

— Kime?

— Dudaktan Kalbe'nin Kenanına. Şimdi geldi aklıma.

— Nasıl bir adam bu Kenan? Mustafa ister istemez güldü.

— Hiiç. Keman çalıyor.

— Tövbe de kız. Tövbe de.

Nesrin'in gülüşü yarıda kaldı.

— Dur, geldik.

Pabuçlarını usul usul geçirdi ayağına. Arabadan bir sıçrayışta indi. Etekleri savruldu.

— Kız yavaş!

Güneşin bittiği yerden esen akşam rüzgârında o koca mahalleye, kara duvarlara, yağ kokularına doğru yürüdü. Korunmasız bir... rengârenk bir şey gibi. Billûrdan, sırçadan. Hiç korunmasız. Genç kızların o yaşlardaki ter kokusu, cilâ kokusu, ipek kokusu kaldı.

3.

Akşam saatleri geçmek bilmiyor. Bulaşık suyu kaynayacak birazdan. Mutfakta o saatlerin yemek kokusu, su buğusu asılı. Bir parça alüminyum teli kopardı Nesrin, yarısını alıp pakete koydu.

Çaydanlığı parlatmıştı, şimdi sıra buyuk tenceiede. Aslında porselen bir demlik almalı bunun üstüne. Alüminyum tadın bozuyor çayın; sular da kötü. Şu köşeyp Bezlerin oraya bir çivi çakmalı yarın ük iş. Cezveyi aşmalı. Musluğun povresihep kalabalık, bir şey dayayacak yer yok. Bir de... yok ama süngerlerin rengi çabuk soluyor, hele yağ filân sıyırdın mı musluktan, en iyisi bir... yırtık naylon çoraplardan bir bulaşık bezi dikmeli, bir de hamam kesesi el değmişken.

- Çay oluyor mu ? diye geldi Faik'in sesi.

— Oluyor oluyor.

— Yoruldun artık, gelsene.

Şimdi pencerenin önündeki koltukta oturuyordur Faik. Bir elinde gazetenin bulmacası, öbüründe tükenmez kalem arada bir dışarı bakıyordur. Karşılıklı uzun susuşlardan, sırf karşı karşıya konmuş iki koltuk yüzünden arasıra gözgöze gelmelerden usanmıyor besbelli; gazetesinin koruyucu kalınlığı arkasına gizlenmiş, bulmaca çözüyor. Elleri, yaşlanmaya başlamış bir adamın çilli elleri; hergün dükkânın önünde müşteri bekleyen bir adamın zincir sallamaya alışmış elleri. Katı yakalı bembeyaz bir gömlek, şal desenli son moda bir boyunbağı, kocaman taşlı kol düğmeleri. Ağarmaya başlayan saçları iki yanda usturuplu, titiz favorilerle belirlenmiş. Eve geldi mi, çizgili bir pijama geçirir ayağına; çok yoruluyor...

— Yoruldun artık dedim, gelsene Nesrin.

— Geliyorum. Şimdi.

Nesrin, çaydanlığın buğusuna tuttu yüzünü. Demliği alıp bardaklara çay doldurdu, tepsiyi içeri götürdü. Oda kapısına gelince duraladı biraz. Beş yılda alışamamıştı bu odaya, bu eve. Daha eşik-

te bir ürkeklik kaplıyordu içini. Uzak bir akrabayı yoklamaya gitmiş gibi. Masanın ortasında plâstik çiçekler duruyor vazonun içinde. ^Koltukların kollarında kolalı örtüler var. Her yan sabun, yeni yapılmış temizlik kokuyor: Faik'in evi burası.

Nesrin kocasına çayını uzatıp şekerini koyarken, her eğilip kalkışında elbisesinin açık yakasını bastırıyordu eliyle. Bir süredir sezdiği bu alışkanlığı bir türlü yenememişti. Çay bardağıyla karşı koltuğa otururken eteğini çekeledi, dizlerini örttü. Çayın buğusu üst dudağını yakınca durdu biraz. Bitkinliğini duydu, bardağı sehpaya dayadı. Göğsü yine sancımaya başlamıştı. Yorgunluktan, başka ne olacak... Önceleri temizliği haftada bir yaparken, şimdi ikiye çıkarmıştı sözgelimi. Sonra yemek, bulaşık. Mutfağın dinginliği o yüzden iyi geliyordu ya.. Bardakları sıcak, köpüklü sudan çıkarıp soğuk suda durulamak, sonra elleri yine sıcak suya daldırmak dayanılmaz bir tad veriyordu. Gittikçe büyüyen, bütün gövdeye yayılmaya kalkışan bir yarayı kızgın demirle dağlamak gibi acıtıcı, ondurucu bir şey..

Geçende bavulları yazlıklarla doldurup kışlıkları havalandırırken (dışardaki güneş ışığıyla naftalin kokulu bir oda arasında durmadan gidilip gelinen bir gün), kitap bavulu çıkmıştı karşısına. Bahar Seli, Stepançikovo Köyü, Eski Hastalık hepsi oradaydı. Faik, hukuk ikiden ayrıldığı yıl çocukluk hevesi diye bir bavula kaldırmıştı kitaplarını. Artık çorapçı dükkânı vardı, işlek bir yerdeydi, yalnız GalatasaraylI arkadaşlarının kanlan ondan alışveriş etse, zengin olurdu, insan, hayatın gerçekleriyle karşılaşınca, bu çocukluk hevesleri de geçip gidiyordu kendiliğinden. Öyle demişti.

Nesrin, gün ışığında büsbütün bakımsız, sararmış duran kitapların bir bir tozunu aldı, sonra büyük sandığa tıktı onları, kapağı gürültüyle örttü. Yüreğinin oradan kocaman bir taş kopmuş, ta içinde bir yerlere yuvarlanmıştı. Göğsü sızlıyordu yine. Ellerini yıkadı. Ama bavul kalmıştı. Bavul boştu. Hemen bir çift terlik, iki don, bir sutyen, bir havlu, bir gecelik koydu bavula, sonra yine dolabın üstüne ama daha yakın, daha el altında bir yere yerleştirdi bavulu. 250 lira olsa, 250 lirası olsa, hayatında bir bavula sığmayacak ne kalırdı ki?

— Hava da iyice soğudu, dedi Faik. Kar mı yağacak ne?

— Evet soğudu.

Nesrin çayını bitirmişti. Faik'in hâlâ gazeteyi tutan elinin yanından çay bardağını aldı, iki bardağı birden mutfağa götürdü.

4.

— Kar gelir bu soğuğun ardından.

Mustafa'nın sesi, aralık geceleri dükkân camlarında görülen yılbaşı ağacı süsleri gibi, o parlak, saydam, kırmızı toplar gibi renk renk çınlayıp dağıldı. Denizden sert bir rüzgâr esiyordu. Her yan, kış gecelerine özgü bir duruluk, parlaklık, yenilik içindeydi. Mustafa'nın böyle yakışıklı, yok basbayağı güzel bir adam olduğunu hiç ayırdetmemişti daha önce.

— Nasıl akıl ettin kahveye telefon etmeyi? Şaştım. Gelsin Mustafa, altı buçukta Kabataş iskelesinden alsın beni, demişsin. Semih de unutmamış allahtan.

— Semih nasıl? Nesrin, üstünde ortayaşlı bir kadm paltosu, göğsünde ortayaşlı bir kadın iğnesi, yanındaki genç, güzel adamı süzdü. Hiç değişmemişti Mustafa.

— İyi iyi. İki çocuk yaptı peşpeşe. Kalmadı eski delişmenliği.

Bir süre sustular. Mustafa camları buğulatan soğuk, ışıklı yolu daha iyi seçebilmek için farları yaktı.

— Nereye gidiyoruz? Bir şey mi vardı yoksa?

— Yoo. Öylesine geldi aklıma.

— Yani bir isteğin falan vardıysa..

— Yoo. Eski mahalleyi görmek istiyorum bir. Beş yıl oldu çıkalı. Şey dedim, eskisi gibi gideyim dedim. Arabayla falan.

— İyi ama Faik bey merak etmesin. Karanlık.

— Etmez. Evde değil Faik. Galatasaray'dan sınıf arkadaşlarıyla buluşacak bu gece. Yemeğe gidiyorlar.

— Olsun biz gene de eve yakın...

Nesrin, kesin bir kararla kaldırdı başını: Hayır.

— Ne yapalım, senin dediğin olsun. Hep yenersin beni zaten. Bari bir yerde durup iki tek atalım.

— O olur işte.

Nesrin eline kocaman bir bebek tutuşturulmuş bir kız çocuğu sevinciyle güldü. Kalın, gizleyici, kara paltosunun altında el değmemiş bir kız gibi küçücük duruyordu gerçekten. Evli kadınlara özgü o mutlu, aydınlık ten, biraz gevşeyen kalçalar, ferah memeler yoktu onda. Kendi gövdesinin kalıbına zorla sığdırılmış gibiydi. Denizin tuzlu, yabansı havasında dudakları titriyordu, dişleri görünüyordu aradan.

-- Çok sık oluyor mu bu yemekler, balolar filân?

— Çok sik, dedi Nesrin, iyi okullarda okuyanlar kopamazlar birbirlerinden. Hep buluşurlar.

Yine sustular.

— Faik bey bitirdi miydi hukuku?

— Hayır. Çorapçı dükkânı açtı. Aksaray'da.

Nesrin'in sesi yorgundu.

Mustafa, dudaklarının kıpırtısını önlemeye çalıştı ama olmadı. Biraz kırık, biraz bitkin gülümsedi :

— Kız desene Bahar Selleri falan derken...

Nesrin yavaşça güldü önce; sonra hızlandı gülüşü, acılaştı, boğuklaştı, sonunda dağıldı, parladı yine. Sustuğunda Mustafa'nın da gözleri dolmuştu.

5.

Savrulmuş dökülmüş, ıslak yaprakların soğuğunu duydu kalçalarında. Başının yavaş, ılık dönüşünü dengeleyebilmek için gökte buğulu duran aya baktı. Yanaklarından yaşlar süzülüyordu.

Mustafa, eğilip önce alnından öptü, sonra gözkapaklarından. Karanlıkta kalan başını usulca çekti gölgelerin, dalların arasından; ayışığıyla aydınlanan bir yaprağın üstüne dayadı. Pabuçlarını çıkardı, usulca okşadı topuklarını: avuçlarını öptü, ellerini ıslak toprağa bastırdı. Saçlarını aralayıp ensesini öptü. Hiç öpülmemiş beyaz boynunu, memelerini öptü. Göbeğini öptü, karnını öptü.

Nesrin, kabalarının ortasındaki iki duyarlık noktasının, iki ufak çukurun dayanılmaz bir sızıy-

la, yepyeni bir sızıyla uyandığını duydu. Bir bulantı yükseldi, boğazına yerleşti. Dişleri birbirine vuruyordu. Elleriyle zonklayan kasıklarını, karın boşluğunu bastırmaya, durdurmaya çalıştı. Bacakları titriyordu. Yüzüstü döndü.

Biraz sonra gövdesinin başıboş, uyumsuz çırpınışları bir bütün oldu. Tek bir atış, tek bir açılım, tek bir mutluluk, tek bir coşku. Denize doğru doludizgin. Bildik otların, bildik kokuların, bildik yıldızların, rüzgânn altında. Sırılsıklam,

Hayatın dalaşı, gürültüsü, küfürleri, şarkıları, güçlükleriyle bilenmiş, elleri kaba işlere girip çıkmış, sevmeyi yaşamaktan öğrenmiş, yaşayarak öğrenmiş bildik Mustafa'yı gerçekten sevdiğini düşündü en son. Koyu bir su aktı toprağa.

Uyandığında Mustafa üstünde uyuyordu. Onu hızlanan yağmurdan korumak isterceşine. Uzanıp paltosunu üstlerine örttü.

— Kar gelir bu soğuğun ardından.

6.

— Sen istersen yat Faik, dedi. Ben oturup kitap okuyacağım.

Aralık 1970

ELİŞİ GÖLLERDE

Selîm'e

Sevgili Müşerref çiğim,

Uzun süredir yazamadım sana, tayini bekledim, adresi bildireyim istedim. «Tayin» sözcüğünün benim için artık ne demek olduğunu anlatamam sana; hep sürüncemede kalmak, hep yeni bir yaşamaya, yeni bir çevreye hazırlanmak demek olan o tedirginliği. Düşün, kırılacakları yağ tenekelerinden yeni çıkarabildim, bir-iki lâhana vardı, üç-beş kilo patates-soğan, telâştan onları da tıkmışım yatak denklerinin içine. Neden götürüyorum bunları, neden taşıyorum bilmiyorum. Küçücük yeni eşyalarla, ufak ayrıntılarla -ne bileyim bir gece lâmbası alırsın Paşabahçe'den; odayı düzgün, temizpak gösteren bir yatak örtüsü, yeni yeni havlular alırsın - süsleyebileceğim, usul usul güzelleştirebileceğim bir evimiz hiç olmadı, ondan belki. Hep «tayin»ieri bekledik ailece. Suphi, «Vazgeçemeyeceğin bir şeyler alma,» diyor. «Göçebeyiz biz. Bir kere de taktılar bana, artık tamam: ordan oraya.»

Zaten büyük parçaları taşımak daha pahalıya geliyor bize. Burada iki saatte gerçekten çok güzel tahta koltuklar, sedirler yapan ustalar var. Atıyorsun üstlerine bir minder, çok da güzel oluyor.

Şimdi, karlarla örtülü, çoktan unutulmuş, uzaklarda kalmış bir Anadolu kasabasmdayız. Hani insanlarının sesi, yaşadıkları, fışkırdıkları, sürdükleri toprağa benzeyen yerlerden birinde: önce çatlak, boz, ürkütücü, sonra sıcak, ışıklı, tezcanlı ve benzersiz. Bu sesleri destekleyen sazlar da (tulumlar, kavallar), topraktan almışlardır örneklerini, onu yansıtırlar. Sanki toprak, insanlarına vereceği hiçbir şey yok diye hüzünleniyordur, başkaldınyordur gibi gelir bana.

Yine de evlere girişteki taşlar özenle boyanmış, resimlenmiş. Koltukların kenarlarına oya işlemeli örtüler atılmış, tek tük -kimbiür kimlerden kalmış- gümüş parçalara bile raslanıyor. Sabahlan süt çorbası içiyorlar; biraz zengince sayılanlar tavuk kurutuyor açık havada ve raflarda hep renkli sular duruyor çiçek yerine. Doğaya karşı girişilen bu sevecen, yaşatıcı savaş öylesine sevinçli, incelikli ki.. Ve kararlı.

Ayda bir-iki hayvan kesiliyor. Halk, ete alışmamış («Alıştırılmamış,» diyor Suphi), parçalar kolaylıkla üleşiliyor: yargıca, kaymakama, şube reisine falan. Zaten herkese bir kilo et ya düşüyor ya düşmüyor. Ben çocuklar için alıyorum. Metin, biliyorsun üniversitede zaten; yurtta kalıyor, çokluk İstanbul'da. Öbür iki küçükle uğraşıyorum bütün gün. Kendimi düşünecek zamanım kalmıyor pek.

Durumumdan yakınıyorum sanma. Suphi, dünyanın en sorumlu erkeğidir bilirsin. Metin desen,

pırıl pırıl bir delikanlı oldu. Çalışkan; çok iyi okuyor. Tatilerde eve geldiğinde bile bırakmıyor kitapları elinden; bütün gece babasıyla tartışıyorlar masada. Gazetelerin, mektupların üç günde ulaştığı bu uzak kasabada Suphi'nin yüzüne yalnız o zaman bir aydınlık yansıdığını, bir çeşit zafer sevinci yerleştiğini ayırdediyorum. Kalkıyorum sofradan, erkekleri başbaşa bırakıyorum. «Metin erkek oldu,» diyorum kendi kendime. Tıpkı babası, ama daha atılgan.

Bir süre önce, böyle bir geceden sonra İstanbul'a geldikti oğlumla birlikte. Suphi, küçüklerle evde kaldı. Seni arıyacaktım ama olmadı bir türlü. Delikanlılar, İstanbul işi giyimlerden hoşlanıyorlar biliyorsun. Hem onun kışlık alışverişini yapar, gömleğini-kundurasım alır, hem de yurtta erkenden yer tutarız diye düşündük.

Alacaklarımızın hepsini Beyoğlu'ndan aldık. Böyle bir çocuk için değer. «Bozacaksın oğlanı,» diyor Suphi. «Bırak hep vurucu, toprağa alışkın kalsın. Sevginle boğma onu. Ne demek iki saat bekletmek. Sinema mı yok burada?» Ses çıkarmadım tabii. Ama biz anlamaz olur muyuz bu duyguları Müşerref? İki etekle koca ortaokulu bitirdiğimizi, zengin olursak ilk iş, bir kilo kiraz alıp eve götürmeden yemeye karar verdiğimizi nasıl unuturuz, değil mi? Pabuçlarımız pençelene pençelene, pabuçluktan çıkardı. Düğünlere, nişanlara, analarımızın elbiselerinden bozma, eteğine alelacele tüller, fırfırlar geçirilmiş gülünç giyisilerle götürülürdük. Birdenbire büyüyen, sancıyan memelerimizi kollarımızı çapraz tutup gizlemeye çalışırdık. Yüzüstü uyurduk geceleri. Ne giysek, yakışmazdı. Saçımızı na-

sil kesseler, olmazdı. Yüzümüz de gövdemiz gibi oransız, sevimsiz, iri miydi ne? Hiç gülmezdik..

Bir keresinde, bir düğün salonunda gözüm aynaya ilişmişti de.. Maşayla zoraki kıvrılmış buklelerim (alnımda maşanın yanığı), annemin belime zorla taktığı tül mendilimle ne gülünç, ne çaresiz bulmuştum kendimi. Bu ülkede -yoksul, zengin- bütün çocuklara, göstermelik bir tül mendille bir çift yabanlık pabuçtan başka sevecenlik gösterilmez çoğunluk, biliyorum. Yalnız, zayıf düştün mü, pişmemiş dalaklar tıkarlar ağzına. Ben o dalaklan, o fazladan yediğim köfteleri kanlı bir lokma gibi taşıdım boğazımda gittiğim Anadolu kasabalarında.

Bilmem aklında mı? Kendi çocuklarımızı doğru dürüst sevmeye karar vermiştik seninle, öyle yalnız elegüne karşı güzel gözükmesi gereken ev eşyaları gibi değil. Hep yazışacaktık, danışacaktık birbirimize. Nedense pek olmadı.

Mektuba koyduğum iki resimden biri buranın. İstanbul'dan aldım, Galatasaray postanesinin önünden. Burada, buranın resmi bulunmuyor; kimsenin aklına gelmiyor almak. Oğlanı giydirip süsleyip sinemaya yollamıştım. Yepyeni giysileriyle. Eski pantalonu, ceketi, kunduraları bir paket olmuş, elimde duruyordu.

«Nezihe teyzeye uğra anne,» dedi. «Sakın muhallebiciye girme,» dedi, «iki saat sonra Galatasaray Lisesinin önünde buluşuruz.»

Nezihe yoktu evde. Cadde nasıl kalabalıktı. Etekleri boy boy kadınlar, saçlan uzun delikanlılar geçiyordu yanımdan. Aptal aptal Taksim'e kadar sürüklendim. Vitrinlerin önü hıncahmçtı, bakamadım. Derken biri itti, bir dükkânda buldum kendimi; bizim burada hiç giyemeyeceğim bir pabuç

alıp çıktım. Suphi nasıl kızdı! «Sen memur kızısın ya, yüzün tutmuyor,» diyor. «Siz kesin, sağduyulu davranmamayı incelik sanırsınız. Çocuklara nasıl sebil ediyorsun portakalları, hiç düşünmeden. Düşünüyor musun? Sen onlara yaran, gözlerine gir, yetiyor sana.» Belki de haklı Suphi.

Beyoğlu'nda girebileceğim, eskiden bildiğim, adını duyduğum pastaneler kalmamış. Okulun önünde dikilmiş, duruyorum; elimde kocaman paket. Birden biri koşup geldi yanıma, elime sarıldı. Baktım, senin Çetin! Nasıl büyümüş, uzamış, serpilmiş; sen benim kadar iyi görmüş olamazsın. Bıyık da uzatmış. Üstünde bir üniforma vardı, polis üniforması, elinde de bir cop. Arkadaşıyla birlikte caddede bir gidip bir geliyorlar. Sordum, kocanın işleri iyi değilmiş pek, patronuyla takışmışlar galiba. Hem zaten araba yağlamaktan, tırnaklarının içine sinen yağlı karayla gezmekten usanmış. Çetin, «Canına tak dedi,» diyor, «dolmuşa binmeye bile utanıyordu.»

— Nerden geldi aklına polis olmak oğlum? dedim. Memnun musun bari işinden?

— iki ay oluyor, teyze, dedi. Alışıyorum yavaş yavaş. Aylığımız iyi, sonra üniformam da var. Büyük bir çatışmaya falan da girmedim daha.

«Sen onu üç ay sonra gör, bak nasıl değişecek,» diyor Suphi.

Neler düşünüyordu son olaylar konusunda, öğrenmeye çalıştım.

— Bu oğlanlar benim babamın parasıyla okuyorlar gibi geliyor teyze, dedi yalnız. Yüzü donuktu.

Metin'in derslerinden söz ettim ona, adlarını seninle nasıl kafiyeli seçtiğimizi falan anlattım, Türk Korsanlan kitabını nasıl ortaklaşa aldıklarını. He-

yecnn içindeydim, durmadan konuşuyordum, durmadan anılardan söz açıyordum. Telâş içindeydim. Sonunda, Metin'i görse, tanıyıp tamyamıyacağını sordum.

— Belki, dedi, çok yakından görsem, bir çatışmada göğüs göğüse gelsek tanırım.

Neden biraz daha sabretmediniz Müşerref? Birşeyler yapabilirdik; okurdu. Durumunuz çok kötülemiş anlıyorum; bir boğazın eksilmesi de az şey değildir bir sofradan. Ama bize yollayabilirdin. Suphi, «Onların araba işi için gidip gelen bir tanıdıkları vardı, bir gazeteci. Mutlaka o akıl vermiştir,» diyor, «o önayak olmuştur.» O gazeteciyi pek seviyorlarmış bizim burada kasabanın ileri gelenleri.

Elimde paket duruyordum. Çetin gitmişti. Baktım da, kızlar öbür üniformalılara (subaylara, bahriyelilere) baktıkları gibi bakmıyorlardı ona, kaçıyorlardı sanki yanından. Oysa ne güzel bir çocuk olmuş bizim oğlumuz, ne yakışıklı bir delikanlı! Metin'i beklerken düşündüm: şehirde bir gürültüdür gidiyordu. Herkes sinirli, sevinçsizdi. Ama bizler, karın örtüsü altında unutulmuş olanlar, haberleri çok geç, yani her şey yaşanıp yatışıp durulduktan sonra alanlar; biraz daha serinkanlı, yıllar ötesinden düşünebiliyoruz. Herkes birinin çocuğudur, en önemlisi bu. Bilirsin benim aklım ermez pek bu konulara. Suphi gibi kesin fikirler yürütemem olaylar üstüne ama o gün düşündüm ister istemez:

Bizim evlere kapanarak, vakitsiz çocuk yapıp geçim derdine düşerek harcadığımız, devlet dairelerinde akşamlara kadar boğularak yok edip yitirdiğimiz gençliğimizi; hep bir gün gerçekleşecek ama bir türlü tamamlanamayan bir tasan halinde kalışımızı (Suphi'yi düşünüyorum); bizim öfkelerimizi,

kırgınlıklarımızı, sessiz başkaldırılarımızı (kocanı düşünüyorum), çocuklarımızın böyle hızla, böyle yoğun yaşamalarına nasıl gözyumabiliriz? Nasıl dışardan bakabiliriz? Ufacık hayatlarına koca iki kuşağı gerçekleştirmek gibi korkunç bir görevi sığdırmaya çalışan, sanki eski, sessiz bir filmi seslendiren bu çocuklar ne kadar yaşar bu acıyla? Nasıl dayanır?

Canım çok sıkılıyor Müşerref. Sana oğlumun bir resmini de gönderiyorum. Çetin'e gösterirsin.

Ocak 1971

EPTALİKOS ÜÇLÜSÜ

Köpek Gezdiricüeri
Derin Kazın
Sağlar

KÖPEK GEZDÎRiCİLEKİ

Parkta ikindiydi. Bir yazın başlangıcı, sıradan bir ikindi: serin rüzgâr, yanlamasına vuran ılık güneş, huzurlu badem dalları. Kapıcı kanlan bin kat sarmaladıkları (bu havada bile) bebeklerini, gizemli bir yük gibi göğüslerinde taşıyor, güneşin keskinleştiği köşelere tutuyorlar - yaza girerkenki küfü, hafif esen rüzgârda genzi sızlatan sidik kokusunu gidermek için, bin kat sargıların, pazenlerin altında. İhtiyarlar oturmuş sıralara, güneşi paylaşıyorlar. Gözlerinden başka her yeri duyarlıksızlaşmış bir ihtiyar, her gün kedilere yemek getiren levanteıı kadınla konuşuyor, onun dizine vuruyor cesaretle: bir şakayı noktalıyor, bir ikindiyi yaşıyor. Parkın bahar havasına sığman tek tük ev erkekleri, tezgâhın başında oturmuşlar. Büfenin orada. Biraz daha kılıklı olanların önünde, yazın habercisi o tatsız, renksiz domatesler, kuru salatalıklar duruyor, buzlu rakılar. Havada da öncü, haberci bulutlar dolaşıyor, kenarları silik beyaz, dağınık.

Büfenin oradan yukarlara, gür esen ağaçların semtine uzanan kısa asfaltın ikiye ayrıldığı düzlük-

te, portakal satan adam var, bir helvacı, bir simitçi, bir baloncu. Bir balon uçsa şimdi düzlükten, ya da bir çocuğun elinde parkın öbür ucuna kopup gitse, bu saatlerde işlerini bırakmış terli işçilerin doluştuğu taş basamaklara ulaşabilir olsa olsa. Lâhmacuncular, köfteciler, bir çaycı, bir gezginci kebap salonu, bir tatlıcı; yani işçilerin o çok haklı, sabırsız açlığını hemen ve en ucuzundan giderenler. Onlar da sabahtanberi çakılı duruyorlar yerlerinde. Kim kime ne satıyor, kim kazanıyor belli değil. Biraz önce işçiler, çok derin kazılmış bir toprak bölümün içindeydiler. Yeni bir otel yapılıyor parkta. Çocuklar, kadınlar, herkes taş parmaklıklara dayanmış, keyifle gözlüyor çalışanları; kendi hücrelerini son hızla bitirmeye çalışanları keyifle gözlüyorlar. Deniz görünüyor uzaktan. Oysa, otel tamamlandı mı görünmeyecek. Vinçler kalkıp kalkıp iniyor.

Bu gürültüde karmaşada, çevresine kedilerin doluştuğu, yemek yeyip su içtiği ağacın hemen önünde bir kadınla bir delikanlı duruyor. Oğlan çok genç. Okumuş biri besbelli, gözlüklü. Omuzları hafif çökük, dişleri beyaz ama sık gülmediği için görünmüyor şimdilik, göze çarpmıyor. Arasıra ayak değiştiriyor: dayanamadığı, taşıyamadığı bir ağırlığı (yüreğini) öbür ayağına aktarıyor sanki. Böylelikle biraz daha direnebilecek. Terli, serin parmakları ceketinin düğmeleriyle oynuyor durmadan. Çünkü genç kadın, delikanlının dünyaya karşı bağladığı kabuklan, kinleri, kalın geçilmezliği usul usul geçiyor bakışlarıyla, onun suçsuzluğunu, (o pürtüklü, alıngan kabukları) bir bir çatlatıyor sanki bir bahar dalını ayıklarcasma, dipteki coşkun özsuyu buluyor; sonra o soyunukluğu, çaresizliği, ken-

di sevinciyle giydiriyor, ısıtıyor. Kınından çıkmış bir bıçak parlıyor güneşin altında. Kaçınmadan. Arada bir çevresine ürkek bir bakış atıyor genç kadın -kaçamak bir buluşma anlaşılan- ama sonra yine sevilen bir kedi oluyor kediler arasında. Ne kadar pireli, çamura bulanık, kuyruğu kırık olsa sevilen bir sokak kedisi gibi yukarı uzatıyor başını, dimdik tutuyor. Usul, yırtıcı bakışlarıyla bir kediye benziyor gerçekten.

Korkunç bir görüntü, müthiş bir rüzgâr sarsıyor ikindiyi. Karanlık. Gecenin karanlığını yaran atlı bir araba: kapıları yaldızlı bir kupa, döşemeleri de. Gecenin karanlığında son lızla ilerliyor. İki köpek koşuyor ardından; sonra hızla yanındalar. Karanlığı kokluyorlar, suçlu arıyorlar. Ağızlan hep hınçla aralık; kanlı lokmalar gibi dışarı uğramış dillerinden salyalar akıyor. Kimse yaklaşamıyor kupaya, yaklaştırılmıyor. Bu olay Mısır'da geçiyor çünkü, çok eskiden, bir zamanlar; şimdi uşağıyla aynı yaşta olaıı Prens Halim Şevki bey oturuyor kupanın içinde. Kimse yaklaşamıyor, saygıyla geri çekiliyor, yol veriyor. Barın kapısmı tekmeyle açıyor Halim Şevki, beyaz giysileri içinde acayip bir gölge gibi giriyor bara. Gece başlıyor. Birazdan atma da bir kısrak ısmarlayacaktır. Bu köpekleri ancak o zaptedebilir, masasına bağlar: barda dururlar.

Şimdi şurada, yanımda duruyorlar işte. Eski bırçmlıklan da pek kalmadı. Sinmiş, kötü gözlerle bakıyorlar çevreye, hır çıkarmak için. Tasmaları benim elimde: demin uyudular. Bakıyorum, bir şu

aısız sokak kedileri korkmuyor bunlardan. Onlar uzakta, çimenlerin arasında kuyrukları tatlı bir keyifle kıvrılmış, tiksintiyle gözlüyorlar bizi: Köpekleri ve Köpek Gezdiricilerini. Birbirimizi iyice tanıyoruz artık. Merhabalaşıyoruz. Köpeklerin işeme saatlerinde sokağa koyverilen üniformalı komiler var aramızda; sabah bahçıvanlık yapıp güllerin arasında (sözgelimi adada bir köşkte) öğleleri akşamları beyaz ceketle masaya garsonluk edenler, sırasında bulaşığa badanaya bile koşuşturanlarımız var, ama çoğunluk kapıcı. Ikindiüstü birleşiyoruz parkta, köpek gezdiriyoruz, ağaçların diplerinde sırayla duruyoruz. Bindebir, sahiplerinin ellerine yüz süren, pantalon paçalarına tırmanan, sevgiden dayanamayıp yalayan, yaltaklanan oyuncu, mutlu köpekler de geçiyor yanımızdan: tüyleri kısalar, günbatımı renginde olanlar; serseri suratlı, karmakarışık boz tüylü, yamalı köpekler çocukların yanında; sonra ince belli, incecik bacaklı tazılar; ıslak gözlü, ağır kulaklarını taşıyamıyan seterler, ciddi çoban köpekleri, sevimsiz finolar, yardirektör kılıklı bokserler, büyük işadamlarını andıran buldoglar (nasıl benzerler sahiplerine, şaşılacak şey.. Bir onlar, bir de otellerin barlarına seğirten, geceleri barlarda soyunan gâvur dansözlerin o yokolmuş, göstermelik pekinuaları, çivavalar..)

Evet hepsi, herkes geçiyor önümden, her şey. Hızla. İçimde bir sıkıntı var. Şu sahipsiz kedilere, şu genç kadınla delikanlıya baktıkça birden su yüzüne çıkan bir sıkıntı. Yoksa sabahtanberi vardı, yok yok, dün gecedenberi. Dün neler yaptım? Bir bir gözden geçirirsem bulurum belki bu sıkıntının nedenini:

Dün, köpekleri Prens Halim Şevki'nin oteline bıraktıktan sonra gittim Eptaükos'a, bir çay içtim. Hava kararmıştı. Nihat bey geldi. Çok tuhaf bir adam bu Nihat bey; gözleri, insanı kıskıvrak bağlıyor. Konuştuk şundan bundan. Neci olduğumu sordu bana. Asıl mesleğimi söyleyemezdim, çünkü yok böyle bir meslek. «Köpek Gezdiricisiyim», diyemezdim. Ona olan saygımdan. Biraz. «Uşağım,» diyebilirdim belki ama Prens otelde kalıyor üç aydır, uşak da sayılamam uşaklık edemediğime göre.

- - Evkaftan emekliyim, dedim. Sonra, fransızca bildiğimi ekledim. Prens Halim Şevki'yle avukat arkadaşından öğrendiğim sözcükleri sıraladım yeri geldikçe: Kel fam, sela vi, mösyö, monşer, of on, depresyon, perversite. Gerçi anlamlarını tam bilmiyorum bu sözcüklerin ama yerinde kullanmışım ki Nihat bey inandı. Hem fransızcayı gerçekten çok iyi bilenler de başka bir şey söylemiyorlar, dikkat ettim.

Sonra... Ama bundan sonrasını artık bir evkaf emeklisi olarak hatırlamak zorundayım, çünkü öyle yaşadım (yalan başlamıştı bir kere). Şöyle :

Saat sekiz sularında otele gitmemi istemişti Prens Halim Şevki. Emre uydum. Otele gidildi. Ne genişmiş bahçesi, hiç görmemişim daha önce, ne kocaman bir otel! Havuzu var, bahçesi var, renkli balıklan var. Prens Halim Şevki üç aydır kalıyor burada. Mısır'daki topraklarına el konduğuna göre nerden buluyor bu parayı?.. Neyse. Odaya çıkıldı. Benim (Yani Prens Halim Şevki'yle yaşıt olan uşak Muharrem'in ki o anda evkaftan emekliye ayrılmıştım) elimde bir paket anasonlu peksimet var-

dı. Peksimet iyi geliyormuş ülsere, Nihat beyden öğrenmiştim. Kendi paramla alıp götürmüştüm Halim Şevki'ye, ülserine iyi gelsin diye. İhtiyarlık, bizi birleştirir diye düşünmüştüm. Peksimet paketiyle oda kapısında durdum. Prens, avukatla konuşuyordu. Peksimet getirdiğimi bildirdim kendilerine. Avukat güldü. Prens, daha çok güldü. Sonunda «ase» dedi ve peksimet kâğıdını alıp bir kenara attı: Ceketlerin, pantalonların, o güzelim kumaşların gelişigüzel atıldığı bir köşeye. Ben de bir köşeye iliştim.

Saat dokuz civarında otelden hep birlikte çıkıldı. Köpekler kaldı. Perversite gecesiymiş o gece. Beni de götürdüler. Prens Halim Şevki'nin eski meşin eldivenlerini zorla giydirdiler ellerime, bir baston tutuşturdular; boynuma kelebek bir boyunbağı taktılar. Meyhane gibi bir yere gittik. Ben ayn bir masaya oturmak istedim ama dinlemediler: aynı masaya oturduk. Garsonlar nasıl koşuşturuyorlardı çevremizde. Tabaklar boyuna değişiyordu. Prens, «Daldır çatalı ortadaki salataya, korkma,» dedi. Rumca şarkılar çalınıyordu.

İhtiyar bir kadın gördüm piyanonun başında, siyahlara bürünmüştü. Prens'i görünce ayağa kalktı. Avukat hemen elini öptü kadının, «Kontes,» dedi, «Viyana Ormanlan'nı çalar misiniz bizim için?» Bu söz üzerine kadın, üçümüze herkesten ayrı bir konser veriyormuşçasma oturdu piyanosunun başına, notaları önüne çekti. Avukat artık kendini tutamıyor, yüksek sesle gülüyordu. Prens'in yüzü mosmor kesilmişti rakıdan. Şişelerin, sıcağın, bulanık dumanların arasından, dişleri dökülmüş bir gitarcı yaklaştı yanımıza, gitarını başının üstüne tutup çalmaya başladı. Yaşlıydı; oyunbazlık etmezse, ye-

meği kesilecek, ölüme bırakılacak bir köpek gibiydi (öyle geldi bana).

Derken Prens Halim Şevki «Ase» diyerek salladı elini, bir ikibuçukluk attı adamın cebine; avukat beş lira sokuşturdu. Ben şaşkın şaşkın salata yiyordum. O uzun, bitmez süre içinde boyuna salata tabağına baktım, yedim. Gitarcı uzaklaştıktan sonra kaldırdım başımı: Bir-iki balıkçı kılıklı adam, bir marangoz, bir terlikçi (avukat tanıyormuş onları) bir de çocuklu aile gördüm. Hepsi bizden habersiz Cumartesinin keyfini çıkarıyorlardı. Bildikleri şarkılara katılıyorlardı.

Oniki sularıydı. Avukat dayanamadı, fırladı sahneye. «Jatandre»yi söyledi, «Rövien amur» falan gibi bir şarkı daha. İpek fularını düzeltiyordu sık sık, sonra vazgeçti. Coşmuştu. Bir şarkı daha söyledi, bir tane daha. Alkışlar kesilmişti artık, Tabak, çatal gürültüleri gittikçe yükseliyordu.

— Bildiğimiz bir şey söylesene, diye bağırdı kılıksızın biri, «Sarhoşum sarhoş»u söyle.

— Sevdim Bir Genç Kadım'yı söyle...

— Yok, Sen Beni Bir Puseye'yi söylesin...

— Ayrılık Yaman Keüme'yi...

— Bir Off Çeksem Karşıki Dağlar'ı ...

Sesler yoğunlaşınca sahneden ister istemez indi avukat. Kırgındı. Prens Halim Şevki'nin gözlerinden yaşlar akıyordu gülmekten.

Biz çıkarken garsonlar kapıya koştular hep birlikte, açtılar. Prens, ikibuçuk lira bahşiş bıraktı; avukat on lira. Garson, arkadan gelen Prens Halim Şevki'nin paltosunu tuttu yine de. Havaya çıktık.

Yani güzel, değişik bir geceydi benim için. Şu içimdeki sıkıntıyı açıklamıyor. Ama karşımdaki

adam var ya (aynı elma arabasını hiç yılmadan, sanki elmaları hiç eksilmeden her gün bu parka sürükleyen adam), şu kadınla şu erkek, şu sahipsiz sokak kedileri, şu işçiler... Yani bütün bu ikindiyi birden kavrayınca. Halim Şevki'nin süren prensliğini, bu köpeklerin tükenmiş «prens köpekliğini, benim hiç bitmeyecek uşaklığımı, yani bunları düşündükçe ne bileyim... Garip bir bağ var to köpeklerle aramda. Aynı tasmayı bölüşüyoruz. Aynı kelepçeyi bölüşen suçluyla polis gibi (ama üçümüz de başka bir şeye bağlıyız nedense.) Canım ne bileyim bir sıkıntı...

Köpekleri bırakmalı önce otele. Sonra gidip bir çay içmeli Eptalikos'ta. Belki anlarım o zaman, kavrarım, atarım üstümden. Nihat bey'le konuşurken. Düzeltmeliyim o yalanı. Hemen.

Nisan 1971

DERİN KAZIN

Sabah, yeni uyanmış, yıkanmış, dünkü kirlerinden arınmış bir orospuydu; taze, umutlu, bekleyen. Yeni bir gün, bir pazartesi: herkesle, isteyen herkesle paylaşılmaya hazır; güzellikleri ayırdetmeye yatkın; anlatılmaya, açıklanmaya elverişli.

Sabahın yekindirici, ılık rüzgârına uyup uçarcasına indi yokuştan. Dik yokuş, kaygan taşlar, hiç durmadan, o yetişemeden kaçıyordu ayaklarının altından; durmadan gerilere, yukarlara doğru. Rüzgârın her itişiyle, kamçılayışıyla artıyordu hızı. Bir ara (duralayınca), o hızın da durduğunu, sağ elinde biriktiğini duydu. Sağ tokadında. Ahmet Cemil'in inişi gibi o pis yokuştan. Yıllardır biriktirmekten yoğunlaşmış korkunç bir öfke, korkunç bir hüzün sığışmış sağ eline, sağ tokadına: birazdan eniştesinin tiksinç suratında pathyacak. Hep okşamaya, incitmemeye alışmış yumuşak parmaklarını şimdi dar buluyor o hınç. Kalkmış havaya, birazdan inecek. Yetişilmez artık. Durmaz. İnecek.

Sağ yumruğuna kıstırdığı kini avutmak için elini cebine soktu bir süre, kumaşı kavradı, oyalandı.

«Ama ne bir eniştem var suçlayacak (öleli, yani sorumluluktan kaytaralı kaç yıl oldu ki? Zaten hiç görmedim onu), ne de ablam İkbal'di. Yetersiz, gülünç bir benzetme bu aslında; hiçbir öge birbirini tutmuyor; bir tokat kalıyor ki, işte o gerçek, aynı gerçeklikte.»

— Yolun dönemecindeydi. Boğaz'ın sıragöllerine baktı Sarıyer Maden kayalarından. Erkenci bir buğuyla, sisle kaplıydı göller. Coşkun, dalaşkan bir denizin; balıkçı motorlarına, geceleri yalnız gezinenlere aman vermeyen yırtıcı denizin o acınacak durumu, birdenbire uysallaşışı, evcilleşişi, gölleşişi, kendi içine (yüreğine sanki) kapanışı duruyordu karşısında. —

Ablam gibi. Taşkınlığını düzene nasıl uydurabildiğine hiç aklım ermemiştir. Ben, onu yaşadığı ţirkefin ortasında buldum. Öyle ki, çevresindeki pisliği, bulaşıklığı temizlemek, «Dur!» demek bile gelmedi aklıma. Hep böyle süregelmişti çünkü, ben ortalarda bir yerde katılmıştım, böyle sürebilirdi. Kendiliğinden. Ablam para veriyordu fakülteye gitmem için, hiçbir eksiğim yoktu. Karşılığında, çocuklarını Park'a falan götürüyordum, gezdiriyordum. O erkeklerle evde yatarken (aslında ne tuhaf, hep tek erkek olurdu İkbal'in hayatında) bulunmasınlar, bozmasınlar diye.

Dün Pazar'dı. Park'a götürmüştüm çocukları İkbal'in isteğine uyup. Simit, helva, elma aldık. Akşama doğru sarı, sert bir rüzgâr çıktı; toz içinde kaldık. Eve döndük. İkbal yoktu. («İkbal» demem

hoş görülür sanıyorum: öldükten sonra da adını ve orospuluğunu taşıyamayacaktır.) Eve döndüğümüzde yoktu îkbal. Oysa bana haber vermeden bir yere gitmezdi; çok şaşırdım. Eptalikos'ta bir çay içmeyi koymuştum aklıma. Oturup beklemeye başladım dönmesini. Düşündüm:

Daracık bir kapı, küçük bir merdivenle iner Beyoğluna. Bir evden çiçekli bir bahçeye rahatça süzülürcesine. Yüzsüz, arsız bir kapı. Yukarda, geniş camların berisinde; caddeyi, alanı, yürüyenleri, sinema afişlerini, gazino ışıklarını, otobüs bekleyenleri, anıta çiçek koyanları gözleyen arsız, yüzsüz bir kalabalık. Bu saatlerde: akşamüstleri, tçiçe girmiş geniş bölmelere yayılır, çay-kahve içer, tavla oynar, şakalaşırlar. Erkek kalabalıkları, erkek kabalıkları, açık-saçık konuşmalar, gülüşmeler: bahis tutuşup kahve-çay ısmarlamalar, itişmeler, elleşmeler, küfürler. Sonra ansızın, gazinonun önünde birinin karısı belirince saygıyla yerinden fırlamalar, en güzel sözcükleri seçmeler, gül sunmalar.

Nasıl yabancısıyım bunların, anlatamam. Zaten kapının önünde biriken pezevenkler de sormuyorlar artık bana, «Bir şey lâzım mı abi?» diye. Tanıyorlar. Belki ikbal yüzünden. Yalnız, yukardaki kalabalıklar da yadırgıyor beni. Onlardan biri değilim, biliyorlar. Öyleyse, yani onlar (erkek olduklarına göre sapına kadar, ben erkek de değilim. «Ne idüğü belirsiz» demek bile yetmiyor. «Sapık» diyebilseler, inansalar, öyle sevinecekler ki biliyorum. Ya da onlara katılsam: şakalara, bayağılıklara karışsam, maçlara gitsem, hamamlarda terlesem, sarhoşluklarımı, kadınlarla

serüvenlerimi anlatsam (üstelik gerçekten sayılıdır serüvenlerim; anlatmak gelmez elimden.)

Herkes, birörnekliği seviyor; hemen özetlenebilecek durumları, kolay çözümleri. Yani ablam orospuysa, ben onun çocuklarını gezdiriyorsam geneleve gitmek yerine, bir iş vardır bu işin içinde. Mutlaka. Bütün öğeler kesinlikle birleştirilmelidir. Artık ne yapsam boştur; bıyık bırakmanı ya da bırakmamam, yumuşak bir sesle konuşmam, mavi ya da siyah çorap giymem bile dört elle sarılınacak yepyeni bir ipucudur, bir kanıttır. Ne yapsam boş. Bunu ta baştanberi biliyordum ama boş durmadım ben de; usulca tamamladım kendimi, alıştım, aldırmadım, erkekleştim kendimce. Şimdi îkbal'i yargılayabilirim :

İkbal, o satıldığı, itilip kakıldığı, horlandığı köşede bile mutluydu kendince. Baskın çıkacağını bilirdi ondan. Başka bir yasaya inanırdı çünkü; kendi başına yetiştirirdi mutluluğunu, serpiltir, göğsünde taşırdı sonra.

Bir keresinde, kötü bir akşam saatinde, tam bu pisliklerin, iğrençliklerin başlangıcı, ilki araştırılacakken usul bakışlarını dikmişti duvara. «İnsanın,» demişti, «başka birine verebileceği en ufak şey, bedenidir.» Oysa gözden kaçırdığı daha önemli bir şey vardı bu arada: kendi katılışı, yaranışı, vericiliği; bedenini öyle sakınmadan, hiçbir şey esirgemeden, ayırmadan verirken kendinin de azar azar tükendiği:

En iyi tuğlalar, sağlam, bir boyda tuğlalar seçilir (Çocuklar temizpak giydirilir, gelen adamın eli öptürülür; patlıcan kızartılır, cacık eklenir yazsa, kışsa en sıcak çorbalar. Adam rakı içiyorsa rakı;

şarap içiyorsa şarap). Hücre usul usul kurulmuştur. ikbal odasına kapanıp ağlamaya başlar gün boyu, çocukları öpüp koklar, «Kurtarın beni,» der. Çünkü ilk tuğlayı tekmeleyecek, dışardan bir soluk alacak gücü bile kalmamıştır artık.

Ben o zaman karışırım işe. Hk tuğlayı söküp atarım önce, herifi sepetlerim. Güçtür bu, çok güç. Çünkü adam dikilir kapının önüne; gitmez. Bir hücrenin dışındaki gardiyandır o da, mutsuzdur, çakılıdır. Çaresiz. Yani inanılmayacak gerçeklikte bir şey yaşadık ikimiz Ikbal'le. Çocuklar hep temiz, sağlam, gürbüz kaldılar.

Düşünüyorum da o delikanlı (îkbal'i boğan oğlan) son yükü de aldı üstümden. Bana düşen son ödevi, îkbal'i tek ve son kere kurtarmayı üstlendi. «Nasıl iyi yüzlü, yumuşak bir delikanlı anlatamam,» dedi komiser. Kendi gidip teslim olmuş. «Söyleyecek bir şey yok,» demiş. «Ben boğdum, kendi elimle.»

Nasıl seviyorrnuş îkfcal'i kimbilir.. Benden bile çok. Kurtarabildiğine göre. îkbal'in gizlemesinden belli onu; yaşadığı yalnızlıktan, o acayip mutluluğumuzdan, çocuklarından, l;enden bile ayrı koymasından, ayrı tutmak istemesinden belli. (Ablama âşığım gibi kolay bir çözüm gelmesin akla.)

Otlar serpilmiş Maden kırında. Renkli çiçekler, turuncu çiçekler açmış. Toprak yaza giriyor. Eksik bir yasayı tamamlıyor toprak. O eksik yasa iki gür boyunca tamamlandı usul usul;

Her çiçeğin, her dalın kokusunu ve rengini gizli gizli ilettiği bir pazar gecesiydi. Çimenler ıslaktı, ikbal, ayışığı kesinleştiğinde ya da sabahın serini

inerken, kimbilir kaç kere seviştikten sonra, o diri bitkinlikte vermiştir kararını. Beyaz giysisinin düğmelerini yavaş yavaş açmıştır. Beyaz memeleri parlamıştır ışıkta. «Vur,» demiştir sonra, «bitsin artık. N'olur! >

Delikanlı, önce ellerini öpmüştür onun, beyaz boynunu okşamış, dirseklerini tutup güç vermiştir. Sonra gözlerini yumup.. Yasa baştan eksik olunca. Düzeltilebilir hiçbir şey kalmayınca.

Toprak yaza giriyor. îkbal'in kanıyla beslenip. Turuncu, kırmızı çiçekler açıyor her yanda. Piliç kızarmasıyla taze yumurta yemeye gelenlerin yanıbaşında, bir taksinin açık kapısından bir şarkı taşıyor dışarı: Sen uzaklarda değil /Damarımda kamınsın/ Ben sensiz yaşayamam/ Hayatımsın cammsın/

Yani intihardır, cinayet değil.

İkbal mosmor kesilmiş, yatıyordu. Bacakları ayrıktı. Pabuçları yanında, yerde duruyordu. Gazete parçaları atmışlardı üstüne. Altında kalmıştı. Bakmadım. Bir çığ gibi kopup indim kayalardan. Niyeydi? Kaç yıl yer oğlan? Derin kazın, diyordum kendi kendime, derin kazın. Şu gözlerimden akan yaşları, bu yetmezlikleri, katılıkları, artık gereksiz olan bu hüzünleri, kavrayamadığımız güzel aşkları derin gömün. Hepsi altında kalsın toprağın, ikbal nasılsa korur onları, gözetir. Hepsinin bileşiminden sağlıklı bir gelincik bitsin toprağı delen, temiz kanla kızarmış bir gelincik. Bir yapı işçisinin kasketine iliştireceği, bir çocuğun gözünü alan kıpkırmızı, haklı bir gelincik. (Derin kazın ki hortlamasınlar. Çünkü en ufak bir kıpırdamada...)

Sonra gelin, şu pazartesiyi, belli bir saatten sonra kimsenin bilmediği, yalnız iki kişinin paylaştığı bir pazar ikindisi başlayan, tamamlanan bu pazartesiyi gömelim elbirliğiyle. Derin kazalım çukuru, dar olsun.

ilk iş fakülteyi bırakmalı. Bir yere girmeli. Sonra oğlanı bulmalı cezaevinde, konuşmalı. Çocukları paylaşırız. Birlikte büyütürüz. Yeni olurlar.

Mayıs 1971

SAĞLAR

Balonlar tam karşıdaydı şimdi. Camın güneş vurdukça bulanan beyazlığında tek tek duruyorlardı. Baharda ansızın açmış çiçekler gibi.

«Çok koyu oluyor artık balonlar,» diye.düşüdü Nihat bey. Şu koyu kırmızı üstüne siyah dalgalılar, mor hareliler, alacalar, mavilikten patlayacakmış gibi gergin duranlar, ince uzunlar, boğumlular, sapsan kesilip ağır ve düz ağanlar göğe doğru. Yaşamamızı hemen düzelten, güzelleyen tavşan balonlar paytak karton ayaklarıyla; onlarda bile bir hüzün, koyuluk var. Canhlıklannı yitirmişler. O sevinçli, uçarı, coşkun balonlarıyla geçmiş yılların, hiçbir ilgileri kalmamış. Tam hangi yılda belirmiş bu kesiklik bilinmez. Hangi çocuk son bir kere görmüş sevinçli bir balonu, mutlu olmuş? Çok renkli, taze bir yumağın elinde ansızın patlayıverdiğini, havaya binbir renkle, binbir sesle dağıldığını görmüş, uzak bir yerlerde süreceğini ummuş? Şimdi patlamıyorlar. Ağırlaşıyorlar bir süre sonra, büzülüyorlar yavaş yavaş, sudan çıkarılmış çiçekler gibi soluksuz kalıp pürtükleniyorlar, gözyaşları ka-

barcıklanıp donuyor üstlerinde, en sonunda da titriyor, bükülüyorlar iplerinde, yıkılıyorlar. Hem de çocukların gözleri önünde.

Nihat bey, camdan eline doğru uzanan koyu kırmızı balona bakarken yüreğinin gittikçe daha hızlı çarptığını, yitirdiği şeylere yetişmeye kalkıştığını duydu. Vakit azdı. Akşam da iniyor. Birazdan kalkmak gerek, eve dönmek. Keskin bir sıcak vardı dışarda. Güneşin bitişi, kaldırımlara sinişiyle boğucu bir ağ gerilmişti kentin çevresine. Durgunlukta tozlar uçuşuyordu. Sıcağı bir sığırcık deldi bir yerinden; esinti çıktı. Nihat bey, çizgi çizgi yarılmış, sönmüş derisinin ılındığını, ürperip dirildiğini duydu. Önünde duran gazeteye bir daha baktı:

«...meni izlerine Taşlanmıştır. Boyundaki ve kalçalardaki çürüklerden...» diye okudu kaldığı yerden. Yazı aşağılara, sayfanın bitimine doğru uzayıp gidiyordu. Üstte genç bir kadının resmi vardı. Çok genç bir kadın. Gözlerinin içi gülüyor. Kediler gibi sokulgan, yumuşak. Dudakları belli belirsiz boyanmış, gözleri de öyle. Tertemiz, beyaz, uzun kollu bir bulûz giymiş. Parmaklarında yüzük yok; inci küpeler takmış. Kulakları azıcık görünüyor dalgalı saçlarının arasından. O saçlardan gözlerden çıkan ışık, Nihat beyin yüzünde yansıdı, bir gülümseme olup dudaklarına yerleşti. Garip bir gülümsemeydi bu, bağışlama gibi; böyle genç güzel bir insanın düzbeyaz bir bahar günü ölmesini bağışlamak gibi. «Peki yavrum,» dedi kendi kendine, «peki kızım.»

Nasıl istemişti bir kız çocuğu; olmamıştı. Necdet tek çocuğuydu. Eğer çocuk denebilirse Necdet'e. Yoo, yalnız artık yirmi yedi yaşında olmasından değil, daha önceleri de, çok önceleri de çocuk sayıl-

mazdı Necdet. Ağırbaşlı, gururlu, sorumlu bir genç denirdi ona dense dense, çocuk değil. Şöyle gelip bir kahveye otursun, bir iskemleye ilişsin, yaşamanın ufak ufak tadını çıkarsın... nerdeee? Hadi onlar yok, babasıyla oturup iki kelime konuşsa ya dostça, şundan bundan, ciddi konuları bırakalım, diyelim ki anlaşamıyorlar ama şundan bundan rahat rahat konuşsa ya; bir kadeh rakı içse hattâ -ziyanı yok- bir kıza falan tutulduysa anlatsa açsa içini... Nasıl istemişti oğluyla dost olabilmek, bir şeyleri paylaşmak. Ama yanyana geldiler mi bir sessizlik çöküyordu odaya. Uzun, kesintisiz, yoğun bir sessizlik. Necdet bir süre bekliyor, sonra sanki baba olan kendisiymiş gibi usulca, incitmemeye çalışarak kalkıyor, odasına çekiliyordu. Saygısız değildi, hiç değildi; bir iki kere, gündelik olaylar tartışılırken konuklarla, onun tuhaf bir bakışını yakalamıştı, sık sık babasının düşüncelerini eleştirirdi uluorta, yine de saygısız değildi. Durgundu, kapanıktı. Ama Nihat bey kalıbını basardı ki Necdet, başka birilerinin yanında, başka koşullar altında atak, gözüpek bir genç olup çıkıyordu, rahatlıyordu. Belki de babasıyla yalnız kaldıklarında susması, arada kalan incecik bağın da bütün bütün kopmaması içindi. «Şimdiki gençler böyle,» diye düşündü Nihat bey, «baba kendileriymiş gibi... evi onlar çeviriyorlarmış, bizi onlar eğitiyorlarmış gibi.» Şimdi şu resimdeki delikanlı;

AŞK CİNAYETİ adlı başlığın «!»si ikramiye kuponlarının oraya dayanıyordu. Kalın bir çizgi vardı arada. Delikanlının elleri kelepçeliydi. Yorgun ama mutluydu (öyle geldi Nihat bey'e). Sanki yaşamasını altüst edebilecek hiçbir şey kalmamıştı artık; bütün acılan, korkuları, sevgileri yoğunlukla,

tutkuyla yaşamış; son acı, son korku da tükenince,. «Artık hiçbir şey kalmadı ohhh!» diyen birinin dinginliği çökmüştü yüzüne.

Nihat bey, delikanlının ellerine bir daha baktı. Bu beyaz parmakların birini nasıl boğabileceğini kavramaya çalıştı; bir daha, bir daha baktı:

«...namusunu temizledi... kıskançlık yüzünden boğduğu sanılıyor... genel kadının çocuklan katili tanımadılar... erkek kardeş konuşmuyor... yukardaki resimde, âşıkların nice sefahat saatlerini geçirdikleri oda görülüyor.»

Yatağın üstüne bir pijamayla kadın çamaşırları atılmış. Saydam donlar, gecelikler, sutyenler. Sehpanın üstünde bir sürahiyle iki bardak duruyor. Çocukları yatağın üstüne oturtmuşlar, ilişmiş zavallıcıklar. Öyle iğreti. Özenle giydirilmiş iki gürbüz çocuk. Yüzlerinden hiçbir şeyi bilmedikleri anlaşılıyor. Biri gülmüş gizliden; öbürünün başına kocaman, beyaz, uçları ustalıkla kesilmiş bir kurdele bağlanmış.

Nihat bey resme bakarken, içinde yıllardır miskin bir bulantı biçiminde sürüp giden öfkenin kıpırdadığını, somutlaştığını, damarlarına yayıldığını duydu. Sonra yutkunmayı engelleyen kocaman bir taş oldu öfkesi, kaldı: Utanmazlar... Odalarımıza girer bunlar, yataklarımızı karıştırır, sevgilerimizi altüst ederler, bütün değerlerimizi (Necdet haklı). Öfkesinin durmaksızın çaresizliğe dönüşmesine şaşmıyordu artık Nihat bey alışmıştı yıllardır. Ne var ki öfke bir kere edilginliğe dönüştü mü sahibini yiyordu önce; kudurgan, sivri tırnaklarla onun toprağını eşeliyor, yanılgılarını, boyun eğmelerini, budalalıklarını, kısacası geçmişte bağışlanmaz, dayanılmaz, örtbas edilmiş ne varsa hepsini bir bir bulup

çıkarıyordu. Sağlam bir adamı yılgın bir küçük memur yapan yersiz korkuları bir bir.

Tahtalar durmadan gıcırdardı. Kırık camlardan günışığı güçlükle girerdi içeri, dışarda donar, ölgün bir sarılıkla yansırdı masadaki evrakın üstüne. Battal, takırtıh yazı makinesinin başına kaç yıl önce oturmuştu, bilemiyordu. Kaç yıl katlanmıştı? Helâ kokusu, toz sarmıştı dört yanını. Çay içerler, şakalaşırlardı. Yıllar, kötü bir şaka gibi yankılanmadan geçip gitmişti işte. Kendisi de gıcırdayan döşemeyle makineyle, dolaplarla birlikte küflenmişti. Üstlerinde «Vekâletname» yazılı kâğıtları yerlerinden alıp makineye geçirmeye, ad, adres, yıl yazmaya, nüfus kâğıdı istemeye alışmış ellerini nereye koyacağını kestiremiyordu şimdi - başıboş kalınca. Emekliye ayrılınca bunları bol bel düşünecek zaman buluyordu kişi; yeniden yeniden gözden geçiriyordu, geçirebiliyordu kendini, ellerini, geçmişini. O zaman sağ olduğunu doğrulamak için elleri el, yürekleri yürek yapan değeri üstlenmek, onunla uyuşmak geliyordu içinden. Camların ardından fırlamak, gözlemle yetinmemek artık, karışmak, katdmak, itc-lemek, kargaşanın ortasına dalmak; rüzgârda hırpalanmak, dirilmek.

Bağışlanabilecek tek yanı umudunu yitirmemesiydi. Hiç yitiçmemişti. Bir gün söyleyecekti biriktirdiklerini. Nasıl olsa. Görmezlikten geldiği alçaklıkları sayıp dökecekti. Ayağa kalkacaktı ansızın -bir gün daireye gittiğinde- kahvesini yudumlarken, «Sizi yoklıyayım dedim,» diyerek iskemleye iliştikten sonra ansızın ayağa kalkacaktı; yazı makinelerinden birini şöyle elinin tersiyle itip sayacak dökecekti:

Kâğıt paralar nüfusların arasına sıkıştırılır öyle uzatılırdı yandaki masalara. O zaman hemen görülürdü işler, hig bekletilmeden. Herkes kat kat takım elbise yaptırıyor, kıravatıyla bir örnek mendil takıyor, filtreli cigara içiyordu. Ama nasıl? Yazı makinesi nedir bilmeyen güzel daktilolar bir yıl içinde, küçücük aylıklarıyla ev döşüyor, taksit ödüyor, her hafta saç-tırnak yaptırıyorlardı. Kaç yetenekli kişi boşta beklerken dışarda. Yani yutma - mıştı, ama susmuştu, sinmişti.

«Karımla oğlum için sustum, onlar uğruna katlandım,» gibisinden sözcüklerle geçiştirilemezdi bu korkaklık, temizlenemezdi. Hiç değilse yürekle üstlenmeliydi suçunu, başkalarına bulaştırmadan (Necdet haklı.) Pisliğin büsbütün yoğunlaşmaması, her yeri tutmaması için, işte çamur camlara sıvaşmıştı bile; dışarsı zorlanıyordu.

Pazartesinin günbatjmı giriyordu içeri. Rüzgâr güneşi hızlandırmıştı, masalara dağıtıyordu. Tavla oynayanlar, zar tutanlar, küfredenler, Suriyeli öğrenciler bizimkiler (o ince yüzlü bambaşka delikanlı neden yoktu bir süredir), filtreli cigara satıcıları, kaçakçılar bavullarıyla. Kara-sarı tenli, pos bıyıklı, lâcivert giysili, sandaletli adamlar masaları dolaşıyor; önce siftiniyor, gülüyor, merdivenlerden aşağıyı gösteriyor, sonra pazarlığa oturuyorlar. Karşı köşede arabalar duruyor: kapıları açık. Kapıcılar, uşaklar akşam çaylarını içmeye geliyorlar. Bu kargaşanın içinde evinin tekdüzeliğinden kaçıp buraya sığınmış Nihat bey de var. Küçük çıkarlar uğruna (üç-beş kuruşluk bir aylık, akşamki çorbanın tadı, bir günlük rahat) kendini bile gözden çıkarmış ürkek, aşağılık bir herif; «bir uşak,» dedi Nihat bey.

Öfke, edilginliğe dönüşünce sahibini kemiriyordu ilk başta. Nihat bey kalksa kalkamıyacaktı. Merak ederlerdi oysa: karım dediği Sabahat, Necdet dediği oğlu. İki gün sonra unuturlardı ya... neyse. Nihat bey kahveden eve dönemediği (öldüğü) o günü düşündü:

Sabahat mezarlıktan çıkmıştı işte. Toprak yoldaydı. Dostlarının yardımıyla ayakta durabiliyordu. Sapsarıydı; yıkılacaktı tutmasalar. Yine de evi buluyordu. Sofa karanlıktı. Perdeler çekilmişti. Sabahat sedire atacaktı kendini, yeni diktiği örtünün üstünde doyasıya ağlayacaktı. Hızlı adımlarla sofayı geçiyordu. O sırada aynaya ilişiyordu gözü. Elbisesinin, önemli günlerde giydiği siyah giysinin eteği sökülmüştü; sarkıyordu arkadan. Sabahat eskiden daha güzel olmadığını, demek ki hâlâ genç sayılabileceğini düşündü. Gözyaşları içinde kumaşı değişik yerlerinden kavradı, sarkan yeri bulmaya çalıştı. Sessizce, öfkeyle ağlıyordu. Çünkü yorucu bir günün sonunda öfkesi, en küçük engele çarpmayagörsün hemen taşar, sel gibi boşalırdı odalara.

Hep öfkeliydi bir-iki yıldır. Leğenin başına çökerken ya da raftan bir tencere alırken, «Ayyy!» diye sızlanıyordu. «Öf artık!» Ellerini beline dayayıp boş gözlerle bakınıyor, kinin durulmasını bekliyordu. Sonra yeni bir hırsla sarılacaktı işe, yeniden yakınacaktı. Her şeye düşmandı; bütün ayrıntılar onu altedebilmek için gizli bir işbirliği yapmışlardı sanki: isli tencereler, ansızın bastıran konuklar, sütün taşması, suyun kesilmesi. Hepsine, herkese diş biliyordu. Bütün gizli düşmanlarına. Özellikle de genç kadınlara.

Oysa hiçbir zaman güzel olmamıştı Sabahat; gençken otuz yıl önce evlendiklerinde de bu kadardı; teni, saçları birazcık daha parlaktı belki, gözleri de.. Ama o kadar işte. Şimdi kalın, küt gibi görünen bacakları o zaman -eteği sıyrılınca- diri ve gergindi. Ama şu resimdeki genç kadın gibi erkeği bağlayan ışıklı gözler, dölünün tutacağına inandıran sıcak karın, gelişip serpileceğine güvendiren geniş kalçalar; gürbüz bir bebeğin iştahla besleneceğini, yani dölün süreceğini muştulayan dolgun memeler yoktu onda. Çalışkan, becerikli bir kadındı. Kendi halinde, sessiz, güvenilir bir eş, iyi bir anaydı. Nihat bey karısını düşünürken aklına hep bu sözcüklerin gelmesine, üstelik hep aynı sırayı izlemelerine şaştı. Evlendiklerinden bu yana hiç kafa yormamıştı karısının erdemleri üstüne. Tek sözcüğü bulmak yetiyordu zaten; öbürleri kendiliğinden sıralanıyordu. Hep böyle rahat olmuştu, ilişkileri de. O yüzden son yıllarda beliren hırçınlıkları açıklayamıyordu, konuşmalardaki kopuklukları:

— Yeni bir sedir örtüsü dikeceğim, demişti Sabahat dün akşam, bir minder örneği buldum da., bari hepsi uysun birbirine. Ben mi alayım kumaşı, sen mi getirirsin gelirken?

Scnra karşılığını bile beklemeden ayağa fırlamıştı: sinemaya gecikiyorlardı. Sofadaki aynanın önünde duralamıştı bir süre. Yazık! Eteğini bastıracak vakit yoktu; sarkıyordu. Daha uygun bir zamanda. ..

işte karısı, mezarlıktan döndüğü gün, aralarındaki kopukluğu birdenbire çözecek, oturup eteğini keyifle bastıracaktı. Ama o zamana kadar, sevişirierken (sevişme denebilirse) bile yakalarını bırakmayacaktı tedirginlik. Suçlu suçlu sarılacaklardı

birbirlerine, gözgöze gelmemeye çalışarak. Bir an önce kurtulmak için ilk hafif gerginliği kollayacak, güçlükle büyütüp boşalacaklardı. Sabahat bir köşesine büzülecekti yatağın, gözlerini duvara dikecekti.

Nihat bey iik olarak acıdı kansına. Zavallı, bu daracık yaşamaya birçok şeyini -saçlarını, gözlerinin parlaklığını, sevincini- kaptırmıştı biliyordu ama düzeni sürdürmekte kararlıydı. Hınçla. Yatakta gittikçe daha az yer kaplama, küçülme pahasına da olsa. Kendisinin de payı vardı bunda: yıllardır bir kere bile ensesini öpınemigti karısının, bir kere bile saçlarını ellemek gelmemişti içinden. Nedendi acaba bu kopukluk? Bilemiyordu şimdilik. Ancak ölünce -o ya da kendisi.

Sabahat ölünce kendisi de öyle davranırdı. Kınamıyordu yani, bağışlıyordu. Gerçekten ağlardı bir süre ama akşama doğru, bu saatlerde alırdı rakı kadehini eline, balkona geçerdi, «Ohhh!» derdi, «bu iş bitti!» Çok sonraları, ansızın yükselen ve yaşanan ana anlam katan bir şarkıyı duyduğunda, bir gazeteyi gözden geçirirken, sevgiyle anacaktı Sabahat'ı. Mutlaka. Bir dağ yolunu birlikte çıktıklarını, bir selviyi birlikte sevişlerini tutkuyla hatırlayacaktı. Ne ki ikisinden biri ölmeden tutkuya yer yoktu yaşamalarında. Saygı, sevecenlik, anlayış, dayanışma gibi, öbür sözcükler kullanılabilirdi yalnız. Ancak ölünce-

Ama nasıl? Yakamızı yine bırakmaz ki bu zulüm. Odalarımıza girer, yataklarımızı altüst eder bunlar. Kirli çamaşırları çıkarırlar torbadan. Çocuklarımıza bile el atarlar, kitaplarımıza bile. Necdet haklı.

Nihat bey, masasına doğru gelen şişman, kır bıyıklı adamın elindeki gazeteyi okumaya çalıştı:

SU TESTİSİ SU YOLUNDA KIRILIR... Genç kadının resmi yine sağ başta. «Yukarda cinayete sahne olan yeri...» Bir kır resmi. Özel arabalar, serin otlar. Sabahın bulutsuz göğü altında çiçekli bir kır.

Dipte küçücük puntolarla tutuklananlarm listesi var. Sıkıyönetim uzayacağa benzer.

Yanda bir haber; G.S. ŞAMPİYONLUĞA GİDİYOR,

Beş yaşındaki kızına göbek dersi veren şişman bir kadının resmi nerdeyse boydan boya kaplamış sayfayı. Küçük kız dansözler gibi giyinmiş; oynuyor ama utangaç daha.

Gazetedeki kırda koşuşan sevinçli çocuklar, masaya doğru yürüyen adamla birlikte yaklaştılar; yüzleri berraklaştı. Evet evet bu genç kadım bir yerden tanıyordu Nihat bey. Bir gün şuracıkta, merdivenlerin dibinde durmuştu; bekliyordu. Bir ara kara gözlüğünü çıkartmıştı. Kaşında kanlı bir kesik vardı, yumruk izi gibi. Yara yayılıyor, koyu mordan sarıya dönüyordu kaşlara yükseldikçe. Olamaz ama. O olamaz. Demin turuncu, pembe, san balonlar yükseliyordu kızcağızın durduğu yerden; belki de yalnızca koyulukları, hüzünleri, boyanışlan yüzünden yerlerine çakılı kalan balonlar.

Kahve kalabalıklaşıyordu:

II.

Caddedeki akşamüstü kalabalığından saçları kuş yuvası gibi kabartılmış bir kadın ayrıldı. Göz-

leri uyumaktan, beslenmekten torbalanmış; elleri iş görmemekten yumuk yumuk gamzeli; ölü balıklar, yassı hayvanlar gibi soğuk, pembe. Köşebaşında lâvanta çiçeği satan, bir yandan da cigarasmı tüttüren çingene kadından bir torba lâvanta çiçeği alıyor; taşırarak boyadığı dudaklarında küçümser bir gülümseme.

Ağır bir koku yayılıyor eczanelerden. Güneş gözlükleri, diş macunu reklâmları, kremler, varis çorapları, kolonyalar. Kalfa çıktı, bir cigara aldı büfeden, döndü.

Kahvenin önündeki pezevenk, dükkânından çıkan kuru yemişçiyle konuşuyor. Gözü yoldan geçen utangaç liselilerde. Boncukları, sepetleri görünce duralıyor genç kızlar. Durup, gülerek arkalarına bakıyorlar: liselilere.

Muhallebiciler dolup taşıyor. Başörtülü kadınlar, çıkarken, altın bileziklerle süslü kollarını çantalarına daldırıyor, mendilleriyle ağızlarını kuruluyorlar. Arkalarından gelen çocukların ayaklarında lâstik pabuçlar. Hemen yenileri alıyor çıkanların yerlerini: işten çıkmış kadınlar, çalışan kadınlar. Çamaşırı temizliği hep pazar gününe bıraktıkları için yorgunluklarını atamamışlar hâlâ. Uyuşuk. Yemek pişirmez bunlar; ya kıymalı patates ya makarna. Bol ekmekle.

Kaldırımlar son yarım saatte aşındı sanki. Karanlık usulca bastırıyor.

Kebaplarını bu saatte bitirmeye alışmış komisyoncular, kürdanla dişlerini karıştırıyor, arka sokaklara park ettikleri arabalarına koşuyorlar. Trafik tıkanacak birazdan,

Dükkânlarında öğleyin kendilerine tas kebabı pişiren kasaplar, ellerinde evlerine götürecekleri bir avuç kıyma, kepenkleri indiriyorlar.

Dolmuş kuyruğunun sonlarında bir memur, çantasını yere dayamış, gazetesini inceliyor. Herkesin elinde aynı resim: «... **meni izlerine Taşlanmıştır.»** Sonra büküp atıyor gazeteyi. Karısından ayrılmayı nicedir düşleyen bir koca bu besbelli. «Meni», «Sevişmek» sözcüklerinden tiksiniyor.

Boğazından bacaklarına kadar korseye bürünmüş bir kadın, güçlükle eğilip göz atıyor yerdeki gazeteye. Elleri kelepçeli delikanlıyı; gülen, umursamaz bakışlarla ötelere bakan, saçlarını çalımla savuran kızma gösteriyor. Başını bilgiççe sallıyor.

Bu saatlerde geniş, kaygan arabalarda bir örnek kırıtan, bir örnek giyinen zengin kızları, analarının izin verdiği delikanlılarla geçiyorlar anacaddeden; gece kulüplerinin, serin sinemaların, yeni yeni ışıklanan reklâmların arasından.

İşçi giyimli bir adamla karısı dolmuştan indiler. Tophane'den dönüyor olmalılar. Kadın ürkek, arkasından yürüyor kocasının, elini tutmuş. Şaşkın şaşkın yerlere serili gazetelere bakıyorlar. Gazeteci çocuk bağırıyor: AŞK CİNAYETİ! SON YILLARIN EN HUNHAR CİNAYETİ!

Bu gazeteler kese kâğıdı olacak bir-iki gün sonra, öyle sürecek. Kasap çengellerine, kanlı butların, kolların arasına iliştirilecek. Şişeci, usulca eğilip toplayacak onları kapı önlerinden; şişelerin üstüne atacak torbaya... Bir öğrenci, harçlığıyla aldığı can eriklerini yıkayacak ders arasında; kağıdı musluğa tutacak. Genç kadının yüzü silinecek o zaman, eriyecek, musluğun dibine çöküp koyu,

ıça'mur renkli bir leke olacak. Bir bakkalın önünde, bir çöp tenekesinin dibinde, yağ birikintileri, balık kılçıkları, meyve çürükleri, sebze sapları, cigara izmaritleri arasında bu delikanlının yüzü dürüstçe. açıkça ışıyacak. Pisliğe karşı direnerek. Bitirdiği için çirkefi - kendi elleriyle.

III.

Ellerim titriyor, dedi Necdet, yorgunum demek. Karanlıkta sarı kara benekler var. İyice yorulmuşum. Camdan görünen ufacık gök parçası da karardı. Akşam oluyor. Sabahtanberi buradayız. Kaç kişi. Ölesiyle çalıştık, çalıştırıldık. Bitmesi gerekiyormuş işlerin. Önce koltukların döşemelerini onardık. Perde takılıyormuş ortalarda bir yere gelince: düzelttik. Sonra ses tesisatı. İyi gitmiyormuş sesler; gerilerde oturanlar, önceden yer ayırtmayı unutup geç kalan dalgın müşteriler gereğince duyamıyorlarmış şarkıları. Dansözleri göremiyorlarmış. Bir saattir uğraşıyorum. Kablolarla. Hangisini tutsam, sahneye çekiyor beni. Tiksiniyorum. Oysa açık bir bağla bağlıyım bu sahneye: emeğimle. Kıyamıyrrum; düzeltiyorum. Benim düzelttiğim seslerin bu ağızlarda «şarkı» olmasına katlanıyorum.

«Sanatçı»lar gelirler birazdan. Üç saat önce gelip makyaj masalarının, geniş aynaların önüne oturur gözlerini büyük göstermeye, memelerini taşırmaya uğraşırlar. Dört kere kılık değiştirenler var aralarında program boyunca. Erkeklerde bile incik boncuk, fırfır, altın, tül. El çırpıp terliyorlar. Her şeye hakkı var bunların insanların gözünde. Tiksiniyorum. Hopladıkça besili etleri sallanıyor.

Patron izin verince biraz oyalanıyoruz işten sonra. Sahne arkasından olup biteni gözlüyoruz. Neler ısmarlıyorlar falan, neler içiyorlar. Arasıra artan yemeklerden veriyorlar gündeliğe ek olarak. Kendi kurduğumuz, ama başka koşullarda içine adım bile atamayacağımız bir yapıda, bir gazinoda sahneye bakıyoruz. Fazladan. Patron dostça gülümsüyor. Eee bin yıllık deney; biliyor. O deneylere karşı kullanılacak deneyleri biz buluruz nasılsa. Ben, memur Nihat beyin oğlu Necdet, baştanberi bunu düşündüm. Babam istediği kadar kızsın okumadım, beyaz gömlekli, sert yakalı bir kâtip olmadım diye. Atlattı sanıyordum, yanılmışım. Geçen gün yine beyaz bir gömlek almış bana. Gülünç; her işe koşan, ter toz içinde kalan birine beyaz gömlek armağan etmek. Kendini doğrulamak, haklı çıkarmak için yapıyor bunu. Beyaz gömlek bir simge aslında; hüzünlenmekle yetinmenin simgesi. Anlamadığına da kızmıyorum artık. Bizi birleştiren bir şey var, olabilir biliyorum, onu arayacağım.

Yorulmuşum iyice. İş bitti bitecek. Köşeden bir paket cigara, bir de gazete almalı. Nihat bey kahvededir; uğramah. Sevinir. Güvenli olmak gerek. Ödün vermeden. Ter damladığı yerde kuruyor.

Ekim 1971

YUSUF İLE ZELİHA

Küçük kedi adımlarıyla merdivenleri çıktılar. Girdikleri akçıl, sevimsiz yapının basamakları düzgün aralıklı, kolay-çıkışlıydı zaten. Durdular. Belki de çıkarken yorulunmadığı için üç-beş adımlık bir sahanlıkla yetinilmişti. Şöyle bir soluk alıp paketini yere dayayamazdın. içini, bir eve girmenin telâşına, yeni kişilerle, yeni durumlarla karşılaşmaya hazırlayamazdın. Yer yoktu. Zili çalar çalmaz ya da kapı açılır açılmaz bir odanın ortasında buluyordun kendini. Hem de bütün evleri tekdüzeleştiren, hiçbirine sıcak ve yaşanılır olma hakkı tanımayan eşyaların ortasında: Kimin evidirgittiğimiz ?

Boynu eğik ahşap evlerin arasında hantal gövdesi, çiçek bozuğu betebe yüzüyle sivrilmiş alçı kokan bir yapıydı. Önce azdılar bunlar. Ama inanılmaz bir becerikle kaplamışlardı mahalleyi. Sezdirmeden çoğunluğa geçmişlerdi. Yüksek kira getirdikleri için sahiplerini, yüksek kira ödettirdikleri için bir üst smıfa çıkmaya çalışan kiracıları hoşnut

ediyor, belki de o yüzden böyle korkusuzca ve kurumla çoğalıp gidiyorlardı.

Sıradan bir yaz akşamıydı. Yusuf, akşamın koyulan ışığından yararlanarak kapıyı açtı. Geri çekildi sonra, karısına yol verdi. Elindeki pakette çayla kesmeşekerden başka bir şey yoktu. Oysa Yusuf, babası baharatçı Hacı Kasım efendinin çarşı içindeki dükkânından dönerken -baba önde, oğul arkada- o bitmeyecek sandığı süre içinde, adımlarını önünde kayıtsız adımlarla dalgın dalgın ilerleyen Hacı Kasım efendiye uydurmaya çalışırken elleri kolları paket dolu olurdu. Hacı Kasım efendinin kendi bakkalı, kendi peyniri vardı, kendi tereyağı vardı. Bakkala sırasında dört teneke peynir açtırır, tadar, parmağını 'batırır, tereyağında yanılmamak kaygısıyla bıçağı bakkalın elinden kapar tenekenin üstünden biraz sıyırtıp yalardı. Yaşaması boyunca bir şey taşımaya alışmamış Hacı Kasım için oğlu Yusuf'u taşımaya alıştırmaktan daha doğal bir yöntem düşünülemezdi elbet. Adımlarını belli belirsiz seyrekleştirir, önüne çıkanlarla merhabalaşır, yolu uzatır, Yusuf'a arkadan yürümeyi öğretirdi. Yusuf, hızlanmalar ve yavaşlamalarla kesilmiş bir yürüyüşün sonunda bitkin, ahşap evin hırçın, dik basamaklarını tırmanırken ufacık bir umut olurdu yüreğinde. Çünkü güneşsiz bir kış akşamı bile olsa, babasının kapıyı açacağı kısacık süre içinde kapının önüne atılmış kırık, sevecen iskemleye çökebilir, camdan dışarı bakabilirdi. Bir an. Ama olsun. Hacı Kasım içerde yıllardır değiştirilmemekten ikinci bir kabuk haüne gelmiş siyah paltosunu çıkarırdı. Yıllanmış bir baharat kokusu yayılırdı eve: kekik, ta^çm, yenibahar, karanfil, zencefil, nane, havücan, kardeşkanı.

Eve erkeğin damgasını basardı bu koku. Ortaklaşa yaşamayı bir anda silip götüren, komşu haykırışlarını, mutfak aralarında akşam bastırdıkça hızlanan kadın gidiş gelişlerini, çocuk bağırtılarını, iplere asılı bebek bezlerini bastıran, tıkayan bir güçtü. Kötü bir düştü.

Yusuf ezik de olsa delikanlıydı. îşte şimdi kesmeşekerlere falan acırken kapıdan giren karısına baktı, üç günlük karısına. Adı Zeüha'ydı. Kıraç bir yolda kendi başına akan ufak çağıltılı bir ırmağı andırıyordu adı, döne döne, parlayarak uzayan iki örgüyü, güneşi almaya alışkın bir evde kerevet üstünde usulca örgüsünü ören bir kadını... Yusuf üç günlük karısının arkasından bakarken bütün bunları teker teker ama aynı anda düşündü, yüreği kıpırdadı. Yıllar önce iki örgü olan bu saçlar sonraları tek örgü olmuştu. Kurdelelerin yerini bir-iki yıldır özensiz lâstikler almıştı. Şimdi alımlı, evli bir kadının ciddi tokasını iliştirmişti saçma. Üstelik adı Zeliha'ydı; demek yazgısıydı Yusuf'un. Toyluğunu, uçarılığını hiç yaşayamamış, o güne kadar kadın bilmemiş, genç kızlarla başbaşa kalmayı beceememiş Yusuf'un yazgısıydı. Sevgilisiydi. Dizlerini örten beyaz giysisiyle, topuksuz pabuçlarıyla, gözleriyle, güven akıtıyordu içine. Onun yanında erkekleştiğini duyuyordu.

Başbaşa kaldıkları ilk gece, karşılıklı oturmuşlar, çay içmişler, korkuyla birbirlerini izlemişlerdi. Konuşabilecekleri hiçbir şey yoktu sanki. Birbirlerini daha önce hiç mi görmemişlerdi? Zeliha yatağın üstüne oturmuş, eliyle çarşafı düzeltiyordu boyuna. Yatak çarşafı, yastık yüzleri, işlemeli örtü, kız-anası Didar hanımın beğenisine uyularak alınmıştı. Aralık duran elbise dolabının içinde iki-üç boş as-

kı sallanıyordu rüzgârda. Tuvalet masasının üstünde fısfıslı bir kolonya şişesi duruyordu. Yusuf, bir delikanlıyı en güzel hayvan haline getiren o acımasız ama sevecen azgınlığı duyuyordu. Yaklaştı. Karısına bir daha baktı. Zeliha'nın gözleri yaş içindeydi. O zaman usulca pijamasını aldı yatağın üstünden, örtüyü aldı, birini uyandırmaktan kaçınırcasma, yumuşak terliklerle çıkıp gitti odadan, sedire kıvrıldı. Gece boyunca anlatılan açık saçık fıkraları, söylenilen şarkıları, en yeni dansları unutmaya çalıştı. Uyudu. Düşünde, kelepçe biçiminde bir toka gördü.

Zeliha. paketi kocasının elinden aldı, pabuçlarım çıkardı. Sonra çocukluğunu ele veren beyaz ayaklarıyla mutfağa doğru yürüdü. Taşlar ne güzel soğuktu. Musluğu açtı, suyun altına tuttu başını. Duygularının belirsizliğini suyun akıtıp götüreceğini umdu. Saçlarından sular sıza sıza doğrulduğunda uğultunun içinden yeni gelen sesleri duydu. Camdan dışarı baktı. Karşıdaki kır kahvesi, rüzgârı göğüsleyen çok renkli bir uçurtmaydı. Birikmiş çöp kokularıyla ıhlamur kokusunun birleştiği arsadan, top oynayan delikanlıların coşkun sesleri geliyordu. Bu saatlerde kendi yaşıtları kızlar, mahalle aralarında basamaklara doluşur, dikiş diker, dedikodu ederlerdi. Mutfak penceresinden yaz gecelerine özgü sevinçli çıtırtılar giriyordu içeri. A.çık kalmış radyolardan, uzak kıyı gazinolarından yumuşak şarkılar yükseliyordu. Alt katlardan birinde genç bir ana akşama hazırlanıyordu besbelli. Kızarttığı kabakların cızırtısını bastırıyordu türküsü. Dudaklarında mutlu bir gülümseme olmalı. Genç analar apartman aralıklarına doluşmuşlardı. Oysa

Zeliha'nm karşısındaki şu cam; bir sarmaşığı sevmek, uzaktaki bir denize göz atmak için değil, her şeyi, hepsini dışarda tutmak için konulmuştu sanki. Yaşamayla arasına girmiş korkunç bir engeldi. Babasının evinde de görmediği bir sevgiyi bir daha hiç yaşayamıyacağını düşündü nedense. Hacı Kasım efendinin ucuza kapattığı bu arsaya kendi babası İzzet beyin diktiği bu apartmanda oturacaktı bundan böyle. Her şey öyle düzenlenmişti. Çayı demlerken, son üç gün içinde Yusuf'la birlikte durmadan çay, kahve, gazoz, ayran, çay, kahve içtiklerini, o el öpmeleri, yorgunluktan şişmiş ayaklarının acısını unutmaya çalıştı. Yüzünü buğuya tuttu. Hacı Kasım efendinin çatalla didik didik ettiği düğün eti ölü bir yağ denizinde yüzüyordu. Cumartesiden beri.

Cumartesi ikindileri İzzet beyin manifaturacı dükkânına gelir, kadınlara don lâstiği, çorap, ucuz havlu satardı Zeliha, şakalaşırdı onlarla. O saatlerde Yusuf da komşu baharatçı dükkânının önünü süpürür olurdu. Hacı Kgsım ufak bir harçlık karşılığı oğluna çıraklık ettirir, dükkânın önünü süpiirtür, yıkatırdı. Kaç kere gözgöze gelmiş, gülmüşlerdi. İki dost gibi, iki çocuk gibi anlatılmaz birşeyler paylaşmışlardı. Kurtulmayı düşlemişlerdi. Şimdi daha iyi anlıyordu: O kadardı.

Çayı bardaklara boşalttı, tepsiye koyup içeri yürüdü. Oğlan-babası Hacı Kasım'ın armağanı olan formika masayla sekiz iskemle, dolanılacak yer bırakmamıştı odada. Tek erdemi, baharatı koyduğu kesekâğıdını daradan düşmek olan Hacı Kasım da iliklerine kadar baharat kokaıı bedeniyle içine ku-

rulmuştu bu koca tabutun, eve yerleşmişti. Güçlükle ilerledi. Yusuf, oğlan-anası Pakize hanımın armağanı olan iki koltuktan birine oturmuş, cigara içiyordu. İki de sehpa almıştı Pakize hanım, üstlerine konulacak dantel örtüleri ve tablalarıyla birlikte. Yusuf, yepyeni tablaya biraz da çekinerek silkti külünü. Çevrelerini kaplayan yoğun sessizlikte nikâh yüzüğü de daralmış, parmağını boğan bir halka olmuştu. Silkinmek, konuşmak zorundaydı artık. Erkekti ne olsa.

Zeliha'nm tepsiyle kendisine doğru geldiğini görünce telâşla fırladı ayağa. Ama tepsiye çarptı. Naciye halanın getirdiği tepsi, Rüştü amcanın çay bardakları, uzak akrabadan Cevat beyin gümüş çay kaşıkları büyük bir şangırtıyla yuvarlandı yere. Yusuf, bir acı duydu bacağında. Nikâh için diktirdiği, üç gündür üstünden atamadığı siyah takım elbisenin paçasında, çay lekesi gittikçe büyüyordu. Bacağı kötü yanmıştı ama bilirdi, çabuk geçerdi çay yanığı.

— Şekerli miydi? diye sordu telâşla.

O zaman gözgöze geldiler. Zeliha, güldüğünü belli etmemek için eliyle ağzını kapatmıştı; beyaz dişleri görünüyordu aradan. Yusuf da güldü ister istemez. Uzanıp onun elini tuttu. Bir daha, bu kere birbirlerinden kaçınmadan güldüler. Gülüşmeleri karışık, sevinçli bir kahkaha oldu önce. Sonra iki çocuğun birbirine attığı kocaman, renkli bir top oldu, büyüdü, büyüdü, çevrelerini kaplayan belirsizliğe, bastıran karanlığa doğru fırlamak için zıpladı. Çılgınca döndü odanın köşelerini.

Haziran 1972

SEVDADIR

Bu sessizlik, çevresini sarmalayan bu beyazlık. Hepsiyle, herşeyle, herkesle, parçalanmaz bir uyuma girdiğini düşündü Özcan. Mutlu, gözleri kapalı oturuyordu; elleri dizlerinin üstünde kenetli, ayakları yanyana, yeter ki bu kesintisiz beyazlık, bu güven örselenmesin. Korkmuyordu artık. Değil mi ki kocaman kapılardan, özel arabalarla tıkanrmş avludan, bekçilerin dik dik bakışlarından süzülüp buradaki, bu beyaz sıradaki yerini (dünkü yerini.) almıştı. Dışarda, eve giden sokağın diz boyu çamuru vardı, hızlanan kar, çocukların küfürleri.

Hastanenin koridoru kalabalık değildi dünkü gibi. Yalnız tam karşısına düşen sırada bir kadınla bir adam oturuyor, bilmediği bir dil konuşuyorlardı. Giysileri eski • püsküydü. Ağızlarından çıkan çok ince, çok hafif sözcükler, bir su şarıltısıyla boşalıyordu genel beyazlığa. Adam, daha gençti kadından, kasketliydi; yanık teninde gözleri, yeşilmişçesine parlıyordu ama aslında koyu ve hüzünlüydüler. Kadının yanında diz çökmüştü, onun ellerini kendi kocaman ellerinin arasına almış oğuşturuyor-

du boyuna. Bir yarayı kazıyıp atmak, bir uyuşmayı kanlandırmak için sanki. «Korkma,» gibi bir şeyler söylüyordu galiba, «ne yapar yaparız,» gibi. Kadın çirkindi, gözlerini başörtüsünün ucuna siliyordu sık sık. îkisi, herkesin dışındaydılar (öyle geldi Özcan'a), herkese karşı birlikte dayanıyorlardı; elleri birbirlerinin ellerinde, kimsenin bilmediği sözcükleri paylaşıyorlardı beyaz sıranın üstünde. Arasıra açılan (birileri, uzakta karanlıkta kalmış belirsiz gölgeler girip çıkıyordu içeri) «Laboratuar» kapısından, odanın penceresinden bir kar ışığı sızıyordu içeri. Kadını, adamı, Özcan'ın tozlu pabuçlarını -gelmeden bir bez parçasıyla parlatmıştı ama- aydınlatıyordu: avludaki ağacın yapraklarından geçiyor, tozlu bir prizma ışınıyla içeri doluyordu. Gerisi, karanlıktı.

Beyaz başlıklı, önlüklü hastabakıcılar, beyaz doktorlar geçiyordu koridordan. Hademelerin elinde, katlanmış beyaz havlular, kırışıksız beyaz çarşaflar geçiyordu; yürekleri daraltan, dudakları kurutan (filim başlamadan önceki gizemi) heyecanı bozmadan. Sessizce. Her yer temizdi burada; sabun, tertemiz ilâç kokuyordu. Bir kapı açıldı; deri koltuklar, üstü camlı küçük bir masa, bir vazoda renk renk çiçekler ışığa çıktı. İnsan nasıl oturur böyle koltuklara? Nasıl kıyar? Tertemiz, gıcır gıcır. Küçük masanın üstünde dergiler duruyordu. Kapaklarında, saçları rüzgârla yüzlerine savrulmuş, kalın dudakları ıslak, aralık, göğüsleri inanılmayacak kadar beyaz kızlar. Ne güzel kokardı o kâğıtlar, o renkli kızlar. Ama Özcan biliyordu, şimdi kalkıp dokunacak olsa o dergilere, o kızlara, sahici mi diye elliyecek olsa uçup giderlerdi düşlerdeki gibi

O çirkin, kaba elleriyle dokunacak olsa herşey bozulurdu.

Yaşıtlarımnkilere göre çok kocamandı Özcan'ın elleri. Kendisi 13 yaşındaydı ama elleri 40. Kullanılışlarına göre biçimlenmiş, irileşmiş, mesleklerini (tornacı çıraklığı) hemen ele veren ellerdi bunlar. Özcan, berber çıraklarının hep kınalıymış gibi duran, saç boyasından kavrulmuş sarı tırnaklarını düşünüp rahatladı. Ya Hüsnü olsaydı şimdi burada? Zavallıcık, nasıl gizlerdi ellerini kimbilir. Yok yok, bir daha «Kına mı yaktın lan? Kız mısın sen?» demiyecekti ona. O istediğini söylesin, mahalledeki çocukları toplayıp yine yolunu kessin isterse bakkaldan dönerken. «Piç», desin, «Baban kim senin?» desin, «Orospu teyzesinin bir tanesi,» desin; çocuklar gülsünler. Ne derse desin. Yok yok, bir daha gaz tenekesini yere bırakıp dövmeyecekti onu, burnunu kanatmıyacaktı. Geçim derdine düşmüş garip o yaşta. Yüklenilmez. Yoğun bir sevgi, kuşlar gibi çırpınan yüreğine doldu. Ellerini ceplerine gizledi, durdu. Hüsnü'yü düşünüyordu.

Sessizlik.. Laboratuarın kapısı açıldı, biri çık' tı, kapandı. Uzaklarda bir musluk damlıyordu. Kadın, ellerini adamın ellerinden kurtardı. Kalktılar. Artık büsbütün yalnızdı Özcan. Dün getirdiği kavanozun sonucunu ne zaman verirlerdi acaba? Verselerdi artık. Teyeesi hastaydı herhalde. Çok sinirliydi son günlerde. Nedense. Hep hızlı hızlı konuşuyordu. Bir şeyin bitimine çok az kalmış gibi, artık bitse gibi, bitse de üzülse, rahatlaşa. (Sanki tuttuğun takım yenilmiş, bir dakika kalmış maçın sonuna.) Gözleri bile çukura kaçmıştı. Yüksek sesle şarkı söylemiyordu yemek yaparken. Öğürüp duru-

yordu. Özcan donla yıkanırken gelip öpmüyordu gözlerini, sırtını keselemiyordu «Canım, bir tane oğlum benim, Ayşemin bir tanesi» diyerek. Kocasıyla da kavga ediyorlardı. Oysa nasıl severlerdi birbirlerini, hiç ayrılmamışlardı on yıldır. Tıpkı şu kadınla adam gibi. Eniştesi «Kâmil Usta»ydı, tornacı başı Kâmil Birlik.

Teyzesi, «Söyleme eniştene sonucu sakın,» demişti. «Üzülür hastalığıma. Parayı yatırdı o. Sen sonucu öğreneceksin, o kadar. Fazla konuşma kimseyle. Öğleden sonra maça gidersin istersen. Enişten izin verdi bugünlük. Hadi oğlum, çabuk git gel, göreyim seni. Oyalanma. Bilirim oyuna falan dalmazsın, öylesine söyledim işte. Sonra, gönlünce gezer eğlenirsin. Çabuk dön de.» Titreyen elleriyle hiç kullanmadığı siyah bir çantadan on lira çıkarıp uzatmıştı.

«Dün de beş lira verdi, hep dolmuşla gidip geliyorum,» diye düşündü Özcan. Teyzesi, kavanozu güzelce sarıp sarmalamıştı, kapağı bir gazete parçasıyla sıkıştırmıştı, naylon torbaya koymuştu kavanozu.. Koşa koşa merdivenlerden inmişti Özcan. Baktı: gazete ıslanmış. Hemen alt basamağa dayadı kavanozu, koşup bir gazete aldı köşedeki bakkaldan, yüzündeki utancı tatlı bir gülümsemeyle örterek. Kavanozu bir daha sarıp sarmaladı torbanın içinde. Ya çocuklar gördülerse? Nereye diye sorarlarsa? «İçinde ne var?» Zaten bir gün açık açık konuşmalı Hüsnü'yle. Ne diye o lâfları ediyor, sormalı. «Değmez,» demişti teyzesi, «sen uyma onlara. Akıllı çocuksun sen. Sakın konuşma öyle şeyler.» Peki ama kendisi? Son günlerde gözü hep kapı-

daydı teyzesinin. Komşular çıkıp gittikten sonra, kapılar kapandıktan sonra iniyordu merdivenlerden. Çabucak. Şarkı da söylemiyordu yemek yaparken.

Laboratuar kapısı açıldı. Özcan telâşla fırladı yerinden. Hemşire kız çıktı dışarı.

— Güler Pekin'in tahlili, gebelik testi, buyurun, dedi. Bir kâğıt uzattı.

— Ama bir yanlışlık olacak, diye atıldı Özcan nedenini kestiremediği bir telâşla, bir yanlışlık olacak. Teyzemin adı Güler Birlik'tir, Pekin değil.

Hemşire kız, elindeki kâğıda bir göz attı:

— Güler Pekin yazıyor burada.

Dergilerdeki kızlar gibi güzeldi, tertemizdi. Dişleri beyazdı. Önce bir kayıtsızlık vardı yüzünde, sonra duraladı, Özcan'a sevgiyle baktı bir süre. Gülümsedi:

— Mutlaka, mutlaka yanlıştır.

Kızın gülümseyişinden yüreklenmişti Özcan. Teyzesi istediği kadar konuşma desin. Korkusuzca sordu:

— Neymiş abla?

— Müspet.

— Müspet ne demek?

— Olumlu demek.

Karşılıklı gülümseyişleriyle kurulan dostluk, ikisininin ortasına* yerleşmişti.

— Biliyordum, diye haykırdı Özcan sevinçle. Her şeyin yoluna gireceğini biliyordum.

Kız, gözlerini yere indirdi.

Mart 1971

ORMANLARIN GÜMBÜRTÜSÜ

Armağan'a da

Taştan Melek: Şerif oğlu, Hatice'den doğma, 1948. Ardahan'ın Kiklop köyünde kayıtlı, İstanbul'da, Edirnekapı Abacı aralığında 38 no: da oturur.

İsrafil Dönmez : Temir oğlu, Posof'un Gergisuban köyünde 49 hane numarasına kayıtlı.

Fikret Akman : Ali Rıza kızı, Hayriye'den doğma, 1935. Düzce'de öğretmen.

Veysel Çüngüş: Ökkeş oğlu, 1940 doğumlu, Ankara nüfusuna kayıtlı, lise ikiden ayrılma.

Opruklu Dudu : Vasıfsız işçi.

Murat usta: «Fethiyeli» lâkabıyla anılır. İstanbul nüfusuna kayıtlı. Ankara'da İsmetpaşa'da oturur. Taşmdığı sanılıyor.

Şehriban Kamacı : Kadir kızı, 1932 doğumlu, Balıkesir'e bağlı Çaypınar köyünden. İstanbul'da, Topağacı'nda gündelikçi.

Kadir Kamacı : Şehriban'dan doğma, 1947. Taşlıtarla minibüsünde şoför muavini.

Mahmut Morgül : Lâz, Çayeli'nde hamurkâr.

İmamınoğlu Hamdi : Karabiganın Çerkeş köylerinden. Asker, tayfa, korucu, denizci.

Satı Bilir: Hüseyin kızı, 1939'da Zeynep'ten doğma. Sivas'ın Çatkılar köyünde kayıtlı. İzmit'te kapıcılık yapar.

Besnili Zeynel : «Kürt» diye de anılır. Biçer döver koltukçusu, genç, öfkeli.

Tasula Karamihal : Abdi kızı, Eleni'den doğma, 1940. Büyükdere'de terzi.

Avşar İsmail : Çukurova'dan. Durmuş ağanın eski tutması.

Adıgüzel Er : Mardin'in Kızıltepe (Savur) ilçesinden. Baba adı okunmuyor. Sağ yanağında halep çıbanı.

Mehmet Güngör : Rüstem oğlu, 1941 doğumlu. Edirne göçmeni.

Kör Mustafa: Burgaz adasında oturur. Tırnakları pahasına al karanfiller, kokulu domatesler yetiştirdi derler.

Mehmet Güreli : Ali oğlu, Fatma'dan doğma, 1945. İktisadî ve Ticari İlimler Akademisi 2. sınıfından belgeli.

Şahin Kara : Salih oğlu, Müzeyyen'den doğma. Siyasal Bilgiler Fakültesi 3. smıfmdan ayrılma. Yurtta kalır.

Geldiler. Demir parmaklıkların önünde yerlerini aldılar. Öbürlerine karıştılar.

Gecenin koyusu yarılıyordu. Gök, hava, toprak, her şey beyaz bir dokunulmazlık içindeydi. Mavi ve dumanlıydı. Daracık, şimdi kıyıları iyice belirlenmiş gök aralığından bir tutam ışık sızıyor, serpilip yayılıyordu. Hepsinin gözü o soluk ışıkta, sabahın gelmesi demek olan aydınlıktaydı. Çünkü hepsi bir

tutam ışığın bile kolaylıkla, istekle bölüşüldüğü yine de kimselere yetmediği yerlerden gelmişlerdi: yamru yumru kerpiç duvarlardan, sazlı damlardan, büyük kentlerin arka mahallelerinden, bir gecede kurulan gecekondulardan, bekâr odalarından, sabahçı kahvelerinden. Sıcak bölgelerde, rüzgânn yumuşacık çarptığı kıyılarda sırt sırta ya da köşelemesine dururdu kurdukları beyaz evler; kalın duvarlarıyla sıcağı geçirmez, daracık beyaz yollara geri püskürtürlerdi elbirliğiyle. Oysa soğukta, kar altında, sert bozkırda yanyanaydılar ısınmak için. Öyle ki uzaktan bakıldığında tek çatı alırdı gözü; tek ev sanılırdı. Çünkü demir kapının önünde bekleyenlerin hepsi, geniş yollarda saatlerce yol alınırken bir ara ansızın görünüp çabucak gözden yiten, bellekten silinen damlardan, kayırılmamış arka sokaklardan gelmişlerdi; kasabalardan, köylerden, kentlerden. O cılız ışık bile tek solukta aydınlatıyordu hepsini.

Tokyolar, postallar, lâstik çizmeler eğri büğrü taşların arasını bürümüş parlak buz tabakasına değdikçe sudaki soğuk kıpırdıyor, çatlıyor, diriliyordu. Demir kapının önündekiler, parmaklarını hohlayıp ceplerine soktular. Kimbilir hangi yazda, hangi kışta, kaç yıl önce bir düğüne, bir nişana gitmek için seçilen; kirveliğe, sağdıçlığa, güveyliğe, seyirciliğe uygun düşen bu kunduralar biçimlerini yitirmişlerdi : üstüste pençelenmekten, topukları yenmekten, burunları kütleşmiş, arkalarına basılmış. Bir zamanın bu önemli beyaz kunduraları, soğuk mart gününün ışığında bakıldıkça büsbütün inceliyor, dayanıksız, gülünç oluyorlardı sanki. Kunduralarını gizlemeleri bu yüzdendi zaten. Çünkü birbirlerinden değil, yaşamaları üstüne son sözü

söyliyecek bir ŞEY'den korkuyorlardı. Demir kapının ardından gelecek ilk belirtiye, ilk uyarıya, ilk çağrıya hemen uymak (o ŞEY'i kızdırmamak) için kısmışlardı gözlerini. Kalabalık bir aile fotoğrafındakiler gibi tek noktaya bakıyorlardı: kapıya. Soğuktan donmuş, anlamsızlaşmış yüzleri de birörueKti. Demin ansızın doğan aydınlık, yumuşayan soğuk sabahın geldiğini muştulamıştı. Oysa bilirlerdi, yalancı şafaktı bu. Daha uzun bir süre doğmazdı güneş. Her şey durdu, bekleyen sessizlikte kalakaldı. Kalabalık da soluk almadan bekledi; göğe, taşlara, rüzgâra uydu.

Bunlar, doğanın sabaha ilişkin meslekleri sıraya koymasının dakikalarıydı. Sabah gelirken onlar da sıralandılar:

Bir ihtiyar, titrek bacaklarla kalktı yatağından, gözlüğünü güderiyle parlattı. Gece bitmişti artık. Pencereden baktı, soğuktan buğulanmış camlardan. Kıpkırmızı kış güllerini düşledi. Çok eskiden birinin oğlu olduğunu, birine «baba» dediğini düşündü. Kentin yukarı kesimlerinde geceden ibriklerde biriktirilen suya uzandı; aptest alırken bile buz kesiyordu elleri. Evet evet işe yaramazdı artık, yüktü oğlancığın başına.

Sabaha doğru aybaşı olan kadın, çarşaftaki kırmızı lekeyi gördü. Usulca kalktı, bir tomar pamuk sıkıştırdı seyiren bacakarasına. iyi: sular akıyordu. Kıyıya yakın kesimlerde. Perdeler durmaksızın kıpırdıyordu sabahın yeni çıkan rüzgârında. Yatağına döndü, kocasının üstünü örttü. Erkeklerin hep çocuklar gibi uyuduklarını, ağızlarının hep aralık, suçsuz durduğunu düşündü. «Mutlaka kaldır,» demişti, ama kıyamıyordu işte. Denizden yır-

tıcı kuşların çığrışmaları duyuluyordu; bunlar onların dakikalarıydı.

Bir düğünün uykulu kalabalığı tutuyordu yolu. Bir-iki sarhoş gülüp yalpalayarak direklere yaslandılar. Kaptıkaçtılar geçiyordu süslü morlarıyla, kırmızıları, yeşilleriyle. Uzun uzun aralarla daha; mazgalları sarsarak, ahşap evleri temelden titreterek.

Demin ezan okunmuştu. Anacaddelere yakın bir sokakta uykusuzun biri gözyaşlarını sildi. Bir ihtiyar uyanıktı artık hiç değilse; kendisi uyuyabilirdi. Yeni bir gün geliyordu. Belki durulurdu bu çalkantı, yüreği altüst eden bu kargaşa. Gazeteci çocuklar tiz sesleriyle doldururlardı sokakları. Rüzgâr, beyazlığı arttırıyordu.

Düdük sesi; cankurtaran geçti.

Evden eve asılan çamaşır ipleriyle kesilmiş daracık bir yokuşta çam kokulu bir dinginliğe giriyordu yeni ana. Analık organı - çırpınışları durunca - yine kendinin olmuştu; atan, yabanıl, kanlı, kudurgan bir hayvan değildi artık. Usuldu. Yağlar yıkandı, göbek kesildi. Ağrı da dindi biraz sonra, organ sustu. Mahallenin tek ağacının dallan yansıdı beyaz duvara. Palazlanan ışıkta bu dallar, güzel bir çocuğun başına benzedi.

Köpek ulumaları arsadan arsaya yankılandı yine; mahalleleri, arsaları, başıboş köşebaşlarını birbirine bağladı, kenti bütün kıldı.

Bu arada yalancı şafağın yanılmaz tatilcileri, gececiler usulca dolduruyordu sokakları. Sezdirmeden. Gece bekçileri, vardiyacı, nöbetçi, santral memuru... Karanlığı yalazlayan kesik kesik ateşleriyle, alışılmadık avadanlıklarıyla - kaynak lâmbaları, parlak pelerinleri, kaynak gözlükleri, miğferleri -

bozulmayan, üstelik durdukça güzellenen bir çıkartmayı andıran işçiler doğruldular, göğe baktılar. Karanlığa güven katıyor, içleri ışıtıyordu; bir demet lâleydi karanlıkta yol onarımı.

Artık otobüsler de geçiyordu tek tük. Soğuktan, günün getireceği yorgunluktan ürkenler inmek istemiyor, duraklarda açılan kapıya, içeri dolan kara, bezgin gözlerle bakıyorlardı. İşsizler, kaptanlar, balıkçılar. Durak: Tophane.

Sokak lâmbaları tek tek söndü. Geniş alanlara çöpçüler doluştular kocaman süpürgeleriyle. Bozacılar, salepçiler, simit, börek, lokma, helva, lahmacun satıcıları, ayak üstü çay demleyenler, pasaport kapanlar. Az kalmıştı. Sonra satıcıların tablalarındaki ışıklar da karardı bir bir. Tophane'deki küçücük yokuştan, karşıdaki ağaçlıklı kahveden başlayıp ana yollara yürüdü gün. Kenti sardı. Bildiğimiz güneş elbirliğiyle yaratıldı. İlk martı kargaşasından ilk işçi cigarasını yakana kadar; saat 6.30.

Açılan demir kapıdan, hiç ses çıkarmamaya çalışarak ama çokluktan doğan o ister istemez «rap rap» düzeniyle girdiler içeri. Köşelere, ağaç diplerine, basamaklara, korumalı saçak altlarına doluştular. Erkekler saygılı, sert adımlarla ilerliyor, kadınlardan azıcık uzaklara kümelenmeye çalışıyorlardı. Uzun topuklu kırmızı pabuçları, siyah yün pantalonu, bedenine artık iyice dar gelen cancanlt gece elbisesiyle genç bir kadın, cigarasının dumanım fütursuzca savuruyordu havaya. Bu ikinci bekleyiş hiç bitmeyecekti sanki. Bir ara, nerden geldiği belli olmayan bir ses bir kapı numarası haykırdı. Herkes birbirine baktı bir süre, sonra koşuşma başladı.

— Boşuna itişmeyin, dedi Eşref, itişmeyin boşuna. Orada da bekleyeceksiniz nasılsa.

İtiş kakışı, çekişmeleri, sövüşmeleri acayip bir güçle bastırdı sesi.

— Boşuna itişmeyin. Yedide dedilerse dokuza kadar en aşağı bekleyeceksiniz. Kızlar, siz şöyle geçin bakayım. Önce sizi alırlar.

— Sen daha önce gittin miydi hemşerim?

— Belli değil mi canım? Ne soruyorsun alama?

— Hangi kapıya gidecekmişiz peki?

— Neler sorarlar içerde ağabeyim?

Bu lâcivert takım elbiseli, favorili, ağızhklı adamın çevresi, kendiliğinden çizilmiş bir saygı halkasıyla boş bırakılmıştı. Meryem de dışında kalmıştı bu halkanın, bu insanın, kendi kocasının, Eşrefin - garip bir uzaklıktan baktı ona. Münih'e ilk gittiğinde, «Sevgili Meryemim», diye başlıyan mektuplar yazmıştı Eşref (ezbere bildiği mektuplar), «beni sorarsan iyiyim,» derdi, «sağlığınıza duacıyım. Buralar hep bahçe. Çok çalışıyoruz. Hasanımla Zeynebimi çok özledim ama mecburuz düşünki.»

Altı ay sonra değişmişti mektupları. Artık babasının evine yazıyordu Eşref. «Aileme selâm,» deyip bitiriyordu. Oralarda öğrenmiş; Cuma namazına gitmeyi de, transistorlu radyoyla çocukları bahçeye götürmeyi pazar günleri, otomobil markalarını, sofrada bıçak istemeyi. Bu halkanın çok ötesinde, birileriyle elele buldu kendini Meryem: Cemile, Safinaz teyze, Ruhsar, «ağabeyü kız», Nezihe bir de. Sanki hiç ayrılmayacaklardı birbirlerinden, öylesine kenetlenmişlerdi ansızın.

Bir karaltı kapıyı açtı, içeri itildiler. Biri birer kart tutuşturdu ellerine, «Sakın,» dedi, «kaybetmeyin bunu! Yarın yine altı otuzda!» Kartlan sımsıkı göğüslerine bastırdılar. Çıktılar.

Eşref kahvede bekliyordu.

- Peki yarın kimi bulacağız? dedi Meryem.

— Nihal'i gene.

— Gelir mi ki?

— Parasıylan değil mi?

— Onun da bebeği var amma. Kundakta daha sübyancık.

— Olsun varsın.

Bir süre konuşmadan yürüdüler. Eşref ötelere bakıyordu, kabaran denize. Meryem, asfalt yolda kendi güçleriyle duvarları zorlayan, delip geçen yoksul sarmaşıkları gördü düşündü.

Örtmüş müdür ki üstlerini?

— Neyin üstünü? Kim?

— Nihal.. Çocukların.

— Sen gidince örtecek olan o değil mi?

— Ama neye bekletirler ki.. Yani deseler sözgelişi 9'da deseler, biz de ona göre..

— Bu işler böyle, dedi Eşref. Bekleyeceksin, aşağıdan alacaksın, kızdırmayacaksın.

- Sormadan mı?

— Hiç sormadan. Bu işler böyle. Zaten kimse yoktur ki soracak. Sen sıranı başkasına kaptırmamaya bak, gözünü açık tut, yeter. Bu işler böyle.

Eşref'in bu son susuşundan sonra, öbür soruşlar. öbür susuşlar, sonunda vazgeçmelerle çizilmiş bulanık bir yol uzanıyordu Meryem'in ardında. Hepsi öylesine hızla geçip gitmişti ki gerçekten yaşadığı şeyler bile bulanık düşlerinin herhangi bir par-

çası olmuştu. Bu bulanık izlenimleri, yırtık fotoğrafları beyaz bir kâğıdın üstüne usulca serdi, yapıştırıp bütünlemeye çalıştı aklından :

Ancak düşlerde görülebilecek ince, demirden bir yangın merdiveninin üstündeydi. Kimbilir kaç kişiyle birlikte. Aşağılarında beton bir uçurum vardı. Ansızın belverdi merdiven; demirin tınlaması duyuldu. Demek çamurlu toprağa saatlerdir basmaktan ayakları uyuşmuş biri artık dayanamamış, merdivende tek adımlık bir yer görünce sıçrayıvermişti. Korku, gülüşmelerle örtüldü. Camlı kapıya yakın duranlar, yani üst basamaklara sıkış tepiş yığılmış olanlar, alttakilere umut verdiler; Bir karaltı yaklaşıyordu. Onların aşağıdakilerden bir saat öncelikleri vardı -Meryem'in de- ama öylesine uzun süredir birlikte bekliyorlardı ki beklemeler eşit olmuştu, öncelik silinmişti.

— Ne zaman açılacak? diye bağırdı biri.

— Açsanıza.

- Açsana lan!

— Herif kilitledi büsbütün!

Kalabalık, karla yıkanmış çok renkli bir kilimdi. Önce kıyılarından başladı dalgalanmaya, sonra içlere doğru. Yüzünü çiçekler bürümüş bir tarla gibi gidip geldi önüne durulmaz rüzgârda. Ama bir anlık bir gecikme, bir duralama, ufacık bir kaygı - duruldu, geri çekildi. Karaltı iyice yaklaşmıştı şimdi. Eşref, yanında polisle çıkageldi. «Zorbalık istemem» dedi polis.* «Kadınlar var aranızda, doğru durun. Zorla mı getirdik sizi buraya? Kendiniz geldiniz. Hem de koşa koşa. Bekleyeceksiniz. Bu işler böyle.»

Açılan kapıda bir ses, adları haykırıyordu listeden. Safinaz teyzenin yeri sessiz geçti. Meryem,

okuma sınavına girmiş Safinaz teyzenin camlı kapının ardında kıpırdayan dudaklarını düşündü. Elindeki sayfayı bir solukta okumaya çalışıyordu zavallı; bütün bir satır sığdırmaya çalışıyordu gözlerinin arasına. Alman doktorla yardımcı hemşire gülümsediler: Olmadı.

Safinaz teyze sendeleyerek çıkmıştı odadan; önüne gelenin eline sarılıyor, «Yatağımı bile sattım valla,» diyordu. «Baştan söyleselerdi ya. Yatağımı bile sattım da kalktım ta Karslardan buralara geldim.» Gittikçe kısılan bir sesle, uzun uzun yinelemişti bu sözleri, sonra koridorun bir köşesine, olmayan bir dengin üstüne çökmüştü.

Sonra yine beyaz önlükler, musluklar, sıra beklemeler, öğle tatillerinde pencerelerden uzatılan simitler, bekleyen insanlarla dolu koridorlar geçti Meryem'in gözlerinden. Sabahleyin eteğini sıyırışı, donunu indirişi. Cemile kızın pazen çiçekli entarili, onun o entariyi, iç eteğini, yamalı uzun donunu, iç donunu bin güçlükle sıyırışı; her açılışında bir şeyler yitirişi; utançtan kızarmış yüzü, ürkek elleri.

«Hep birlikte işeyeceksiniz ne yapalım! Ne vakit var ne yer! Şimdiden alışın hem. Oralarda da böyle. Çabuk olun hadi! Hadi canım! Kızım yoksa çişin açıver şu musluğu gelsin. Çabuk!»

Bu ses de en az onlar kadar yılgındı, umutsuzdu. Birbirlerini kollayarak, sessizlik içinde işemeye çalışmışlardı. Çıkarken Meryem, Ruhsar'la karşılaştı kapıda; yeni küme giriyordu. Onun yaşına göre fazla irileşmiş memelerine, dağınık saçlarına, boyalı tırnaklarına baktı Meryem. Ruhsar, öylesine istiyordu ki buralardan kurtulmak, daha kapıda açmıştı eteğinin kopçasını, zırzırını indirmişti. O

neyse... ama karşısında, Ruhsar'dan boşalmış yeri alan, çıplak göğsünü kapatmaya çalışan kız., yani ne yapardı ellerin diyarında? Odadan odaya geçerken, dolmuşa binerken bile koşup ağabeyinin koluna giriyordu hemen.

Demek okuma sınavlarından, kas denetimlerinden, tahlillerden, dolmuşlardan geçen çapraşık yol röntgen odasına açılmıştı sonunda. Meryem, demin buraya gelirken bindiği dolmuşta, önlerinden hızla geçen bir tirene bakanların şaşkınlığını duymuştu. Kendisi yerli yerinde durduğu halde geçmişti bir şeyler, bitmişti. Yol arkadaydı. Ne Haşan vardı ne Zeynep. (Eşref'i saymıyordu.)

— Ne düşünüyorsun kız? diye kesti Cemile. Bir yandan giyiniyor, bir yandan da o güzel yörük başına, yörük bir başörtü bağlıyordu, ikisi kalmışlardı yalnız. Bir de sessizlik...

-- Hiiiç.

— Hiç olsa bunca düşünür müsün kız? Dokunsalar ağlayacaksın.

- Bitti, dedi Meryem usulca. Artık ne desem boş. Ciğerimde bir lekecik bile yok. Baktırdımdı geçen yıl. Her bir yerim sağlam çıktı.

Cemile güzel gözlerini kıstı, sustu. Sonra bir umut, bir direnç belirdi yüzünde:

— Hiç ameliyat olmadın mı sen? Düşün ama, iyi düşün.

— Oldumdu 6ir kere, dedi Meryem isteksizce. .Ama ayağımdan. Ufak.

— Olsun. En küçük çürük bile istemiyorlar. O aslan gibi oğlan var ya, Edremitli Yusuf muymuş neymiş onu bile çürük saydılar parmağı yok diye... Kâtiplik yapmış oğlanı.

Meryem duraladı :

- tyi ama Eşref ne der? Öldürür beni dayaktan söylersem.

Cemile'nin yüzündeki bulanık direnç gittikçe yoğunlaşıyor, sesinde, sesinin öfkesinde birikiyordu. Sonunda patladı :

- Kız kız, topla aklını başına. Bir döneceksin ki ne evin kalmış ne bir şey. Çalışman da caba. Benim olsa öyle gül gibi mesleğim -

Dışarıya dikmiyorum ki ben, dedi Meryem. Tanıdıklara anca. Bir de 23 nisanda okuldan çağırıyorlar, aile birliğinden; izci, asker, mehter, bahriyeli, smokinli elbisesi istiyorlar. Yoksullara kırepon kâğıdından uyduruyorum. Giyiyorlar; törene geçite falan katılıyorlar. Vehbi beyin kızı Selda'ya her yıl yeni folklor kıyafeti dikilir. Akşam, balo muymuş neymiş bir eğlenti düzenliyor okul-aile birliği. Selda oynuyor. Başka küçük kızlar da var bale kolundan. Çalgıcılar geliyor. Piyango çekiliyor. «Siz de bir yurttaş olarak yardımcı olmalısınız bize,» demişti bayan öğretmen. «Bayram demek temizlik, uygarlık, düzgün kılık demektir,» demişti. Bir bilet de bana sattı. O yüzden ucuza dikiyorum ya: yardım olsun diye.

— Bizim orada çöp kamyonları geçer, dedi Cemile, küçük muhit ne olsa. «Mahallemizi temiz tutalım.» «Temizlik imandan gelir,» falan yazar üstlerinde. Çocuklar tertemiz giyinir doluşurlar kamyonlara. Her şey kartonlara yazılmıştır. Her şey kartondandır. Bir vuruşta yıkılacak oyun kâğıtlarını hatırlatır bana. Bir vuruşta -

- işte o yüzden ucuz dikiyorum, diye yineledi Meryem. Ama dikmeyiveririm bu yıl, diretirim. Bize kim yardım etsin, değil mi kardeş?

— Bir dayakla kurtarsan yine iyi, dedi Cemile. Söylersin ameliyat meselesini; sordular söyledim dersin, istemediler, almadılar dersin. Olmazsa -

-- Olmazsa alırım çocukları giderim, dedi Meryem soluk soluğa.

Önce çaresizdi, kırgındı ama kendi söylediklerini duyunca bambaşka bir güçle doldu, yenilendi :

--- Olmazsa çeker giderim. Dışarı da dikerim. Bir göz bir oda yeter. Buzdolabı kalsın varsın.

— Tıraş makinesi zaten onun, dedi Cemile.

— Pilli pikabı da bırakırım. «Arkadaşım ol yeter»i, «Kader kader derler»i, «Severek Ayrılalım»ı bile...

— Transistorluyu da bırak. Yerin dibine batsın! Sümerbank halısı da.

— Daha olmazsa -

— 23 nisanda, dedi Cemile, az kaldı :

Kahkaha Çiçeği Çıkmazı'ndan üç çocuk indi : Şemistan. Hüseyin, Aydın, (bakkal-kasap çırakları)

Kazancı Yokuşu'ndan dört : Mustafa, Hafize, Zeynep, Ali, (çiklet ve kancalı iğne satıcıları, komiler, kapıcı yeğenleri)

Gültepe'den yedi : Zeynel, Mesut, İzzet, Nebahat, Doğan, Osman, Yolcu, (oto-sanayi çırakları, gündelikçi çocukları, küfeciler)

Hanımeli Sokağı'ndan üç : Battal, Hüsnü, Kasım, (berber yamakları, kundura boyacıları; yüzleri kapkara)

Çayırlar Yolu'ndan altı : Yusuf, Bekir, Nesimi, Kâtip, Ya şar, Durmuş, (elele tutuşmuşlardı)

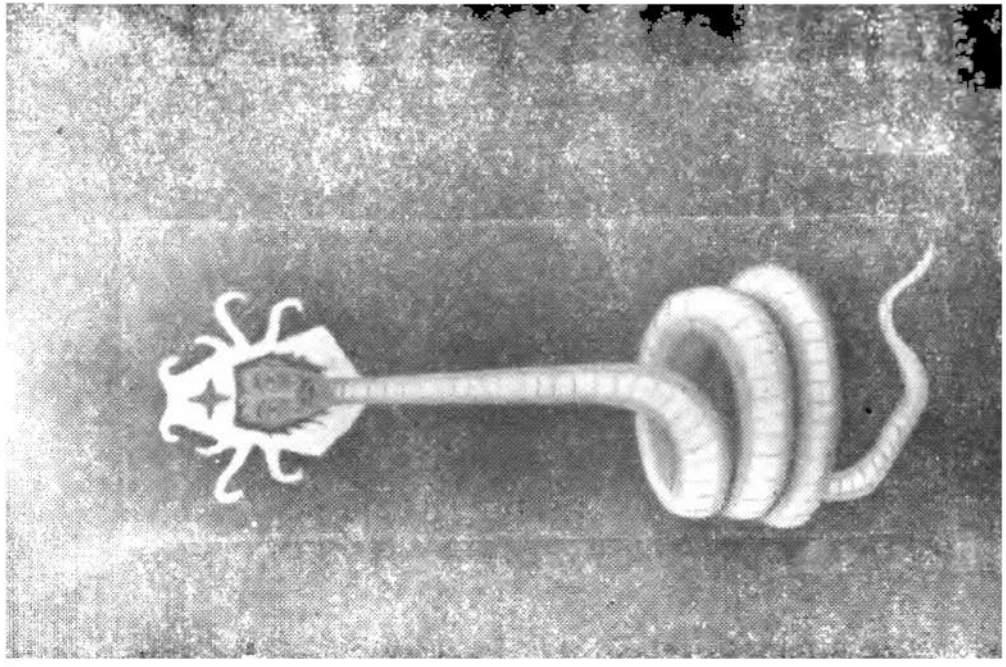
Kirmasti Mahallesi'nden on: Hamdi, Turgut, Haşan, Zeliha, Kandemir, Şeref, Mine, Necmi, Murat, Özcan, (ziraat memurlarının, seyyar satıcıların çocukları, torna-tesviye çırakları)

Türbedar Sokak'tan beş : Merih, Yalçın, Abdullah, Ergun, Mehmet Ali, (matbaa işçileriydiler, kâğıt hamalıydılar, gözleri kızarıktı)

Yıldız Çiçeği Sokağı'ndan yüzelli : Çöpçü Mehmet'in oğullan önce: Adnan, Mahir, Metin, ...

... ...
... ...
... ...

Ocak 1972

ŞAHMERAN HİKÂYESİ

«Ey Muhammedi Yoksa sen Kehf ve Rakiym ashâbmm hâlini âyetlerimiz içinde şaşılacak bir âyet mi sandın? (10). Hani o zaman genç yiğitler bir mağaraya sığınmışlardı da «Ey Rabbimiz!» demişlerdi. «Bize katından bir rahmet ihsân et ve işimizde başarılı kıl» (11) Onları bir mağaranın içinde uykuya daldırdık. Yıllarca hiçbir şey duymadılar (12). Sonra da iki taraftan hangisinin bekledikleri neticeyi iyi hesaplamış olduğunu bilelim diye onları tekrar uyandırdık (13).»

KEHF SÛRESİ'nden

BİR AYRILIŞ

Camsap yangözle anasının ıslak ellerini önlüğüne kurulayışını gözlüyordu. Bilirdi; o ellerini böyle çarçabuk kurulayıp camdan dışarı bakmaya koyuldu mu uzun bir söylev gelirdi ardından. Sindi, dinlemeye hazırlandı. Bir süre camdan dışarı boş gözlerle baktıktan sonra yanma geldi anası, kerevetin üstüne çöktü. Düz bir kış ışığı vuruyordu camdan; kadının çaresizliğini iyice belirtiyor, kırışmış yüzünü, dudaklarının kıyısındaki acılı kıvrımları ortaya çıkarıyordu. Derin bir soluk alıp sözlerini boşalttı:

— Oğlum Camsap, diye başladı. Sabahberi oturuyorsun şu sedirde. Bak gelir mi akima kalkmak? Su çekeyim demek şu kuyudan? ihtiyar ananı kollamak?.. Okutayım dedim; okumadın. Alt yılda tek harf sökemedin. Bir zanaat öğrensin bari dedim; bir yerde dikiş tutturamadın. Ah oğlum, a haylaz oğlum, a benim kurnaz oğlum. Bu iş böyle gider sanma. Bu yol düze çıkar hiç sanma.

Sözün burasında sesi hafifledi, dışardaki rüz-

gâra karıştı. Yaşlarla lekelenmiş, bazan parlak, bazan soluk bir sesle sürdürdü sonra:

— Bilmediği yoktu rahmetli babanın. Ama yanıldı bu kere. Ne demişti? Çok akıllı, çok bilgili bir çocuk olacak bu, demişti ölüm döşeğinde. Ona bu kitabı ver, demişti.

Oflayarak kalktı gitti, köşede duran çeyiz sandığının içinden -kimbilir kaçıncı kere- sayfaları sararmış kitabı çıkardı. Renksiz böcekler gibi kıvrılan, sürünen, ansızın yukarlara fırlayan harflerle doluydu sayfalar. Kitap öylece akıp gidiyordu. Durduğu yerde küflenen nesnelerin kokusu doldu odaya. Camsap korkuyla karışık bir ilgiyle bakardı bu sayfalara. Neden sonra konuştu, çok önceden verilmiş ama bekletilmiş bir kararla :

— Ağlama ana, dedi. Ağlama. Ne babamın istedikleri ne de senin saydığın işler uygun bana. Kitaplar okuyup bilgi edinemem ben. Bir yerlere kapanıp çalışamam ben. Yollan seviyorum; dağ tepe aşayım, kendimi deniyeyim istiyorum. Arkadaşlar eşkiya takibine çıkacaklar dağlarda. Para ver, iki merkep alayım, Kaplanlar Deresinin oralarda bahtımı sınayayım. Ödüller falan varmış işin ucunda. Hem eşkiya yakalayamazsam bile odun keserim. Yani eli boş dönmem yanına. Önceleri söylemedimdi istemezsin diye ama artık çaresiz -

Anası, o konuşurken, ağlamaya alışkın, tekdüze bir sesle ağıtını sürdürdü: yitip gitmiş sevgilere, tükenmiş umutlara, dağ başını bekleyen korkuya, yalnızlığa ilişkin bir şarkıydı bu.

-- Günah gitti benden, dedi sonunda. Ellerini iki yanma bıraktı.

Camsap, konuşulanların etkisi yitmeden hızla kalktı yerinden, ceketini giydi, kasketini kaptı. Son-

ra koştu, ellerini öptü anasının, yanaklarını öptü. 0 titrek elleriyle sandıktan para çıkarırken Camsap, rafta dizili duran şişelere, acı biber salçasına, sumağa, ocağın yanından sarkan kıpkırmızı biberlere, kuru patlıcanlara baktı. Yağ tenekelerinin içinde yeşermiş fesleğenlere. Hepsi içinden koptukları bereketli Adana toprağının rengini, kokusunu devşirmişlerdi. Genzi yandı ama eşikten adımını attı.

CAMSAP'IN ZAMAN İÇİNDE YOLCULUĞU

Ne zamandır bu mağaradaydı, kestiremiyordu. Dışardaki soğuk dapduru yansıyordu mağaranın duvarlarına. O yüzden büsbütün karanlık geliyordu içersi. Camsap o güne kadar ilk kere yalnız kaldığını düşündü. Korunmasızdı, uzaktaydı. Çevresindeki irili ufaklı taşlar, özellikle o kocaman mermer taş, mağaranın ağzını bütün bütün örtüyordu. Koyu karanlıkla bilenen düşüncelerinin gidişine bıraktı kendini, gözlerini yumdu. Karın içinden anasının sızıldayışını duyuyordu. Ama geri dönmek yoktu artık. Bir kere yol kapanmıştı. Ne yapabilirdi?

Bir gök gürültüsüyle bölündü düşünceleri. Biraz önce, merkepleri gütmek için aldığı değnekle yere gelişigüzel çizgiler çizmiş, oyalanmıştı. Şimdi toprakta rasgele açılan bir delikten çıkan akrep, yalpalayarak üstüne doğru geliyordu. Yalnızlıkta biçimlerini değiştiren, abartan bütün nesneler gibi büyümüştü akrep, bir yarasanın boyutuna varmıştı.

Camsap kalktı. Değneğiyle akrebin kafasına vurdu; kıskaçlar, bacaklar, iğneli kuyruk kıpırtısız kalana kadar bekledi. Mağaraya usulca yayılan öz-

suyun üstüne basmamaya çalışarak deliğin oraya yürüdü. Kanlı değneğiyle deliği kurcaladı, genişletti, açtığı geçitte ilerlemeye başladı. Ansızın binlerce arının sağdığı bir bal tadı doldu ağzına. Kuyunun ağzı bir bahçeye açılıyordu. Adları bilinmedik, kokuları duyulmadık çiçeklerin, otların, ağaçların, dev yaprakların yeşil ışınlarıyla düşsel bir bahçe uzanıyordu gözlerinin önünde. Sınırsızlıktı bu, sessizlikti, genişlikti. Kakmalı, değerli mücevherlerle süslü bir taht duruyordu karşısında. Uzaktan bir fıskiyenin sesi geliyordu. Camsap dalgın dalgın ilerledi, tahta yanaştı. Girdiği demir kapı artık çok gerilerde kalmıştı. Bir daha duydu gökgürültüsünü. Tepesinde bulutlar aralandı. Bir kuş, mevsimi değiştirdi kanat çırpışıyla; artık bahardı. Kokular, renkler, otlar egemendi. Gökgürültüsünü duyan ifritler, kaim ipekli kumaştan yeşil giysileriyle gelip tahtın yanında sıralandılar, bahara uydular, bahçenin öte ucuna baktılar, beklediler.

Çok geçmeden kocaman bir ifrit çıkageldi. Başında sayısız mücevherle işlenmiş bir tepsi taşıyordu. Tepsiyi tahtın üstüne bıraktı. Tepsinin içinde kafası tıpkı insan kafasına benzeyen küçücük bir yılan vardı. Gövdesi bembeyazdı. Yılanlar, suskun gözlerle bakıyorlardı saçlarından, parmak uçlarından. Camsap korkuyla karışık bir tansımayla dizlerinin üstüne çöktü: delikanlıları yaz geceleri düşlerinde aldatan, genç kızlan memeleri büyürken döşeklerinde yüzüstü uyutan güzel Şahmeran'dı.

— Aziz konuğum, diye dile geldi Şahmeran. Hoş geldin. Süt ve bal akan ülkeye hoş geldin. Sakın korku düşmesin içine. Gördüğün ifritler benim dostlarım, yardımcılarımdır. Sana onlardan kötülük gelmez. Onlar Şahmeran derler bana, asıl adım

Yemliha'dır. Sen kimsin? Nerelerden geldin? Yolun nasıl düştü buraya?

Camsap, ifritin getirdiği yemiş tepsisine uzanırken bir yandan da anlatmaya başladı. Arkadaşlarının ödülü aralarında paylaşmak için kendisini nasıl aldattıklarını, mağaraya kapatıp merkeplerini aldıktan sonra nasıl kaçıp gittiklerini bir bir anlattı.

— İşte böyle, diye bağladı sözü.

— Demek, dedi Şahmeran üzgün bir sesle, insanlar gene buldular yerimizi. Tedirgin edecekler bizi; artık rahat yok.

— Korkmayın Şahmeran'ım, dedi Camsap. Onlar kendi suçlarıyla bağlılar. Suçları ortaya çıkmasın diye arkadaşlarım kimseye söylemeyeceklerdir mağaranın yerini.

— Öyle deme, dedi Şahmeran. Sen beni gördüğünde ürktün, değil mi? Gizleme, evet ürktün, Ama ben de senden öyle ürktüm. Çünkü ademoğullarıyla bir vazgeçtim vardır benim. Onların hilelerini, düzenlerini bilirim; ihanetlerini bağışlamaya alıştım çoktan.

-- Ben hiç ele verir miyim sizi? diye diretti Camsap.

— Onu sonra göreceğiz, dedi Şahmeran. Ama iyi bir başlangıç değil bu. Bir ihanet sonucu gelmişin ya buraya; yolun kötülükle belirlenmiştir artık. Çünkü ihanet, bir kere başlamayagörsün, kılık değiştirip sürer insanın hayatında.

— Öldürseler bile, söylemem yerinizi Şahmeran'ım, dedi Camsap. Gözleri yaş içindeydi.

— Bak, dedi Şahmeran gülümseyerek, kulak ver. Sonra anlatmaya başladı :

BELKİYA'NIN ŞAHMERAN'A İHANETİNİN HİKÂYESİDİR.

— Ey Camsap! Vaktiyle Beni İsrail'den Yeşu adında bir hükümdar vardı. Ve Rab onunla birlik oldu. **Ve tsrailin bütün cemaatinin ve kadınların ve çocukların, ve aralarında yürümekte olan garip**lerin **karşısında Musanm bütün emrettiklerinden Ye**şuun **okumadığı bir söz kalmadı. Ve Yeşu bir gün kavminden sordu: «Eğer Rabbe kulluk etmek gö**zünüzde **kötü ise, atalarınızın kulluk ettikleri Irmak ötesindeki ilâhlara mı, yahut memleketlerinde otur**duğunuz **Amorîlerin ilâhlarına mı, kime kulluk ede**ceğinizi **bugün seçin; fakat ben ve evim halkı, biz Rabbe kulluk edeceğiz.»** Ve kavm, Rabbe kulluk edeceklerini bildirdiler. **Ve Yeşu kavma dedi: «Rab**be **kulluk edemezsiniz, çünkü o kutsal Allah'tır, o kıskanç Allah'tır; günahlarınızı ve suçlarınızı ba**ğışlamıyacaktır. **Eğer Rabbi bırakırsanız ve yaban**cı **ilâhlara kulluk ederseniz, o zaman size iyilik et**mişken **dönecek ve size kötülük edecek, ve sizi bi**tirecektir.»

Çiinkü Yeşu da kıskançtı. Bir gün Musa'nın kitabını okurken son zaman Tanrı elçisinin iyi huyuna, kutsal adaletine ilişkin bir bölüm çarpmıştı gözüne. Beni İsrail kavminin onun ümmetinden olmaya savaşacaklarını sezmişti. Hemen o bölümü çıkarttı Kutsal Kitaptan, gümüş bir çekmeceye koydu. Çekmeceyi ağzını mühürleyip küçük bir odaya sakladı ve odanın da çevresine kalınca bir duvar çektirdi. Eee, insanoğlu bu...

Yıllar geçti. Tahtta Belkiya vardı; Yeşu'nun soyundandı. Garip bir yaradılışı vardı Belkiya'nın

Meraklıydı, savaşçıydı. Günün birinde hazine dairesini gezerken kalın duvarlarla çevrili küçük odayı gördü. Hemen yıktırdı duvarları, çekmeceyi buldu, mührü söktü.

Yazı, karanlıkta ve gizlilikte beklemişti yıllardır; büsbütün güzelleşmişti. Belkiya, son zaman elçisinin kişiliğine, erdemlerine vuruldu birdenbire. Daha önce hiç duymadığı bir sevgi, bağlılık duydu yüreğinde. Ve o zaman gözlerinin önünde develerle uzayıp giden sapsarı kumlu, bol rüzgârlı, hurma ağaçlı yollar belirdi. İçi içine sığmıyordu artık. Tacı tahtı gözü görmüyordu. Yerine küçük kardeşi Kahir'i bıraktı, yola çıktı.

Bir süre sonra deniz kıyısına vardı yolu. Gemileri, deniz adamlarını gördii, tuzlu denizin rengini almış yelkenlileri gördü. İnsanoğlu... çırpman bir kayık, bir gemi görür de atlamaz mı içine? Çekip gitmez mi hiç? Gemi o gün yelkenlerini şişirip Şam şehrine bağlı kıyı kasabalarından birine doğru yola çıktı, Belkiya mutluydu, dileğine nasıl kavuşacağını, sevdiğini nerde bulacağını bilmiyordu ama bir kere yola çıkmıştı ya.

Vardıkları ıssız bir adada mola verdiler. Yolcular, dört bir yanına dağıldılar adanın; Belkiya da onlarla birlikte tadına doyulmaz yemişlerden toplamaya başladı. Ama deniz yolculuğuna alışık değildi Belkiya. Bozkır adamıydı ne olsa. Çok geçmeden gözleri kendiliğinden kapandı, dinlendiği ulu ağacın dibinde uykuya daldı. Deniz ve yemiş kokularıyla nemlenmiş rüzgârda tatlı tatlı uyudu..

Gözlerini açtığı zaman herkesin gitmiş olduğunu gördü korkuyla. Yapyalnızdı. Ne yapacaktı bu ıssız adada. Yalnızlıkta adımlar, hep aynı yere ge-

tirir insanoğlunu. Belkiya da ne kadar dolaşırsa dolaşsın hep o ulu ağacın gölgesinde karar kılıyordu. Bir ara uzaklarda, kayaların arasında bir kayık çarptı gözüne. Hemen kayığa atlayıp denize açıldı. Buraların rüzgârları sevecen olur. Rüzgâr kayığın arkasından usulca itip başka bir adaya getirdi Belkiya'yı. Benim adama. O da tıpkı senin gibi önce çok ürktü bizi görünce. Bizse sevinçliydik. Dış dünyadan birileri geliyordu: uyanma zamanımız gelip çatmış mıydı yoksa?

— Hiçbir insanın ayak basmadığı bu bölgeye nasıl gelebildin ey Belkiya? diye sordum ona.

Bana, son zaman elçisine tutkun olduğunu, onu buluncaya kadar dolaşacağını anlattı.

— Seni kolay sahvermezdim buralardan, dedim, ama arayış içindesin, buna büyük saygım var. Yalnız bizim buralarda olduğumuzu kimselere söylemeyeceksin. Son zaman peygamberine de soracaksın bizim uyanma zamanımız gelmiş mi ve sonuç nedir.

Belkiya, biraz önce senin yaptığın gibi dizüstü çöktü, gözleri dolarak söz verdi bana ve öğüdüme uyarak Kudüs'e doğru yola çıktı. Onun Ukap'a uyacağını, bana verdiği sözü böylesine çabuk unutacağını nerden bilebilirdim? Ukap, Remil biliminde uzmanmış. Kimileri vardır; hırs, sessizce, bir ırmak gibi akıp gider içlerinde; yüzeyde, dışardan bakıldığında çırpıntısız, usul görünürler. Ama en ufak bir taş atılmayagörsün... Bilgi ve eğitim Ukap'ın uyuyan hırsını derinden dalgalandırmış, üstelik çevreye yayılacak, çevredekileri de bozacak hale getirmişti işte. Belkiya'yı koruyorum, kayırıyorum sanma. Aşk, gözlerini kör etmişti onun, be-

ni bile kullanabilirdi bu uğurda. Yoksa aşkın doğruluğu nerde kalır?

Ukap, eski kitaplardan Hazreti Süleyman'ın bir mührü olduğunu, bu mühür sayesinde perilere, cinlere ve bütün hayvanlara söz geçirdiğini okumuş. Süleyman öldükten sonra, yedi denizler ötesindeki bir adaya götürülmüş, altın bir tahta oturtulmuştu. Yüzük biçimindeki mühür de parmağındaydı. Ukap, yedi denizleri aşmanın yollarını arıyordu nicedir. Bir ot vardı, evet. Tabanlara sürüldü mü insanı denizin üstünden karada yürüyormuşcasına geçirten bir ot. Ancak Şahmeran'm tanıyabileceği bir ot. Çünkü Şahmeran'ın geçtiği yerlerdeki otlar dile gelirler, ne işe yaradıklarını, tözlerinde ne olduğunu söylerler ona.

Kudüs'e gelen yabancının çok yerler gezip görmüş olduğu haberi tez yayıldı. Ukap, hemen yanına vardı Belkiya'nın. Hazreti Süleyman'ın parmağındaki tılsımlı yüzüğü ele geçirmek istediğini anlattı; kendisine yardım ederse o da sevdiğine kavuşabilirdi. Belkiya kandı; aramanın bulmakla bir olduğunu sandı. Oysa Ukap, dünyayı elde etmek, insanları yönetmek tutkusundaydı. Sevgi söz konusu değildi onun için. Ne yazık ki Belkiya onu kendinden sandı... Demirden bir sandık yaptırıp yola çıktılar, bana görünmeden adaya yerleştiler. Ukap sandığın içine carpdan iki çanak koymuştu. Birinde süt, öbüründe şarap vardı çanakların. Hangi yılan süte ve şaraba karşı koyabilir? Önce sütü, sonra şarabı içtim, yerimden kımıldayacak gücüm kalmamıştı. Ayıldığımda sandığın içindeydim; seslerden anlaşıldığına göre bir gemide.

— Ey beni yakalayıp tutsak edenler! diye ba-

ğirdim. Kimsiniz siz? Benden ne istiyorsunuz?

Ukap'm kalın sesi yükseldi :

— Ey Şahmeran, dedi. Hiç korkma, sana kötülük edecek değiliz. Aradığımız şeyi bulmamıza yardım edersen salıvereceğiz seni.

— Söyleyin, dedim, söyleyin bakalım neymiş aradığınız. Belki şimdiden bulup bulamıyacağınızı size söyleyebilirim.

— Arkadaşımla ben, dedi, tabanlara sürülünce insanı denizin üstünden geçirten bir otun peşindeyiz. Onu bulunca doğru Hazreti Süleyman'ın adasına gidip mührünü alacağız. Böylelikle bütün dünyayı ele geçirebileceğim.

Bu büyük tutku beni şaşkına çevirmişti. Ama hiç kimsenin dünyayı ele geçiremeyeceğini, sonunda kendi tutkusunun ateşiyle yanıp kül olacağını bildiğim için iç rahatlığıyla karşılık verdim:

— Peki, dedim.

Geçtiğimiz yerlerde bütün otlar, çiçekler, ağaçlar dile gelip hangi tözü taşıdıklarını, hangi derde derman olduklarını söylüyorlardı bize. Ama iki arkadaş otlara, çiçeklere kulak kabartacak durumda değildiler; yalnız işlerine yarayacak, kullanabilecekleri ot vardı gözlerinde. Kırk gün dolaştıktan sonra otu bulduk. Sonra, isteğim üzerine beni eski yerime getirdiler. Tabanlarına otun suyundan sürdükleri için denizin üstünde kolaylıkla yürüyebiliyorlardı.

Sandıktan çıkarıldığımda Belkiya'yla karşılaştım. Şaşkınlığımı var sen düşün artık.

— Belkiya, dedim, ey hayın Belkiya! Bana verdiğin sözü ne çabuk unuttun. Hem beni kırk gün tutsak ettin hem de yerimizi insanlara gösterdin Demek ademoğlu gerçekten dönekmiş.

Belkiya, utançtan kıpkırmızı kesildi. Sıkıla bozara,

— Şahmeran'ım, dedi, bağışla beni. Sevda gözlerimi kör etti. Ama bak sana hiçbir zararım dokunmadı.

— işte ben de size o yüzden bir öğüt vereceğim dedim. Süleyman'ın mührünün peşinde koşmaktan vazgeçin. O uzak bir gelecekte başkalarının kısmeti olacaktır. Tek kişi elde edemeyecektir onu; o herkesin malıdır çünkü. Hem siz gözünüzün önündeki değerleri seçecek, onlara sahip çıkacak yetenekte bile değilsiniz.

— Ne gibi değerler? diye sordu Ukap.

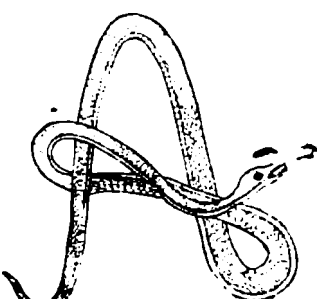
— Sözgelimi bir ot vardır, ölmezotu derler adına, suyunu içen ölümsüzleşir; başka bir ot vardır, neye sürsen altın olur, bundan böyle altın değeriyle sürer gider. Ama siz bu otların erdemlerini kendi seslerinden dinlediğiniz halde geçip gittiniz.

Ukap, geri dönmemizi, o otlan arayıp bulmamızı istedi ama bir tuzağa ancak bir kere düşülür. Yine de Belkiya'ya acıyordum. Yanına yaklaştım, gizlice,

— Sana son öğüdüm Belkiya, dedim, iyi dinle beni. Süleyman'ın mağarasına varınca sakın onun yanma yaklaşma. Bırak Ukap yaklaşsın.

Sonra onu acınacak kadar bitkin ve yalnız bırakarak adama döndüm, ifritlerimle birlikte ademoğlunun kötülüklerinden korunabileceğimiz bir yer düşünmeye başlacfık. Sonunda bu gördüğün yere taşındık. Tatlı uykumuz kısa ve tatsız bir serüvenle kesilmişti. Kendimizi korumak zorundaydık. Gene de ademoğlunun hilesinden ve düzeninden uzaklaşabilmiş değiliz. Düşün ki o, hayvanların en yırtıcısını, kuşların en uçucusunu, balıkların en tez kayış-

]ısını buyruğu altına almıştır. Oysa bizim gücümün sevgiden, bağışlamaktan gelir. Ne kadar güçlü olursak olalım ondan korkarız bu yüzden.

CAMSAP SORUYOR

— Şahmeran'ım, diye söze girdi Camsap. Sen ademoğullarının uzağındayken bile onlardan tedüv gin oluyorsun. Beni yambaşında görmek daha güç gelmeyecek mi sana?

— Benim gördüğüm son ademoğlu Belkiya'dır, dedi Şahmeran. Seninle bir kere daha denemek isterim düşüncelerimi.

— iyi ama ben buradayken nasıl denersin? Sal beni, bırak kendi soyuma, kendi tanışlarımın arasına döneyim. Bakalım orada ele verecek miyim seni.

— Çok güveniyorsun kendine, diye güldü Şahmeran. Başta hep öyle kolay gelir. Verdiğin sözün ağırlığı yalnızken ezer yüreğini, inan bana, yeryüzüne çıktığın an hemen buraları, beni anlatmak istersin. Gevezelik ederken kaçırırsın ağzından yerimizi. Sözlerini doğrulamak için söylersin ya da. O

da bizim sonumuz olur. Kendim için kaygılanmıyorum ama ifritlerim var. Onlardan sorumluyum ben.

— İfritlerin kimler? Aslında kimler bu ifritler? diye sordu Camsap.

— Bunu hiçbir zaman öğrenemiyeceksin, dedi Şahmeran kesin bir sesle. Ama şunu bil ki yeryüzünün bütün erdemlerini, binlerce yıldanberi süregelen değerleri, sevgiyi, bağlılığı ve direnmeyi taşırlar yüreklerinde, geliştirirler. Ve umudu. Benim gibi yarı yılan yarı insan olmadıkları için de kararlıdırlar, savaşçıdırlar. Bağışlamak onlara göre değil.

— Ben ne yapacağım burada peki? diye sordu Camsap. Zaman nasıl geçecek? Sonra zaman neyle ölçülüyor burada?

— Güneşi görünce Kaf Dağı'na göçeriz, dedi Şahmeran. Orada doğanın bambaşka özellikleri geçerlidir. Sen de gel bizimle. Durumunu bu arada düşünürüz, bir çözüm yolu ararız birlikte. Zaman da sandığından kolay geçer. Her gün Belkiya'nın serüveninin bir bölümünü anlatırım sana.

— Kaç gün sürer? diye atıldı Camsap.

— Bin geceden az, dedi Şahmeran. Biliyorsun zamanın akışı hızlandı. Hadi yat, uyu artık.

SÜLEYMAN'IN MÜHRÜNÜN ARDINDAN

Belkiya ile Ukap'ın yolculukları uzun sürdü. Sonunda Süleyman'ın adasına geldiler. Denizin kokusundan, ağaçların yeşilliğinden, bitkilerin bereketinden bildiler bunu. Ağaçların arasından yere çarpan aydınlık gözleri yakıyordu. Taşlar renk

renk yanıyorlardı ışıkta: zümrüt, lâl, yanardöner elmas. Ukap'la Belkiya, gözleri ışığa ahşana kadar beklediler, durdular, sonra ağaçların sıklaştığı koyu yeşil bir ağ halini aldığı yere, korunun bitimindeki mağaraya doğru koşar adım gitmeye başladılar. Mağaranın kapısında içerdeki karanlığa dışardan ustalıkla ışık damıtan bir örümcek ağı vardı. Ağı usulca delerek girdiler içeri. Peşlerinden de rüzgâr girdi; tam karşılarında duran som altın tahtın üstüne gelişigüzel fırlatılmış ipekleri, sırmaları, kadifeyi, bürümcük tabakalarını dalgalandırdı.

Tahtın üstünde genç, yakışıklı bir adam uzanmış yatıyordu. Göğsünde kavuşturduğu ellerinin parmakları ince uzundu. Serçe parmağındaki kızıl yakuttan yüzük pırıl pırıl yanıyor, dört bir yana ışık saçıyordu. O zaman Belkiya ile Ukap anladılar ki mağarayı aydınlatan bu kırmızı ışıktır ve ormanın yeşili, denizin mavisi bile bu ışıktan gelmektedir.

Belkiya'nın bu görkem karşısında dili tutulmuştu.

— Ne o? diye azarladı Ukap. Gidip alsana yüzüğü.

Gelgelelim Belkiya, öğüdü unutmamıştı.

— Sen git, dedi. Ben istemem.

— O zaman, dedi Ukap, ben dönünceye kadar sana öğrettiğim tılsımlı sözcükleri mırıldanırsın. Dualar seni kötülüğe karşı koruyacaktır.

Sonra, kendisi de tılsımlı sözcükler mırıldanarak. tahta yaklaştı. Tam elini yüzüğe uzatacağı sırada, yepyeni, bembeyaz bir ışıkla doldu mağaranın içi; yıllarca öteden gelen kalın, gizlemli bir sesle yankılandı:

«Ve kıral Süleyman bütün İsrail'den angaryacılar topladı ve angaryacılar otuz bin adamdı. Ayda on bin adam olmak üzre bunları sıra ile Libnaıı'a gönderdi; bir ay Libnan'da ve iki ay evde kalırlardı. Ve Süleyman'ın yük taşıyan yetmiş bin ve dağlarda taş kesen seksen bin adamı, bunlardan başka Süleyman'ın işte çalışan kavmin üzerine hükmeden, işin başında bulunan üç bin üç yüz baş kâhyaları vardı. Ve kıral emretti, ve onlar evin temelini yonulmuş taşla atmak için büyük taşlar, değerli taşlar kestiler. Ve Süleyman'ın yapıcıları ve Hiram'ın yapıcıları ve (leballılar onları yonttular ve evi yapmak için keresteyi ve taşlan hazırladılar.»

Ukap, tılsımlı sözcükleri dilinden düşürmeden, şaşkınlık içinde tahta doğru yürüyordu. Tahtın altından sürünerek çıkan ejderhayı görünce korkuyla erz ağacından yapılma duvara dayandı. Ejderhanın ağzından ateşler çıkıyordu ve gözleri, Ukap'ın gözlerine dikiliydi:

«Ve on birinci yılda, sekizinci ayda, Bul ayında, ev bütün şekline göre, ve bütün kısımları ile bitirildi. Böylece yedi yıldır onu yapmakta idi. Ve Süleyman on üç yıldır kendi evini yapıyordu ve bütün evini bitirdi. Ve Libnan ormanı evini yaptı.»

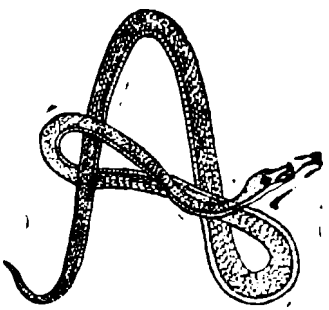
Ukap cesaretini toplayıp bir adım daha attı tahta doğru. Ansızın ejderhanın soluğunu yüzünde duydu. Yalaz yüzüne değip geçmişti. Yine davranacakken bir gökgürültüsü...

Belkiya, gökgürültüsünü izleyen kısacık süreyi: Ukap'm korkudan kıpırdayamıyan dudaklarını, ejderhanın ağzından fışkıran ateşi, sonra kocaman bir gövdenin saydam bir örtü gibi yavaşça, çok yavaşça yere süzülüşünü gördü, kavradı. Ukap'm kül-

lerine basmamaya çalışarak mağaradan çıkıyordu ki tahtın yanında dev yapılı biri belirdi:

— îşte oğlum, dedi, bu kadar. Onu üç kere uyardılar. Bu yüzük. Rab evini yapanların kısmetidir, dediler. Anlamadı. Sana gelince... beklediğinin gelmesine çok zaman var daha. Tez elden yurduna dön.

Ve Adam, ortadan kayboldu.

CAMSAP SORUYOR

— îyi ama Şahmeran'ım, dedi Camsap. Sen Belkiya'yı bir daha görmedin. Başına gelenleri nereden biliyorsun?

— Görmedim doğru, dedi Şahmeran. Ama bağlanmıştım bir kere ona. O bana ihanetiyle nasıl bağlandıysa ben de ona, suçunu bağışladığım için bağlanmıştım. Başından geçenleri merak ediyordum. Cinlerimden birini Mısır'a yolladım, Belkiya'nın sarayına. Sarayda toplantı varmış. Başvezir, Belkija'nın serüvenlerini anlatan bir kitap okuyormuş. Vezir okumayı bitirdikten sonra kitabını alıp çıkmış; atına binip evine dönecekmiş. Ata binmiş. Hiçbir

şey anlamamış önce. Ama biraz sonra atın hızlan* dığını, daha da hızlandığını, günbatımını şimşek gibi yararak bambaşka bir yöne doğru dörtnala gittiğini görünce korkudan şaşkına dönmüş ve anlamış ki bu at kendi atı değil, at kılığına girmiş bir cindir; çevresini kaplayan sis de günbatımının bitişini haber veren ılık akşam sisi değil, bilmediği bir dünyaya girişi kolaylaştıran başdönmesidir.

— Demek Belkiya'nın başından geçenleri o kitaptan okudunuz.

— Evet oradan.

— Peki vezir ne oldu?

— tşi bitince geri yolladım onu.

— Ama Şahmeran'ım, sizi ele verir, yerinizi söyler diye korkmadınız mı?

— Aramızda sevgi bağı yoktu ki beni ele versin. diye güldü Şahmeran. İhanet, sevgi söz konusu olduğu zaman vardır. İşte onun için seni, vezir gibi kolayca salıveremem.

— Şahmeran'ım, diye mırıldandı Camsap. Sana tutkunum, gizlemiyorum bunu ama ne üstüne istersen and içeyim; hiçbir zaman ele vermem sîzleri, yerinizi kimselere söylemem.

Sıla özlemi kısa sürede çökertmişti Camsap'ı. Yaşlanmış gibiydi, gözlerinin altında mor halkalar vardı. İfritlerin başı dayanamadı geldi, Şahmeran'm önünde diz çöktü.

— Ey Ulu Şah, dedi. Hepimiz adına yalvarıyorum sana. Bırak bu oğlanı, kendi yurduna dönsün. Kimbilir annesi ne kadar üzülüyordur. Onun ağlamaları hepimizin yüreğini dağlıyor, dayanamıyoruz. Size söz versin, and içsin, sonra bırakın gitsin. Yazgımız neyse o olsun.

— Olmaz, dedi Şahmeran. Sizin yazgınızdan

ben sorumluyum. Ben de üzülüyorum ama biliyorum ki insanoğluna güvenmek olmaz. Siz karışmayın bu işe.

— Peki daha ne kadar deneyeceksiniz beni? diye sordu Camsap.

— Şimdi uyu, dedi Şahmeran sevecen bir sesle, yarın sana Belkiya'nın başından geçenleri anlatırım yine.

BELKİYA SAVAŞTA VE BARIŞTA

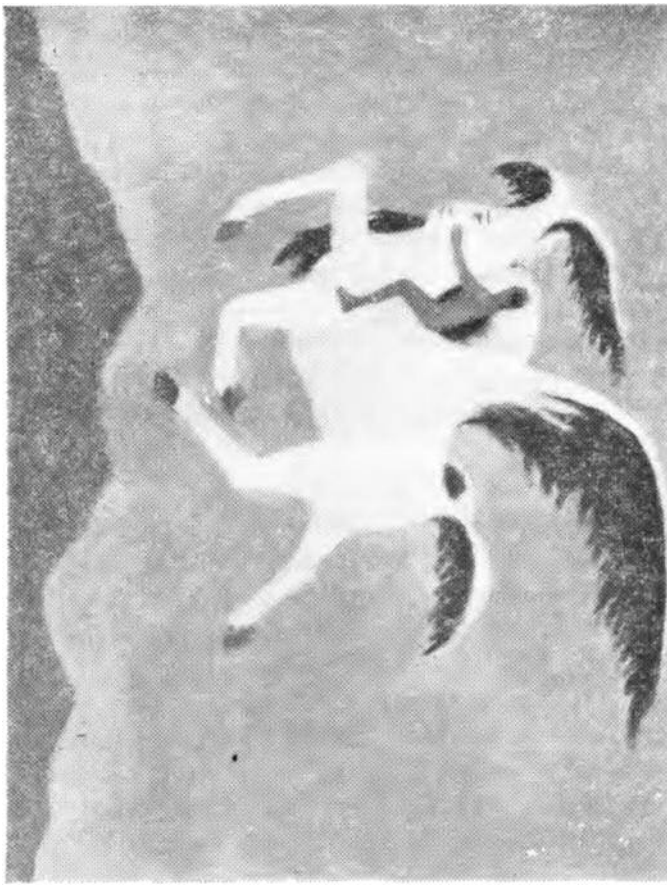
Belkiya, Süleyman'ın mağarasından çıktıktan sonra uzun bir süre yürüdü ve sonunda uçsuz bucaksız bir sahraya geldi. Sapsarı bir kum bulutunun arasından şaha kalkan atlar, sivri uçlu mızraklar, ses çıkarmadan kumlara yuvarlanan başsız gövdeler gördü. İki ordu cenk ediyorlardı anlaşılan. Onları uzun uzun gözledi. Sonunda, yenilen taraf kaçıp gidince, yenenlerin yanma yaklaştı. Öbürleri gibi bunların da cümlesi yeşil renkte ve ikişer kanatlıydı.

— Sen kimsin? diye sordular Belkiya'ya. Nereden geliyorsun? İn misin cin misin?

— Ben bir insanoğluyum, dedi Belkiya. Size zararım dokunmaz. Bırakın da yoluma gideyim.

— Biz bu konuda karar veremeyiz. Seni hükümdarımızın yanına götürelim. O ne derse o olur.

Belkiya'yı yüksekçe bir tepeye götürdüler. Tepenin üstündeki büyük tahtta yakışıklı bir adam oturuyordu. Uzaklardan kopup gelen sarı rüzgâr, sık sık aralarına çökeliyor, Belkiya'nm Hükümdarı bütün bütüne görmesine engel oluyordu.

Bu atın başı insan başıydı ve akbaba gibi altı tane kanadı vardı.

— Hoş geldin sayın konuğum, diyerek elini uzattı Hükümdar. Buyur otur. Cinlerim sana suyun, içkinin ve yemeklerin en iyisini sunacaklardır, kuşkun olmasın.

Belkiya, başından geçenleri bir bir anlattı, son zaman elçisine âşık olduğunu, onu ne yapıp yapıp bulmak istediğini de sözlerine ekledi.

— Ben de çöl rüzgârının, kuru bitkilerin ve hurma ağaçlarının böyle birinden söz ettiklerini duymuştum, dedi Hükümdar. Ama dünya işleri başımdan aşkın. Bak savaş içindeyiz.

— Niye savaşıyorsunuz? dedi Belkiya. Öbür cinler de tıpatıp sizin cinlerinize benziyor.

— Sen öyle sanırsın, dedi Hükümdar. Onların rengi bizim cinlerinkinden biraz daha koyudur ve kanatlan daha sivridir. Bu, onlann başka tannlara taptığını gösterir.

— Sordunuz mu? dedi Belkiya.

— Onlarla konuşmak, alçalma demektir bizim için.

— Ama benimle konuşuyorsunuz.

— Sen cin değilsin ki, dedi Hükümdar. Sen bizden başkasın. Seni kabul ederiz olduğun gibi ama kendimizden olanlara hoşgörümüz yoktur.

Belkiya, hiçbir şey anlamamıştı. Bir daha da bu konuya hiç değinmedi. Hükümdar, onu bir hafta ağırladı, sonra isteğine uyarak bir ata bindirdi ve veziri Amr'ın sarayına yolladı, insanların bulunduğu yere çıkan yolu yalnız vezir Amr biliyordu.

Belkiya, Hükümdara candan teşekkür etti, ata bindi. Bu atın başı, insan başıydı ve akbaba gibi altı tane kanadı vardı. Gökte bir yıldız gibi süzülüyor, kayalara bulutlar gibi yumuşacık iniyordu. Altı saat sonra vezir Amr, Hükümdarın atının gel-

diğini görmüş, onları karşılamaya çıkmıştı. At, Belkiya'nın serüvenini anlattı vezire, Hükümdarın selâmlarını iletti.

Bir-iki gün de orada kaldı Belkiya, sonra başka bir ata binerek insanların yanına dönmek üzere yola çıktı. îlk durağı, bir dağın doruğu oldu. Tepede iri gövdeli ve iki kanatlı biri duruyordu. Siyahlara bürünmüştü. Maşlahının iki yanından çıkardığı ellerinin birini doğuya, birini batıya uzatmıştı.

— Sen kimsin? diyerek Belkiya'nın selâmını aldı.

— Ben bir insanoğluyum, dedi Belkiya, yeryüzüne dönmek istiyorum. Yol gösterir misin bana?

— Ben gece ve gündüzün gidişinden sorumluyum. Onlara yol gösteririm, şaşırmasınlar diye. Doğuya doğru gidersen, başka bir dağa varacaksın. Orada rüzgârların yönetilme işleriyle uğraşan bir başka melekle karşılaşacaksın. Benden selâm söyle, sana yol göstersin.

Altı hafta sonra rüzgârları yöneten meleğin yanma varmıştı Belkiya. Ona insanların bulunduğu yönün nerede olduğunu sordu. Melek, parmağıyla doğuyu göstererek,

— îşte, dedi, şu yoldan gidersen Çin Seddi'ne varırsın. Öbür eliyle de rüzgârlara bağlı ipleri kaçırmamaya çalışıyordu. Azıcık bollatmayagörsün ipleri, kasırgalar, tayfunlar, anaforlar kasıp kavuruyordu yeryüzünü. Belkiya bir an, bu iplerden birine, yumuşak başlı bir rüzgârı sarkıtan ipe tutunup yeryüzüne inmeyi düşündü ama cesaret edemedi meleğe söylemeye.

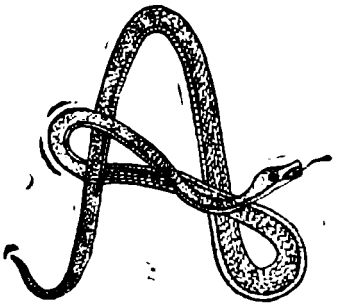
— Şedden içeri bırakırlar mı beni? diye sordu yalnızca.

– Bekleyeceksin, dedi melek ve anlattı: Her yıl baharın ilk günü Zülkarneyn gelir açar kapıyı. Musa'nın genç arkadaşı. Musa ona öğretilen bilgiyi edinmek, onun peşinden gitmek istemişti.

Ve o ne demişti: **«Sen benimle beraber bulunmağa dayanamazsın. İçyüzünü kavramana imkân olmayan bir şeye nasıl sabredebilirsin?»** Ama Musa ona isyan etmedi **ve** peşinden gitti. Sonunda Zülkarneyn, iki dağın arasında hemen hiçbir sözü anlamaz bir millete rasladı. Ondan bir sed yapmasını istediler. Ye'cûc ve Me'cûc denilen Çinlilerin bozgunculuğundan bıkmışlardı. Ve Zülkarneyn onlara dedi : **«Bana gücünüzle, emeğinizle yardım edin** de **sizinle onlar arasında sağlam bir sed yapalım. Çünkü onlar Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenlerdir.»**

Belkiya, şeddin dibinde beyaz sakallı bir ihtiyara rasladı. O da kapının açılmasını bekliyordu. Akdeniz kıyılarında ve çingene şarkılarında dillerden düşmeyen bengisuyu bulmak için gelmişti buralara. Buhara medresesinden. Sonsuz hayat pınarını ararken kaç kere ölümle yüzyüze gelmişti. Bu pınarın sularının kendine kısmet olmadığım anlamıştı sonunda. Belkiya'yı bir başına bırakıp çekti gitti.

Belkiya koca şeddin yanında küçük bir nokta gibi kalmıştı. Yorgundu, aradığını bulamadan döndüğü için üzgündü, üstelik bekleyecekti, beklemek zorundaydı. Derken şeddin kapısı hafif bir rüzgârla açıldı. Belkiya'yı içine aldı. Belkiya geniş bir alanda buldu kendini. Yerde bildiriler, gazeteler uçuşuyordu. Radyolardan sesler yükseliyordu. Üniformalı adamlar, kadınlar geçiyordu yanından. Belkiya, insanları görünce sevindi. Çok sevindi.

CAMSAP SORUYOR

— Belkiya'nın sevinmesi olağan, diye sözü kesti Camsap. Çünkü insan ancak kendi cinsiyle yaşayabilir, mutlu olabilir. Her şey için geçerli bu yasa. Belkiya'nın arayışı bu gerçeği kavramasına yardım etmiş hiç değilse.

— Ama aradığını bulamadığı için bir daha mutlu olamadı Belkiya, dedi Şahmeran.

— Olsun, dedi Camsap, çıkış yolu olmayan serüvenlerin boyunduruğundan kurtarmış ya kendisini. Siz de Şahmeran'ım, siz de benim kendi cinsime dönmeme izin verseydiniz...

— Benim yanımda daha mutlu olduğunu anlarsan?

— Dönerim, dedi Camsap.

Bu söz üstürie ifritler hep birlikte gelin tahtın yanında diz çöktüler.

— Bırakınız Şahımız, dediler bir ağızdan. Bırakınız da gitsin. Yalvarırız size.

— ifritlerime en büyük kötülüğü yaptın, dedi Şahmeran sert bir sesle. Acımayı, bağışlamayı öğ-

rettin onlara. Kararlılıklarını sarstın. Ama şunu unutma ki onları ele verirsen...

— Niçin vereyim? diye sordu Camsap.

— Sen vermezsin; verdirirler, dedi Şahmeran. Hak ararken dağlarda vurulanlar vardır ifritlerin içlerinde, namus yüzünden dağlara çıkmış olanlar.. Ödül için, para için, armağan için onları ele verecek olursan..

— Vermem, dedi Camsap.

— Seni serbest bırakacağım, dedi Şahmeran. Tutmanın yararı yok, biliyorum. Yalnız bana hamama gitmeyeceğin üstüne and içeceksin.

— Peki ama neden? dedi Camsap.

— Çünkü bizim sonumuz olur bu. Bir de Belkiya'nın hikâyesini dinleyeceksin. Bu kere devlet tutkusu, din aşkı, savaşma hırsı, yaşama kaygısı değil konumuz. Cihan Şah'ın katışıksız sevgi ardında koşuşu.

CİHAN ŞAH'IN ÇIKMAZA GİRİŞİ

Belkiya'ya Çin ülkesinde evinin kapısını açan ilk kişi Gülistan padişahı Tahur Şah'ın oğlu Cihan Şah oldu. Yol yorgununa yemek çıkarttı, içki sundu. Belkiya ona kendi başından geçenleri anlattı. Oda sıcaktı, yemekler güzeldi. Böyle tehlikeli serüvenler atlatmış yorgun bir yolcu için mutluluk bu değildi de neydi? Yeme içme boldu; Cihan Şah, konuksever bir dosttu. Konuşması hoştu. Kendi serüvenini anlattı:

Gülistan Ülkesi'nin şahı olan Tahur Şah'ın biricik oğluymuş. Babası genç yaşta tahtına oturtmuştu onu. Cihan Şah, adamlarıyla ava çıktı bir

gün. Kırlarda, ormanda nice yol aldıktan sonra bir geyik gördüler. Geyiğin incecik boynuzları, dostça bakan gözleri vardı. Onun ardından gittiler ve baktılar ki yerlerinden epeyce uzaklaşmışlar. Hız ve yorgunluk, askerlerin çoğunu sersemletmişti, hayvanlar sakatlanmıştı. işte geyik o sırada can korkusu ile suya attı kendini, yüzmeye davrandı. Cihan Şah'la adamları da, peşinden atladılar. Geyik vurmanın başa ne belâlar getireceğini bilmezlerdi ve evine konuk gelen yoksul bir velinin hikâyesini:

«Velilerden birisinin evine konuk geldi. Evinde yiyecek dahi bulunmadı. Mübarek başın aşağa duttı, gönü içinde eyitti: «Allahım, evime konuk geldi, nzıklarm sen ver!» dedi. Hemin saat dağda yürürken bir geyüceğe hitap geldi ki: «Ya geyicek! Filân dostumuzun evine konuk geldi hazır yiyeceği dahi bulunmadı. Tez, var eriş, seni boğazlasun, anlara yedirsiin!» dedi Allah Tealâ.

Filhal ol geyicek ol aradan öyle seğirtti kim gök tere battı. Geldi ol velinin kapsı önünde durdı. Boyuncuğun uzattı, «Boğazlan beni!» deyu işaret eyledi. Ol veli bunı gördi, ağlamak duttı, zari zari ağladı. Şol kadar ağladı ki görmeğe gelenler bunı esirgediler:

— Ne kati agladun, ey Tann dostı? dediler.

Eyitti:

— Nice ağlanmayım, ey yarenler, hacetüm kabul oldı!.. Hak Tealâ diledügüm verdi. Kişinün haceti kabul olmak, ne dilerse verilmek, hod fir'avniyet sıfatıdur! dedi.

Tazarru' dahi ziyade kıldı. Şol kadar ağladı ki ol görmege gelenler bunı esirgediler. Eyittiler:

— Ey Tanrı dostı! Bize nesne gerekmez, heman senlin duan gerek. Buyur bu geyicek gine gitsün! dediler.

Geyiceğe buyurdı. iki gözün öpti:

— Ey Mevlâmın geyiceği, dur, gine git! dedi.

Durdı, gitti"

Cihan Şah, işbu yorgun geyiceği kesekoydu. Bir fırtınadır koptu. Dalgalar dağ gibi yükseldi. Denizin balçıkla sıvandığını gören Tahur Şah, vezir Haccac'ı çağırıp remil attırdı. Anladı ki oğlu sağdır, ama günah işlemiştir ve kolay kolay geri dönemeyecektir. Rüzgâr, yolunu şaşırtacaktır.

Cihan Şah'la askerleri, yedi gün yedi gece, uğuldayan rüzgâra kulak verdiler. Sonunda rüzgâr dindi, hafif bir esinti çıktı, salı itelemeye başladı. Cezalarını çekmişler miydi? Karaya varınca hemen geyiği kızarttılar, etini yeyip açlıklarını giderdiler. Güzelce başını, açık duran gözlerini bir ağacın dibine fırlattılar. Sonra sordular. Neredeydiler? Silâhlarını alıp bulundukları yeri dolanmaya koyuldular.

Ansızın karşılarına insana hiç benzemeyen biri çıktı. İki gözlü, tek kollu tek kulaklı biriydi bu. Göz açıp kapayana kadar bu yaratıklar çoğaldılar. Yabansı seslerle ıslık çalarak çevrelerine doluşuyorlardı. Cihan Şah'la adamları kaçmaktan başka çıkar yol bulamadılar. Biraz sonra yağmur yine başladı. Rüzgâr delicesine esiyordu. Kum tepeleri yıkılıp gitmiş, küller uçuşmuş; yağmur, akan kanlan yıkamıştı.

Altıncı gün hava yatıştı. Ve Cihan Şah'la adam-

lan uzakta beyaz mermerden bir kale gördüler; kapılarına demir vurulmuştu.

- Kalenin içi boştu, dedi Cihan Şah. Yanından billûr gibi sular akıyordu gölgesiz. Adımlarım beni öd ağacından yapılma, değerli taşlarla süslü tahta sürükledi. Adamlarım da yanımda yerlerini aldılar. Bir süre sustuk, şaşkınlıktan konuşacak halde değildik zaten. Sonra ufak gürültüler, tıkırtılar, konuşma sesleri çalındı kulağıma. Yaklaşan adımlar, binlerce ayak sesi duydum. Maymunlar geldiler, eteğimi öptüler, bana ve adamlarıma türlü türlü yemişler sundular. Biraz sonra katır kadar büyük o sekiz köpek geldi. Arkalarındaki eğerler kusursuzdu. Köpeklere bindik. Gizli bir çekime uymuş gibiydik. Bir dağa vurduk. Tepedeki kocaman taş, daha uzaktan gözümüzü alıyor, içimizi ürküntüyle dolduruyordu. Baktık, okuduk. Taşın üstündeki yazı şöyle diyordu:

«— Ey insanoğlu! Ben de bir zamanlar senin gibi rüzgâra binip dünyayı dolaşmıştım. Günün birinde buraya düştü yolum ve anladım ki bu maymunlar da vaktiyle şenle ben gibi insandılar. Ama her türlü rezilliği, fitneciliği edinmişlerdi zamanla. Tanrı onlara bir peygamber gönderdi, doğru yolu gösterdi ama onlar peygamberi de kesip şehit ettiler, etini yediler. O zaman Tanrı, yaptığı yanlışlığı anladı, onları asıllarına döndürdü, maymun yaptı. O yüzden insanlara bağlıdırlar hâlâ. Yani sana hiçbir kötülükleri dokunmaz. Onlara şah ol. Cezalarını çektiler; yeniden erince varmalarına yardım et. Zaten istesen de gidemezsin buralardan. Bu ülkenin batısında ancak yedi yılda aşılabilir engin bir deniz vardır. Doğusu ateş diyarıdır; yanardağlarla, dağların toprağından yaratılmış korkunç yaratık-

larla doludur. Kuzeyde, karıncaların ülkesi uzanır. Bildiğimiz evcil, iyi yürekli karıncaların akıllı bir soyudur bu; köpek büyüklüğündedirler ve insanı paramparça edip öc alırlar. Bu maymunların asıl düşmanı olan gulyabaniler ise güneyde otururlar. Sık sık saldırırlar Maymunlar Ülkesi'ne. Bir türlü insan katma yükselemedikleri için hınçlıdırlar. Ancak insanoğlu ürkütebilir onları. Sen, maymunlara hükümdarlık edersen, bu sorun da kendiliğinden çözümlenmiş olur.»

Cihan Şah, o günü, yazıyı okuduğu o anı yaşıyormuşçasına kara bir kederle sarsıldı, başını elleri arasına aldı.

CİHAN ŞAHİN KURTULUŞU VE PARANIN OYUNU

— İster istemez yazgıma boyun eğdim, diye devam etti Cihan Şah. Orada kalmak zorundaydım; zaten maymunlar kaçmamıza engel olabilmek için salımızı parçalamışlardı. İlkbaharı bekledim. Biliyordum ki baharda, yeniden doğar insanoğlu, doğanın içinde yerini alır ve Zülkarneyn'in içtiği bengisuyla esrik, güçlükleri alteder. Ama bu arada boş durmadım elbet. Yönettiğim ülkenin köylerini, kentlerini karış karış gezdim. Kurtuluş yolunu aradım. Maymunlar Ülkesi'nden kaçış yoktu, dört yan tehlikelerle, ölümle kuşatılmıştı. Yalnız Karıncalar Ülkesi'ni aşmak biraz daha kolaydı belki. Şunu söyliyeyim ki Maymunlar Ülkesi cennetten farksızdı. Maymunlar beni hoşnut edebilmek için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlardı. Ben de kaç kere-

ler onlan gulyabanilerin saldırılarından korumuştum. Ama insan kendi yurdunu, kendi cinsini, kendi kalabalığını, kendi sokağını arar; ben de bir an önce babaocağıma, kendi ülkeme dönmeye can atıyordum.

Bahar gelmişti. Cihan Şah, bunu kutlamak için bütün maymunları biraraya topladı, sınıra yakın bir suyun başında bir şenlik düzenledi. Ateşler yaAıldı; kebaplar pişirildi. Ve şarap su gibi aktı. May munlar iyice sarhoş olmuşlardı. Cihan Şah gizlice topladı adamlarını, Yanardağlar Ülkesi ile Karıncalar Ülkesi arasında bir seçme yapmalarını istedi. Yanardağlar Ulkesi'nden geçmekle tehlikenin ağzına hep birlikte atılacaklardı. Oysa Karıncalar Ülkesi'nde savaşma olanağı vardı, hiç değilse üç-beş kişi kurtulabilirdi, sağ çıkabilirdi. Karıncalar ÜIkesi'ni seçtiler. Maymunlar otların araşma yatmış, sızmışlardı. Hemen yola çıkıldı. Atlar rüzgâr gibi gidiyorlardı.

— Karıncalar Ülkesi'ne vardığımızda güneş doğmak üzereydi, dedi Cihan Şah. Her yere bir dinginlik, baharın kokusu sinmişti. Ansızın nereden geldiğini anlıyamadığımız korkunç bir gürültü duyduk. Köpek büyüklüğünde karıncalar, damlardan, ağaç tepelerinden, yerlerdeki oyuklardan, tepelerin arkalarından kopup geliyorlardı. Binlerce, yüzbinlerce karıncaydılar. Sivri dişleriyle kollarımızı, bacaklarımızı, kulaklarımızı koparmaya çalışıyorlardı. Bir düş görüyorduk sanki; yürüyemiyorduk, kaçamıyorduk, sesimiz kilitlenip kalıyordu boğazımızda. Arkadaşlarımdan birçoğunun parçalanmışını, yeyilişini gördüm. Koparılmış burun-

larmdan, oyuk gözlerinden içeri mavi, siyah sinekler girip çıkıyordu.

Biz, birkaç kişi, deliler gibi koşmaya başladık, kan deresinin üstünden atladık. Önümüzde düz, kimsesiz yollar uzanıyordu. Ne kadar koştuk bilmiyorum. Sonunda karşımıza büyük bir kent çıktı. Işık içindeydi. Ne yazık ki aradan geçen büyük bir ırmak oraya gitmemize engel oldu. Çaresizlik içinde beklemeye başladık. Bu su şeddi nerede;! geçit verirdi ki! Suların sesinden başka ses yoktu, çıt çıkmıyordu.

Ansızın suyun karşı kıyısında bir ihtiyar belirdi:

— Yorulmayın boşuna, dedi, bu ırmağın geçiti yoktur. Geceyi orada geçirin, sabah su açılır, geçersiniz.

Gerçekten de sular çekildi ertesi gün. Cihan Şah yürüyerek girdi kente. Ve gördü ki her yer kapalı; sokaklarda bir ayak sesi bile yok. Mahalle aralarına vurdu. Açık bir kapıdan içeri baktı: ev sahibi, karısı çocuklarıyla yemek yiyordu. Cihan Şah, onlara bu ülkenin adını, milletini sordu. Şu karşılığı aldı:

— Biz Musa kavmindeniz. Bu kentin adı da Nehrevan'dır. Buyur, otur soframıza.

Cihan Şah, ev sahibinden her yerin neden kapalı olduğunu sordu ve öğrendi ki o gün cumartesidir. Bir zamanlar bu kent halkına cumartesi günleri balık tutmamaları buyurulmuş imiş. Ama onlar bu buyruğa karşı gelmişler. Cuma akşamından ağları ırmağa atar, pazar sabahı toplar, böylelikle yorulmadan bolca balık yakalamış olurlar imiş. Tanrı bu hileyi sezmiş ve o günden sonra ırmağı altı

gün akıtır bir Cumartesileri kurutur olmuş. Millet sularını Cuma gününden toplar imiş.

- O gece adamın konuğu oldum, ertesi gün beni çarşının içindeki dükkânına götürdü. Çevreme toplananlara başımdan geçenleri teker teker anlattım. Ülkeme nasıl dönebileceğimi sordum, iki yılda bir Yemen diyarından gelen kervanı beklememi salık verdiler. Meğer bu kavmin aklı ticaretten başka şeye ermezmiş. Yemen'den gelen kervan bunlara mal getirir, sonra mal alıp gidermiş. Şaşırmıştım doğrusu. Biz böyle kendi aramızda söyleşeduralım çarşı çığırtkanının sesi duyuldu:

— Bin altınla güzel bir cariye kazanmak isteyen yanıma gelsin, diye bağırıyordu.

Kimse yanaşmadı. Ben hemen gidip sordum. Çığırtkan, beni bir tüccarın dükkânına götürdü. Söylediğini yaparsam bin altınla güzel bir cariye verecekti bana. Hemen kabul ettim. Nicedir güzel bir kadına el sürmemiştim, param da yoktu. Tüccar beni o gece konağına götürdü. Su zambakları kadar beyaz bir cariyeyle zifafa koydu. Sabah da bin altın saydı avucuma. Sonra yola düzüldük.

Yedi saatte bir dağın eteğine vardık. Tüccar, altımızdaki deveyi osaat boğazladı, karnını yardı, sonra konuştu:

— Yapacağın iş şudur! Devenin karnına girip saklanacaksın. Buralarda gayetle iri kartal kuşlan vardır; biraz sonra gelip devenin leşini kaldırırlar. Seni alıp havanın içinden geçirirler. Konduğunu duyunca dışarı çıkarsın; kartallar, insanoğlu görünce kaçarlar, hiç korkun olmasın! Bizim millet mücevherini, altınını dağda saklar, mağaraya gömer. Sen bulduğun mücevherleri aşağı bana ata-

çaksın. Sonra yardım ederim; aşağı inersin. İniş, çıkıştan daha kolaydır her zaman.

Korkmuştum ama verdiğim sözü hatırlayınca hemen devenin karnına girdim. Gözlerimi yumdum. Kartallar yükseldikçe yüreğim daraldı. Sonunda beni bir dağın doruğuna bıraktılar. Havaya çıktım, bulduğum değerli taşların hepsini aşağı attım. Tüccar; geceleri yıldız gibi dağ başlarında yanan yakutları, samanyoluna dizilen altınları torbasına doldurduktan sonra güldü, beni yapayalnız bırakıp gitti.

Çevresi korkunç uçurumlarla kuşatılmış bir doruktaydım. Çok geçmez, yırtıcı kuşlara yem olurdum. Ne kadar dik olursa olsun, bir uçurumda bahtımı denemek, yazgıma boyun eğmemek zorundaydım. Gözü kapalı ölüme bırakamazdım kendimi. Bir yamaçtan aşağı koyverdim gövdemi, irili ufaklı taşlar ellerime, göğsüme, yüzüme girdi. Ayalarım yüzüldü. Dizlerim kan içinde kaldı, iniş kolaydı ama hızı bir başkaydı. O koca dağ da benimle iniyordu sanki. Durdurulmaz bir akış içindeydim. Sonra ayaklarım toprağa değdi. Kalktım. Elbisemi yırttım, kuşağımı ikiye böldüm. Yüzülmüş ayalarımın üstüne sıkı sıkı bağladım. Kan ve bulantı kesildi biraz sonra. Su sesleri, kuş sesleri ve alaca renklerin geldiği yöne doğru ilerledim sürüne sürüne. Ve nereye gelmiştim ey Belkiya! Kuşların Tekkesi'ne...

OIHAN ŞAH İLE GEVHERENGİN

— Köy kahvelerinde bilge ihtiyarların gençlere anlattıkları bir aşk hikâyesidir bu, dedi Cihan

Şah, Köylüler Gevherengin'le benim resimlerimize güvercinlere, Zümrüdanka'ya sevgiyle bakarlar. Her yıl, topluluğa yeni katılan delikanlılar, yüzleri pembeleşerek dinler bizim hikâyemizi. Evet böylece kavuştuk ölümsüzlüğe. Kurt sesleriyle dolu kış gecelerinde, kenar köşe hanlarda yolcuların içlerine su serptik.

Cihan Şah'ı Kuşlar Tekkesinde Şah Mürg karşılamış. Süleyman Peygamber burayı kuşların tekkesi etmişmiş, her hafta kuşlar orada toplanırlar imiş. Şah Mürg, Cihan Şah'a köşkü gezdirmiş, onu ağırlamış. Akşam olunca, kuşların toplantısına gideceğini söylemiş ve köşkün anahtarlarını ona bırakmış. Her yeri dolaşmasını, yalnız demir kapıyı açmamasını öğütleyip gitmiş.

— İhtiyar gidince canım çok sıkılmıştı, dedi Cihan Şah. Bütün odaları dolaşmıştım. Bir o demir kapı kalmıştı açılmadık. İnsanoğlu kapalı bir kapı görür de açmazlık edebilir mi ey Belkiya? Ne ettimse ettim, o kapıyı açtım. Birdenbire bir havuzun başındaydım. Batan güneş, suda kızgm bir iz bırakmıştı. Gökte üç beyaz güvercin dolanıyordu. Sonunda, yumuşak halkalar çizerek suyun kıyısına indiler. Hava, onların kanat sesiyle doluydu. Dalgın dalgın bakmıyordum ki onlar tüylerinden soyundular, kanatlarını usulca çıkarḍılar ve kız oldular. Hepsi birbirinden güzeldi ama en güzelleri küçükleriydi: Gevherengin. Yüreğim göğsümden fırlayacaktı sanki; su açıldı: bayılmışım.

Ayıldığımda, başımda Şah Mürg'ü gördüm. Havuzu kuşatan taşlarda güvercinlerden bir iz bile kalmamıştı. Sanki sudaki kırmızılığa karışıp gitmişlerdi. Şah Mürg'e başımdan geçeni anlattım, sö-

zümü tutmadığım için özür diledim. Meğer bunlar periler padişahının kızlarıymış ve her yıl bu havuza gelir yıkanırlarmış bir kere, sonra yurtlarına dönerlermiş.

Gelecek yıla kadar bekleyecektim. Elden ne gelirdi ki ?

— Küçüğün kanatlarını alır saklarsın, demişti Şah Mürg. O zaman bir yere gidemez, sana varmak zorunda kalır. Ben de araya girer gönlünü alırım onun. İhtiyar, bana çok acımıştı demek.

O bir yıl, gözümü açıp kapayana kadar geçti. Yalnız kızların havuzbaşına gelecekleri saat yaklaştıkça günler de uzamaya başladı. Şah Mürg'den bunun sevda demek olduğunu öğrendim. Sonunda, yine bir akşam saati, bahçedeki pusuya girmiş beklerken kanat seslerini duydum. Güvercinler havada göründüler; yine yumuşak halkalar çizerek havuzbaşma indiler. Yıkandılar uzun uzun. Ben bu arada gizlendiğim yerden çıkmış, küçüğün giysilerini kaptığım gibi uzaklaşmıştım. Ablaları, Gevherengin'in kanatlarını, tüylerini boşuna aradılar. Sonunda umut kesip kanat çırpa çırpa uzaklaştılar. Gevherengin yere çöküp ağlamaya başladı. Aldı Gevherengin :

Vurur iken tüylerimin sevinci
Işık gibi deresine dağına
Vurdu beni kader denen o avcı
Yaman düştüm *hk'* zalimin ağma

Geverengin, Cihan Şah'tan kanatlarını istedi. Aldı Cihan Şah :

Bana zalim deme ey yüzü mahım
Aşıkınım perişanım tel telim
Sen de ver gönlünü elinde elim
Gel güzel gidelim sevgi bağına

Bana zalim deme zalim kölenim
Aşkı muhabbeti baştan bilenim
Dünya ve ahrette bile olalım
Gel güzel gidelim sevgi bağına

İhtiyarın yanma vardılar, nikâh kıydırdılar. Cihan Şah, düğünü kendi yurdunda kutlamak istiyordu. Kanatlan verdi Gevherengin'e. O kuş giysilerine bürünürken, gitti Şah Mürg'ün elini öptü.

— Beni iyi dinle oğul, dedi Şah Mürg. Yurduna vardıktan sonra hemen al Gevherengin'in kanatlarını, bir daha da ona geri verme. Hadi yolunuz açık olsun!

Peri kızıyla Cihan Şah uça uça Gülistan Ülkesi'ne vardılar. Tahur Şah, büyük bir törenle karşıladı oğlunu. Birkaç gün sonra da düğün yapıldı. Ülkenin dört bir yanından çengiler, ateşbazlar, hokkabazlar çağırıldı. Pehlivanlar güreş tutup bilek büktüler, falcılar suya bakıp muştu okudu! ai.

Bir yaz gecesiydi. Gökte dizi dizi yıldızlar duruyor, ışık Gevhçrengin'in gözlerinde yansıyordu. Mutluydular. Yalnız kalmışlardı. Cihan Şah, karısına sarıldı; beyaz döşeğe birlikte uzandılar. Sonra yıldızlar bir bir söndü. Cihan Şah uyandığında gün ağanyordu. Döndü, Gevherengin yerinde yoktu! O zaman başına geleni anladı. Sevincinden kanatları gizlemeyi unutmuştu. Pencere açıktı. Hemen kal-

kıp pencereden baktı. Kargı damda bembeyaz bir güvercin duruyordu :

— Sana bir çift sözüm var ey Cihan Şah, diye dile geldi Gevherengin. Beni hile ile kendine aşık ettin, kendi cinsimden ayırdın. Sen de benim hilemi bağışla. Kanatlarımı takındım; doğru babaocağıma dönüyorum. Beni gerçekten seviyorsan dağ deniz demez ardıma düşersin. Gevherengin Kalesi'ne varırsın. Gerçek sevdanın yolu yokuştur, unutma.

Sözünü bitirdikten sonra kanat çırpıp uzaklaştı. Cihan Şah, suyun açılışını gördü önünde, düştü bayıldı. Ayıldığında babası, anası, saray adamları duruyorlardı çevresinde. Tahur Şah, oğluna oracıkta söz verdi. Gevherengin Kalesi'nin nerede olduğunu ne yapıp yapıp öğrenecekti.

Ertesi gün ülkenin her yanma çığırtkanlar yolladı. Tüccarlar, yolcular, bilginler saraya çağrıldı. Ama hiç kimse Gevherengin Kalesi'nin yolunu bilmiyordu. Aylar geçti. Tahur Şah oğlunu bir daha yitirme kaygısı içindeydi. Sarayda her gece eğlenti vardı. Cihan Şah'ı hoşnut etmek için yüzlerce cariye görevlendirilmişti. Ama Cihan Şah, Gevherengin'i bir türlü unutamadı.

O sırada komşu hükümdarlardan biri, Gülistan Ülkesi'ne savaş açmıştı. Cihan Şah, ordusunun başına geçti ve düşmanı darmadağan etti. Sonra bir kolayını bulup askerlerinden kaçtı. At üstünde Gevherengin Kalesi'ne doğru yola çıktı.

— Önce Bağdat kentine gittim, dedi Cihan Şah. Herkeslere sordum orada; Gevherengin Kalesi'ni bilen çıkmadı. Oradan Nehrevan'a geldim. İnsanoğlu, yürüdükçe, yeryüzünde kendisine kurulan tuzakları bir bir atlattıkça daha bir akılı, dayanıklı olur

Yeşilli allıydı. Bileklerinde kara halhalleri vard Gözleri zümrüttü.

ey Belkiya! Ben de yürüdükçe adımlarım açıldı, yolum düzleşti; kafamdaki bulanık tasarı ansızın ışıdı, gerçekleşti: Evet, bu kere de ben kullanacaktım parayı. Tüccarı oyuna getirecektim. Şah Mürg'ün tekkesine giden yol, bu oyundan geçiyordu.

Hemen çarşı çığırtkanını buldum. Tüccann yanına vardım. Devenin karnına girdim, dağın doruğuna çıktım. Ama artık korku yoktu içimde; yitirilecek hiçbir şeyim yoktu ki.. Kayalıklardan parçalana yuvarlan a inerken yaralarımın acısını bile duymuyordum.

Sonunda Şah Mürg karşımdaydı! Ayaklarına kapandım kutlu ihtiyarın. Toyluk edip kanatları açıkta koyduğumu söyledim. Gevherengin Kalesi'nin yerini sordum.

— Oğlum Cihan Şah, dedi. Delikanlılık taşınılır yük değil bilirim. Bak, toyluğunla hem kendini hem de beni yıktın. Sen mutsuz oldun, benim tekkemin düzeni bozuldu. Peri kızları o günden sonra bir daha buraya ayak basmadılar. Yerlerini de kimse bilmiyor. Tek umudum Zümrüdanka'da. Bir-iki gün sonra toplantımız var. Bekle, bir de ona soralım.

Zümrüdanka'yı masallardan bilirdim, görür görmez tanıdım. Beni kaleye götürmesi için yalvardım yakardım. O da acıdı bana. Yalnız perilerden korkarmış; ancak kalenin karşısındaki Billûr Dağı'na kadar götürebilirmiş beni. Ne kadar söz söylediysem, onu perilere karşı koruyacağımı ne kadar anlattıysam da kâr etmedi. Son durak Billûr Dağı'ydı.

Şah Mürg'ün duasını alarak yola çıktık. Yolda Zümrüdanka'ya bakıyordum. Masallardakinden daha güzeldi. Yeşilli allıydı. Bileklerinde kara halhal-

leri vardı. Gözleri zümrüttü. Onu ekmek ve suyla besledim. Başını sevdim. İnadından vazgeçti, bir dağ öteye götürdü beni. Karşımızda ışıl ışıl bir kale duruyordu. Gevherengin'in gözlerinden almıştı sanki rengini.

Zümrüdanka'yla vedalaştık. Koşa koşa kaleye doğru gidiyordum. Altından gümüşten ışıklar gözlerimi alıyordu. Ansızın periler çıktı karşıma. Beni yakalayıp mapushaneye götürdüler. Günlerce orada kaldım. Her şeye göğüs gerdim: alaya, horlanmaya, işkenceye. Sonunda peri padişahının huzuruna götürüldüm.

Padişah, hikâyemizi biliyordu. Benim kızına olan bağlılığıma, sevgimin büyüklüğüne saygı duyduğunu söyledi. Ben de ona başımdan geçenleri anlattım. Gevherengin geldi biraz sonra. Birbirimize kavuştuk. Meğer o, benim ardından geleceğimi biliyormuş, o da unutamamış beni. însanoğlu'nun mutluluğu tam olur mu hiç ey Belkiya! Bizi de zorlu bir yazgı bekliyordu. Gevherengin Kalesi'nde ben uzun süre duramıyordum, babaocağım gözümde tütmeye başlıyordu. Gülistan Ülkesi'nde de Gevherengin yabancılık çekiyordu. Neden sonra benimle yurduma temelli gelmeyi kabul etti. Uçan İfritlerin taşıyıcılığında yola çıktık. Rüzgâr ayaklarımızın altından kayıyordu, peri padişahının kanatlı ifritleri öyle hızlı uçuyorlardı ki. Kısa bir süre sonra yurdum göründü. .O zaman biraz mola vermek düştü aklıma. Yorgunduk, açtık. Ben hemen ateş yakmak için odun parçaları toplamaya koştum. İfritler, dalgın dalgın oturuyorlar, kimbilir ne düşler görüyorlardı.. Derken, nereden çıktığını anlayamadığım bir kurt sürüsü gördüm karşımda. Sivri dişleri, tez bacaklarıyla yanımdan geçip gittiler. DeH-

ler gibi peşlerinden koşmaya başladım. Kervanın oraya vardım ki ne göreyim!

Gevherengin, bin parça olmuş. Her yanı bir yere dağılmış. Beyaz peçesi kana bulanmış: bir o kalmış Gevherengin'den. İfritler, Gevherengin Kalesi'ne döndüler, kara haberi götürdüler. «Karasevda acısı hiçbir acıya benzemez,» demiş Periler Padişahı. «Kızımın kanını ben helâl ettim Cihan Şah'a,» demiş, «Tanrı da onu bağışlasın.»

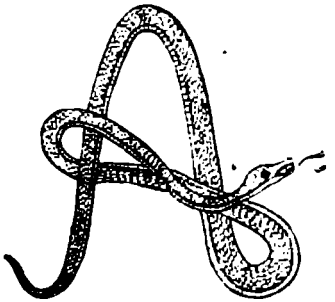
Ama ben kendimi bağışlamadım, ona bu kubbeli mezarı yaptım kendi ellerimle. Yanına kendi mezarımı da kazdım. Ölüm gelip beni de alıncaya kadar ayrılmayacağım yanından.

Cihan Şah susmuş, gözlerini yerdeki çukura dikmişti.

— Çok acı çekmişsiniz, dedi Belkiya. Gelin de insanların yanma dönelim birlikte.

— Ben kendimi öldürmeye bile kalkışmadım ey Belkiya, dedi Cihan Şah, ki bu erince kavuşmak olurdu. Cezamı sonuna kadar çekeceğim, hiç ayrılmayacağım buradan. Rüzgârla, toprakla dost oldum zamanla; derdimi anlıyorlar. Birazdan Hızır Ilyas gelir. Götürür seni tanışlarının arasına.

Ve Hızır İlyas Belkiya'mn elini tuttu, ve onu Mısır'a, sarayının önüne bıraktı.

CAMSAP SOKUYOR

Şahmeran soluk soluğa kalmıştı. Sonunu bir an önce getirmek için çok hızlı anlatmıştı Cihan Şah'ın hikâyesini. Karar vermişti artık, bu gece yurduna yollayacaktı Camsap'ı.

— işte, dedi, Beîkiya'nın serüvenleri burada biter.

— Belkiya mutlu oldu mu? diye sordu Camsap. Kardeşine, tahtına tacına, tanışlarına kavuşunca mutlu oldu mu?

— Olamadı, dedi Şahmeran kesin bir sesle. Tacı tahtı geri almadı kardeşinden, tanışlarını görmek istemedi. Onları görür görmez kavuşamadığı dost düşmüştü akima. Bir tapmağa sığındı, Cihan Şah gibi o da sonıuıu beklemeye başladı.

— Belkiya'nın hikâyesini bana neden anlattığınızı biliyorum Şahmeran'ım, dedi Camsap. Ama benim size olan sevgim bambaşka. Öyle derin şeylere aklım ermez benim, o yüzden de sonuna kadar bağlı kalabilirim size. Size bağlı kalmak, beni mutlu etmeye yetecektir, göreceksiniz.

— Ne olursa oLsun, dedi Şahmeran. Canımın bitmesine sen sebeb olma. Al sana yeterince altın, mücevher.. Hayatının sonuna kadar kimseye avuç açmazsın. Bir daha ödül peşinde koşmazsın. Bana ihanet etme olanağın azalmış olur böylelikle. Bir de., unutma, hamama gitmeyeceksin.

Camsap, yeniden and içti.

Şahmeran, ayrılışı çabuklaştırmak istiyordu. Hemen ifritlerinden birini çağırdı, Camsap'a çıkış yolunu göstermesini söyledi, sonra :

— Hadi, dedi, kararımı değiştirmeden, çabuk git buradan.

İfritler Şahlarının ağladığını ilk kere görüyorlardı :

— Beni yalnız bırakın, dedi Şahmeran.

CAMSAP'IN ZAMAN İÇİNDEN DÖNÜŞÜ

Ve Camsap eşikten içeri adımını attı. Anası sedire oturmuş, camdan dışarıyı gözlüyordu. Camsap'ı görünce şaşkınlıktan dili tutuldu, sevincinden çılgına döndü.

— A oğlum, a benim canım oğlum nerelerdeydin? diye sordu ona. Bir yandan da oğlunun yanaklarını, gözlerini öpüyordu.

Camsap, bu soruyu ustalıkla geçiştirdi, yalanın erdemine sığındı. Sonra sordu, ağız aradı:

— Kaç yıl oldu ölüm haberimi alalı ana?

— Tam iki yıl. Arkadaşların seni kaplanların yediğini söylediler. Öldün biliyorduk hepimiz. Yas tuttuk, ağıt yaktık.

— Arkadaşlarım nasıllar peki? diye sordu Camsap.

— Hepsi birer büyük tüccar oldular oğul. Beni ne zaman görseler para ya da erzak verip yardımda bulunuyorlar eksik olmasınlar.

— Var git ana, dedi Camsap. Git onlara, «Camsap döndü, sizi görmek istiyor,» de.

Camsap'ın arkadaşları haberi alınca şaşkına döndiilei. Hükümdar Keyhüsrev duyacak olursa idam edilirlerdi mutlaka. Mallarının yarısını gözden çıkardılar. Camsap'ın gönlünü almaya affını istemeye karar verdiler.

Camsap, onları bağışladı; hileyle, ihanetle kazanılmış paralarına el sürmedi. Nerede olduğuna ilişkin sorulan da suskunlukla karşıladı. Ondan sonra hep sustu. Eve kapandı. Şahmeran'ın sırrını ağzımdan kaçırırım diye kahveye bile çıkmaz oldu. Ve büyük sırrın yükünü yüreğinde taşıdı, ve ona ihanet etmedi. Arasıra, süt ve bal ülkesinde geçen günlerini anıyor, orada şimdikinden çok daha mutlu olduğunu anlıyordu. Ne var ki kocamış anasım bir daha yalnız bırakamazdı artık.

467 yılıydı.

ŞAHMERAN'IN UYANIŞI

Babil kıralı Keyhüsrev hastaydı. Kırmızı yaralar gün geçtikçe azıyor, bütün bedenini kaplıyordu. Kaç genç kızın, körpecik dulun, tutsakların, cariyelerin ve ortalıkta gezinen gariplerin kanım içmeye alışmış bedeni, o kanları geri püskürüyordu şimdi. Sihirbaz vezir Şehmur bu derdin devasını biliyordu: bütün günahları eritecek kadar temiz ve yaman, bembeyaz ve katışıksız Şahmeran'ın eti. Şehmur çıktı hükümdarın huzuruna, Şahmeran'm

etini istedi. Biliyordu ki halktan biri mutlaka görmüş olur Şahmeran'ı, Ve Şahmeran'ı gören insanoğlunun belden aşağısı gümüşlü pullarla kaplıdır. Başka insanlar göremezler bu lekeleri; beden, koruyucu bir özsuyla gizler onlan. Lekelerin ortaya çıkması için işbu insanın hamamda yıkanması gerekir.

Sokaklar, bir anda çığırtkanlarla doldu. Hükümdarın buyruğunu bildiriyorlardı halka. Herkes hamama gidecek, gitmeyenler zorla götürüleceklerdi. Hamamcılar bedava yıkayacaklardı kent halkım. Ülkeler Kıralı'nın buyruğuna karşı gelenlerin sonu idamdı. Camsap korku içindeydi. Gizlenecek bir yer arıyordu. GelgeleUm tek güvenli yer kalmamıştı kentte. Hükümdarın adamları doldurmuştu sokakları. Herkesi zorla hamama sürüklüyor, çıplak bedenini inceliyorlardı kahkahalar arasında. Halk horlanmıştı, incinmişti. Ama kimsenin birbirini kayıracak ya da gizleyecek hali yoktu. Korku sarmıştı Adana'yı.

Ve hükümdarın adamları Camsap'ı açlıktan vc korkudan yarı bitkin bir halde yakaladılar. Sürükleyerek hamama soktular, soydular, başından sıcak sular döktüler. Ve işte o an Camsap'ın belden aşağısı gümüş pullarla kaplandı. Onu yakapaça hamamdan çıkarıp Keyhüsrev'in huzuruna götürdüler; istediği adamı bulmuşlardı sonunda.

Hükümdar, önce tatlılıkla yola getirmeye çalıştı Camsap'ı. Şahmeran'ın yerini söylerse dilediği kente vali olacaktı. Altına boğacaktı onu.

— Aman Hükümdarım, dedi Camsap. Ben nereden bilebilirim Şahmeran'm yerini. Ben cahil, ka-

basaba bir köylüyüm. Adını bile ilk sizin ağzınızdan duyuyorum.

Hükümdar sonra zindanına attırdı Camsap'ı. işkenceye yatırdı, bedenini kızgın demirlerle dağlattı, tırnaklarını söktürdü. Camsap, hiç durmadan kanıyor ama ağzını bile açmıyordu.

— Bilmiyorum, diye inliyordu. Güzel Şahmeran'ın yerini nerden bileyim ben?

Sonunda, acıdan kapanmaya başlamış gözlerinin önünde kara başlıklı bir cellât belirdi.

- Al bu oğlanı darağacına götür, diyordu Hükümdarın sesi.

Sehpaya çıkana kadar dimdik durmaya çalıştı; boğazından ilmeği geçirdiler. Zavallı anası gözyaşları içinde yalvarıyordu. Son anda, «Ben söylemesem bile bulabilirler yerini!» diye düşündü içinden. «Hem kuyunun ağzını gösteririm yalnız, o da Şahmeran'ın yerini göstermek sayılmaz. Arîîk dayanamıyacağım.»

— Peki, dedi. Yürüyün dağlara çıkıyoruz.

O an, ipleri çözüldü, bırakıldı.

Şehmur, askerleri de yanma alarak Camsap'm ardından gitti. Sarp yamaçları bin güçlükle tırmandı Camsap. Alacakaranlıkta çıkan hafif esinti büsbütün sızlatıyordu yaralarını. Ama onlara aldırdığı yoktu. Ne yüzle bakacaktı Şahmeran'a?

Sonunda mağaraya vardılar. Biraz duraladı Camsap. Çevresinde bakındı. Şahmeran, son anda kurtaramaz mıydı onu? Ama dağlardan, bir-iki yırtıcı kuştan, ve koyu karanlıktan başka hiçbir şey yoktu. Taşlar, üstlerine insanlar ilk kere basıyorlarmış gibi sızlanıyorlardı.

— İşte, dedi Camsap çaresizlik içinde. Mağaranın ağzı burasıdır.

Şehmur, tılsımlı sözcüzler mırıldanmaya başlamıştı bile. Çok geçmeden tiz bir çığlık duyuldu, suların uğultusu yükseldi, kuyunun ağzı genişledi. Yüzü sımsıkı örtülü bir ifrit çıkageldi. Başındaki tabakta Şahmeran duruyordu. Vezir, ona elini uzatacak oldu.

— Bırak beni! Dokunma, diye bağırdı Şahmeran. Yoksa seni sokarım. Bırakın da Camsap alsın beni.

Camsap, acıdan ve utançtan yıkılmak üzereydi. Şahmeran'ın sesini duyunca dirildi biraz. Dizüstü çöktü:

— - Bağışla beni Şahmeran'ım, diye ağladı. Bağışla beni. Senin yerini göstereceğime ölseydim keşke.

— İnsanoğlu dayanıksızdır, dönektir demedim mi sana? dedi Şahmeran. Hadi al beni şimdi.

Ve Camsap, Şahmeran'ı alıp koynuna soktu.

— Şahmeran'ım, dedi, galiba senden Keyhüsrev'in derdine derman isteyecekler.

— Biliyorum, dedi Şahmeran. Sen benim etimi o canavara yedirteceksin.

Camsap çılgınlar gibi ağlıyordu:

— Seni öldüreceklerini gerçekten bilmiyordum Şahmeran'ım. Beni darağacına götürdüler. Korktum o zaman. Sana bir şey yapamazlar diye düşündüm de gösterdim yerini.

— Doğru söylüyorsun, biliyorum, dedi Şahmeran. Korkma, ölümden korkmaya değmez. Hem ben kendim hazırladım ölümümü. Önce kaçıp mağaraya sığınmakla, yazgımı başkalarının eline bırakmakla, sonucu beklemekle, sonra da seni bağışlayıp salıver-

mekle. Kendim için üzülmüyorum inan. Ama ifritlerim bu gerçeği öğrenmeliler. Uyanıp kendi ellerine almalılar yazgılarını.

— Ben söylerim onlara Şahmeran'ım, dedi Camsap. Boynumun borcu olsun.

— Sana son bir öğüdüm var Camsap, dedi Şahmeran. Çünkü ben de çok sevdim seni. Beni öldürme işini sana verirlerse, sakın elini sürme bana, kanıma elini bulama. Öldükten sonra geniş bir çömleğin içine koysunlar beni. Üstüme temiz su koyup kaynatsınlar. Sonra sen diyeceklerimi yaparsın. Hükümdar hastalıktan kurtulur; sen kurtarmış olursun onu. Bu Keyhüsrev nasılsa iki yıl sonra ölecektir aynı hastalıktan. Çünkü kan-içicidir o. Yoksul halkın tapınaklarındaki mallara el koymuş, gittiği her yere kan ve zulüm götürmüştür. O yüzden de kanda boğulacaktır.

Saraya yaklaşmışlardı. Vedalaştılar.

— Korkma, dedi Şahmeran. Dediklerimi dinle yalnız, ben seni yüreklendiririm.

Sonra beyaz boynunu Şehmur'un ellerinin arasına uzattı.

Keyhüsrev buyurdu; tahtın önünde duran paha biçilmez tepsinin üstüne altın çanaklar dizildi. Kupaya en iyi şaraptan dolduruldu ve kupa şarabın sesiyle çınladı. Keyhüsrev Camsap'a haber salmalarını, açlığını ve hastalığını gidermesi için Şahmeran'ın etini beklediğini söyledi.

Camsap ocağın başındaydı. Şahmeran'ın yeni yeni kaynamaya başlayan beyaz gövdesinin köpüklerini alıyor, suyu durmaksızın çoğaltıyordu gözyaşlanyla. Köpüklü sudan bir şişeye doldurdu Şahmeran'ın öğüdü üstüne, sihirbaz vezir Şehmur'a

yolladı. Bekledi. Gerçekten su durulaştı bir süre sonra. Kara kabarcıklar çömleğin kıyılarına çekildiler. Camsap yine uydu öğüde, ikinci sudan kendi içti. îçer içmez de bir değişikliğe uğradı bedeni. Çevresindeki eşyalar biçimlerini, köşelerini, sivriliklerini ve renklerini yiğitçe ortaya koydular. Ve bakışlarına bir parlaklık geldi. İçi erince kavuştu.

Fokurdama sesleri arttı, bir uğultuya dönüştü. Buğunun arasından Şahmeran'ın güzel başı çıktı suyun üstüne :

— İlk gün beni yedir Hükümdara, diyerek dolandı bir süre, sonra dibe çöktü.

Uğultu durmaksızın artıyor, parçalar teker teker su yüzüne çıkıp hangi derde derman olduklarını söylüyorlardı. Sonra ateş kendiliğinden söndü. Camsap, parçaları bir heybeye doldurdu, Saray'a koştu. Ve öğrendi ki vezir Şehmur ölmüş. Ve Camsap, Hükümdara ilk gün Şahmeran'ın başını yedirdi, ikinci gün gövdesini, üçüncü gün kuyruğunu. O süre içinde Hükümdar hiç tahtından kalkmadı, etleri didikleyip ağzına attı.

Dördüncü gün kaşıntı hafiflemişti. Keyhüsrev hamama gitti ve bol suyla yıkandı. Kabuklar düşmüş, yaralar sönmüştü. Hemen divan kuruldu Saray'da. Hükümdar, yeni doğmuş çocuklar kadar lekesiz ve beyaz bedenine güzel kokular sürmüştü; geldi ve konuştu:

— Değerli vezirlerim! Ey emirler ve ehl-i divan ! Şu gördüğünüz genç, dünya hekimlerinin çaresini bulamadıkları derdimize derman buldu. Babası da kendisi gibi değerli bir bilginmiş. Bundan böyle, bilinsin ki Danyal oğlu Camsap, Sarayımızda oturacak ve kendini bilime verecektir. Yine bilinsin ki kentin en güzel kızı Âfitap'la nikâhlana-

çaktır. Düğün Saray'da olacak ve içkinin ve yemeğin hesabı aranmayacaktır.

Vezirler, memurlar ve devlet adamları Camsap'ı aradılar. Yoktu.

Camsap, dağ yolunu yarılamıştı. Birazdan düşerlerdi ardına; vakti azdı. Cüppesiyle sangını da çıkarıp attı. Hız ve hafiflik kazanmalıydı. Koştukça, kabuk bağlamaya başlayan yaraları taşlara değip, sıyrılıp kanadıkça kini artıyordu. Sonunda deliler gibi koşmaya başladı. Ve dağa odun kesmeye çıkan köylüler, yalınayak dağa tırmanmaya çalışan bu delikanlının nereye gittiğini anlamak için durakladılar bir süre, ardından bakakaldılar.

SONSÜZ

Görenler ve duyanlar; kahvelerde masal dinleyenler, onlar için yazanlar ve onlara okuyanlar, türkü çığırarak çalışanlar, eğlenmeye cambazhanelere gidenler; ateş yiyenler, sihirbazlar, beyaz kızları kesenler, yılanlar, kuşlar ve onları gözleyenler; Anadolu toprağında iri bir papatya gibi açılan çadırlarda tırnak kemirip hokkabaz seyreden, kemiksiz kızlara alkış tutan yoksul çocuklar; büyük kentlerin arka sokaklarında, bırakılmış arsalarda aynını yapanlar; bir alanda, güvercinlerin sektiği basamaklara çöküp işportacıların seslerine kulak verenler, cigara tüttürüp öylece bakanlar, şoförler, balıkçılar, işsizler, ırgatlar ve onların çocukları bilirler ki Şahmeran'ın her parçası aralarına dağılmıştır ve onlarla sürecektir.

Mart - Nisan
1972

mâ

Tojnris Uyar, 1941'de İstanbul'da doğdu. Amavutfcöy K12 Kolejini, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik bölümünü bitirdi. Papirüs dergisi, Yeni Bergi'de hikâyeleri ve yazılanyle göründü. Onbeş kadar çeviri kitabı yayımlandı. Turgut Uyarla ev idir, Turgut adında bir de oğlu var. İpek ve Bakır, ilk hikâye kitabıdır.

ÖDEŞMELER'de yazar, sınıf değiştirme özlemini taşıyan bilinçli ya da bilinçsiz kitlelerle; yaşadıkları durumlarla bir seçmeye itilen, bir giin kendi sınıfsal değerlerine sahip çıkacak ezilmişlerin çatışmaları m, birbirleriyle Ödeşmelerini çok başarılı bir anlatımla ele alır. Gerçekçüiğin. katı, alışıldık kalıplarını zorlamaya yönelir.

SİNAN YAYINLARI'nm sunduğu Çağdaş Türk Hikâyecüer dizisinde yer alan ÖDEŞMELER, hikâyeciliğimize yeni bir anlatını ve muhteva getirmekte di*.

12,50 Lira

SİNİN